

Sitä kausta kuulonien, jonka juurella asyölä

HAVAINNOTTA

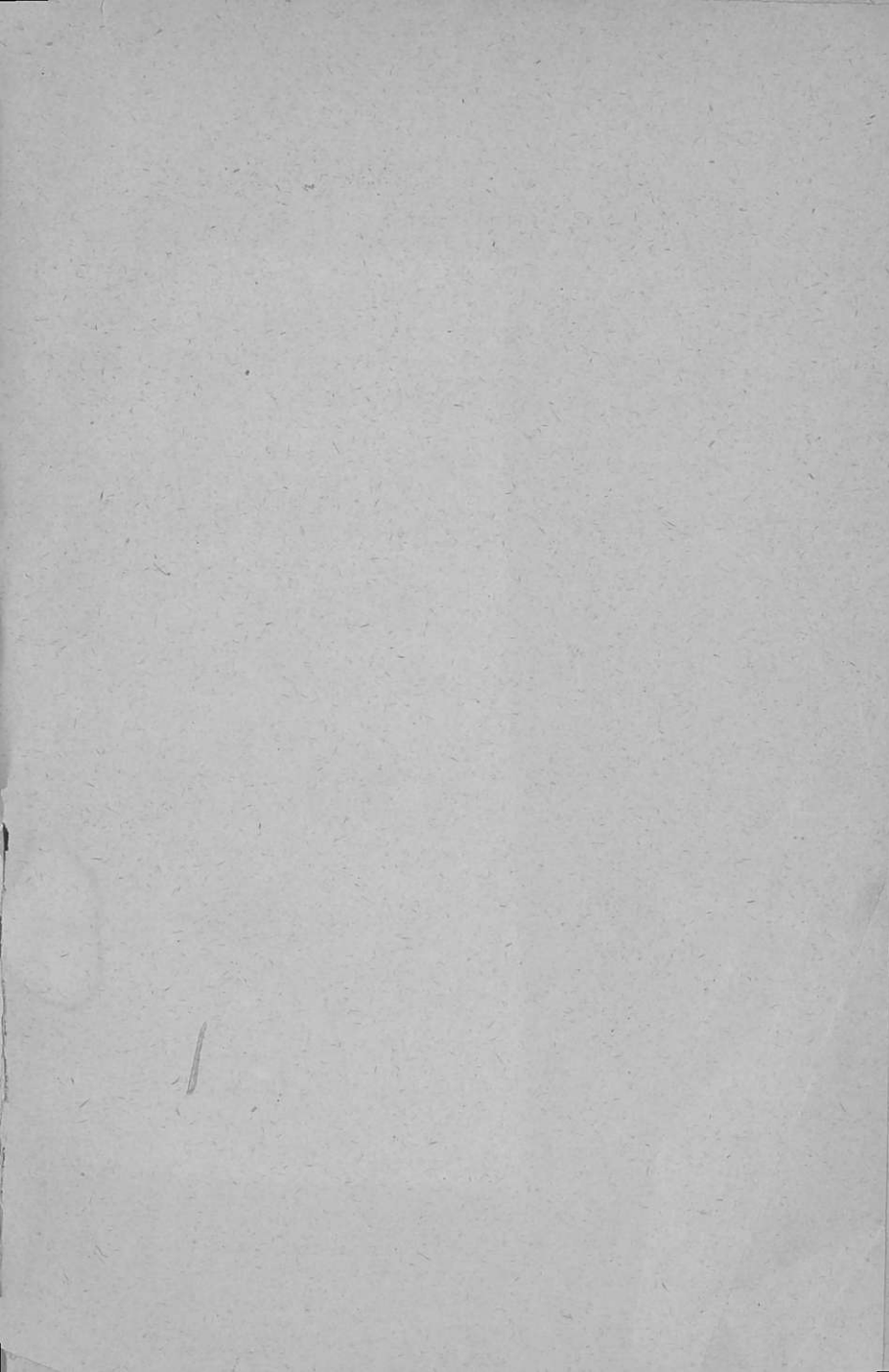
kirjoittanut.

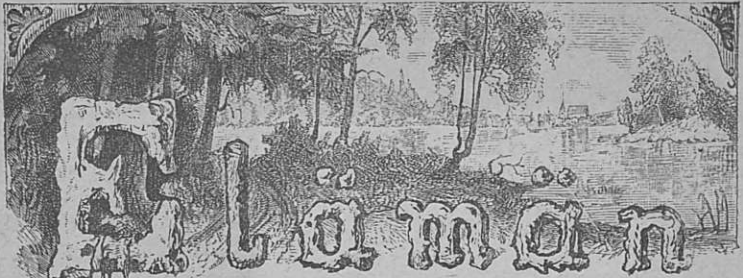
P. Päivärinta

IX.

Sitä kuusku kuullemien-jonka
juurella asakko

H A V A N N O I T A

kirjoittanut.

P. Päivärinta.

IX.

ELÄMÄN HAVAINNOITA.

Kuvauksia kansamme elämästä.

Kirjoittanut

P. PÄIVÄRINTA.

IX.

Sovittaja, Paljon nutta,

Merin Heikki.

Porvoossa,
Werner Söderström.
Kustantaja.

PORVOOSSA 1888,
Werner Söderströmin kirjapainossa.

Sowittaja.

Se oli Pohjanlahden rannikkoseutua. Vuosifatojen fuluessa oli meri jättänyt jälkeensä silmän kantamattomia aloja kuwaa maata. Sywät meren lahdelmat siellä täällä tunkeu-
siwat sywälle noihin entisiin heittomaihinsa, ikäänkuin suoje-
laksensa ja syilelläksensä wielä noita hänestä poisluopuneita
maita, joiden hlitse hän ennen niin wallattomasti hyrskyen
lainehti. Tämän tähden oli seutu täynnä lahdeffeita, salmia,
poukamia, niemiä ja saaria. Entiset wuolaat mereen juokse-
wat wirrat oliwat merestä kuwuneella maalla jakaantuneet
moneksi pienemmäksi puroksi ja wirraksi, leikellen sen siten mo-
niin osiin ja palstoihin. Hitaasti, mutta warmasti juoksi
wirta noita itselleen kulkutiekki anastamiaan uomia myöden
meri-emon syliin, sillä lakeat oliwat merenpohjasta liettyneet
ja kokuontuneet maat.

Tämmöiset merenjättö-maat owat vuosifatoja olleet oi-
wallisia ja rehewiä heinämaita. Mutta ajan fuluessa sammal-
tuu, pensastuu ja metsittyh kuwimmat ja hlwämmät paikat,
sentähden syntyh noihin lakeisiin ja aawoihin seutuihin iha-
noita metsäsaaria, jotka kaukaa katsoen nähtävät kauneilta
puutarhoilta. Suuret alat noiden metsäsaarten välilläkin on,
milloin tiheämpänä, kulloin harwempänä pensaittona, ollen ne-
kin paikat jo alulla metsää kaswamaan. Silmäsiintoja on taas
aiwan puuttomia ja pensaittomia aawoja, joissa ei ole muuta

filmään ottawaa kuin niittylatoja ja talwisina aikoina tiheässä olewia heinäpieleksiä. Kun noihin aarvoihin vielä yhtyy meren lahdelmat ja poukammat, niin luulisi niitä äkkinäinen meren seljiksi.

Enemmän aikaa maatuneille ja enemmän kohoontuneille paikoille on wahvat ja tiheet kylät ja pitäjät taloineen ja kirkkoineen sioittuneet, jotka noilta aukeilta katsoen näyttävät vähäisiltä kaupungeilta tahi kauppaloilta. Noista kylistä ovat niiden asukkaat lewittäneet wiljelyksiänsä laajoille aloille, ja mehewästi rehoittawat wiljelyskaswit wahwamultaisessa, kiwetötmässä, meren jättämässä ja hywästi wiljelyssä maassa. Weroituksen perustuksella omistawat kylien asukkaat kaikki nuot vähemmän kohonneet lakeat maat niittymaineen, metsäsaarineen ja pensaikkoineen.

Noilla warakkailla yhteiskunnilla on tilaton kansansa, kuten muuallakin. Usea heistä perheelliseksi tultuansa, pyrkii tilallisten mökkyreiksi ja torppareiksi noille sammaltuneille, pensastuneille ja metsittyneille niittymaan osille. Tällä tavalla on mökki tahi torppa ilmestynyt sinne tänne johonkin pensastoon ja metsäsaaren laitaan. Heillä on siellä erityiset aitaukset, joissa he kesäisin aikoina syöttelewät vähälukuista karjaansa; eipä se muutoin käwisi laatuunkaan, sillä penikulmittain on niiltä tienoilta niittynä yhteisille laitumille. Usea heistä tulee warsin hywästi toimeen, sillä meren jättämä lieju on aikojen kulussa tehynthnyt wäkimultaiseksi peltomaaksi, joka wiljelykseen muokattuna antaa heille jokapäimäisen leipänsä. Kuitentkin on kurjuus ja puutokset tännekin löhtäneet tiensä, sillä moni heistä kärsii suurta puutetta ja wiettää perheineensä fangen kituwaa elämää.

Noita aukeita maita pitkin kulkee talwisina aikoina wahwa talwittie, sillä sitä myöden on paljo lyhempi matka toisiin kyliin ja pitäjiin, wieläpä joihinkin kaupungeihinkin kuin yleistä maantietä myöden, joka wältellen shwälle pistäwiä merenlahtia tekee pitkän kaaroksen. Mennen usean merenlahdekkeen ja kai-

taisen salmen poikki, kulkee tuo talwitie usean mökin ja torpan siivutse. Täten oli talwisina aikoina noilla, ikäänkuin muista eroitetulla asukkailla tie, jota he pääsivät kulkemaan minne vaan haluttivat, mutta kesällä ei heillä ollut minkäänlaista tietä, vaan heidän täytyi pyrkiä, kuten parhaiten taisivat, kaulana oleswalle maantielle, ja niin tehdä hirmuisen iso mutka.

No niin. Olikan talwitiestä paljonkin hyötyä, mutta kun pahoilleen pani, oli se hywin oikullinen. Sillä kun sattui fakea lumipyry tulemaan, oli tiellä kulkija pahemmassa kuin pulassa. Noilla aukeilla ja suojattomilla seuduilla oli silloin semmoinen pöläkki, ettei sylen päähän nähnyt eteensä, ja tiellä pyshmisen laita oli niin ja näin. Semmoisilla ilmoilla eksyivätkin matkustajat usein tieltä pois, ja silloin ei ollut leikki edessä, semminkään öisin ja pimeinä ilta- ja aamupuhteina, jolloin ei ollut walostakaan mitään apua. Ken semmoisissa tilaisuuksissa tielle sattui, hän sai kiittää onneansa, jos vaan osui tapaamaan uppuroidessaan jonkun mökin, jossa hän woi saada itsellensä ja hewosellensa jotakin suojaa.

Minäkin olin tilaisuudessa usein matkustamaan tuota aawaa oijostietä. Usein oli minulla matkakumppaneita ja silloin tawallisesti juostiin toisiensa rekiin haastelemaan sitä ja tätä, ratoksi tuolla ikäwällä taipaleella. Eräänä kertana oli minulla matkatowereina sen paikkakunnan miehiä. Silloin tuli puheeksi kahden mökin asukasten riitainen wäli. He kertoivat heidän elämästänsä monta juttua, muun muassa senkin, kuinka toisen mökin asukas oli toisen mökin lehmän tawannut suistuneena isoon ojaan; josta se ei woinut pois päästä. Mutta siihen stiaan, että hän olisi auttanut lehmän ojasta ylös, käwi hän vaan tawasta katsomassa, milloin lehmä on kuollut. Kun hän oli hawainnut sen tapahtuneeksi, meni hän koston iwalla sitä toiseen mökkiin ilmoittamaan, ja samalla oli hän pilkallisesti antanut tiedoksi, että hän olisi woinut lehmän pelastaa, vaan ei tahtonut.

Tämmöinen riitasa elämä kahden mökin asukasten wä-

illä kummastutti minua suuresti, ja minä utelin yhtä ja toista heihin kuuluvista feikoista.

Näin jutellesja oli taiwal kulunut hupaisesti melkein huomamattamme.

„Tuosja nyt juuri on toinen niistä mökeistä“, sanoi eräs matkatowereistani, osoittaen samasja kädellänsä edesjamme näkywää tien mieresjä olewaa mökkiä.

„Kumman, senkö lehmän tappajan mökki tuo on?“ kysyin minä.

„Eikä . . . sen toisen . . . hänen mökkinsä on vielä näkymättömissä, täällä edesjäpäin“, sanoi towerini.

Pian olimme menneet kummankin mökin ohitse. Minä tarkastelin kumpaakin mökkiä siwumennesjamme ja mieleni tuntui niin kummalliselta. Mieleeni juohtui, näette, noiden matalain majain asukasten riitaisuus, ja minusta tuntui sangen oudolta se asia, kun ihmiset eiwät woi elää rauhassa, rakkaudessa ja hymässä sowussa toisiensa kanssa. Katsoellesjani noita molempia mökkejä, huomasin minä edellisen mökin affunasta iloiset lapsen kaswot, joka kaimin mokomin näytti haluanwan nähdä siwukulkijat. Tämänkin wuoksi lensi mieleeni ajatus: istutetaankohan tuohonkin wiattomaan ihmistäimeen jonnoin nuorena wihan ja koston myrkyllisiä siemeniä ja jos niin käypi: mitä hedelmiä se tulee kantamaan?

„Kummankaan mökin asukkaissa suurempi syy on tuohon pitkälliseen riitaisuuteen?“ kysyin minä ajatuffistani hawah-tuneena.

„Kuka hänen tietää . . . eiköpä niissä liene wifaa molemmissa“, arweli puhelukumppanini.

„On kai . . . eiköpä se niin liene“, säisti toinen.

Näin haastellesja kului taiwal mitään erinomaisia tapahtumatta.

Minä kuljin usein yksinkin tuota taiwalta. Silloin tarkastelin aina noita mökkejä, joiden asukkaat oliwat niin riitajat keskenänsä. Usein näin nuot lapsen kaswot tähystelemässä

tielle; nähttipä wälistä filtä, kuin hän olisi hymyillyt. Tämän tähden tuli hän minulle melkein tutun-omaiseksi, ja minä en woinut siwutulkiesfani olla katsomatta, olisiko hän taasen affunassa; harwa kertapa se olisiin, jolloin ei niin ollut.

Erräärä kertana olin minä taasen kulkemassa samaa tietä. Oli ankanan kylmä ja wireä wiima. Lumi juoksi yhtenä suihtuna hankea myhden, tehden pensaijilla seuđuilla monimutkaisia pörteitä ja kiemuroita, leiskahdellen jonkun esteen kohdattuansa, pörwänä torwena ylös ilmaan, ja sieltä taas sen laskeutuen hangelle, iloisesti pörteitä tehden juosta wirtsemään. Waikei taiwaalta tullut lunta, meni tie kuitenkin umpeen, jonka wuoksi kulkeminen käwi hankalaksi.

Tultuani sen mökin kohdalle, jonka affunassa olin totunnut nuot lapsen kaswot näkemään, oitis loin katseeni affunaan, katsoakseni, olisiko hän taaskin siinä, mutta häntä ei nähnyt.

Njatussiini waipuneena ajelin minä eteenpäin minkä pääsin, katsellen lumen iloista tanssia. Olin jo siwuittanut tuon toisenkin mökin riitasine asukkaineen, kun huomasiin, että edelläni meni pikku tyttönen. Minä kiirehdin hewostani, saawuttaakseni hänet pikemmin. Kun pääsin hänen luokseen, meni hän tiepuoleen ja päästi minut edelle. Minä pysähtin hewosen käymään ja rupefin tyttöä puhuttelemaan.

„Kenenkäs lapsi sinä olet?“ kysyin minä.

„Mökin Antin ja Tiinan.“

„Missä sinun kotisi on?“

„Tuosfa mökisfähän me asumme . . . tulittehan sen siwu“, sanoi hän.

„Täsäfö viimeisefsä?“

„Eikä kuin siinä toisessa . . . Ettekö te tunne minua?“ sanoi hän, ja katsoi minua hymyillen silmiin.

„Sinä olet se, joka affunasta aina katselet.“

„Niinpä olenkin . . . jopahan tunnitte . . . heti minä tunsin teidät . . . minä olenkin nähnyt monta kertaa“ . . .

fanoi hän ja nauroi niin että hänen werewät postensa menivät punaisen ja walkeisen kirjawiksi.

„Mihin sinä olet menossa?“

„Täällä minä käyn kirkon kylässä.“

„No sittenhän sinun sopii tulla minun rekeeni; sinne minäkin menen.“

„En minä tule.“

„No miks'ei.“

„Siks'ei, etten minä tule.“

„Tästähän on puoli penikulmaa kirkolle ja tie on ummesja.“

„Baikka.“

„Ilma on kylmä; palellut vielä tälle taipaleelle.“

„Enkä palellu.“

„Mutta sanopas nyt, minkä wuoksi et tahdo tulla tyhbilleni?“

„Sen wuoksi kuin pääsen tämän taipaleen itselin . . . kyllä minä tämän niin monasti“ . . . fanoi hän itseensä luotawasti.

Minä luulettelin tuon tyhön itsepintaisuuden olewan pelkkää teeskentelemistä. Sentähden seisotin minä hewosen, kohoitin rekipeittoja ja fanoin:

„Tule nyt waan tänne rekeen peittoihin istumaan, muutoinhan sinä palellut!“

„En minä tule, en, en, en . . . ajataa waan pois . . . kyllä minä tämän pääsen . . . menkää waan pois“, fanoi tyttö hywin hätäisellä äänellä, takaantuen taapäin, ja huitoen molemmilla käsillään, ikäänkuin hän olisi peljännyt, että minä wäkisin nostaisin hänet rekeen.

„Tulehan fitte kannaksillekaan“, keloitin häntä.

„En.“

„Jo sinä olet kummallinen lapsi!“ fanoin minä.

Tyttö ei wastannut mitään.

Run minä en saanut häntä rekeen tulemaan, turwasiin

minä toiseen keinoon, sillä minä todellakin pelkäsin hänen jäävän tielle. Minä en ajanut parhailakaan paikoilla yhtään juosten, että tyttö olisi pysynyt muassa, voidakseni hänen uupessaan olla hänellä turvana. Säälin tunteella katselin minä häntä, kuinka hän huonoissa ketineissä ja suuret aika-ihmisen kengät jalvoissa, koti käydä telstittää voimainsa perästä hevosien jäljessä. Onni oli kuitenkin se, kun lumi oli tuulen pieksämänä juutunut tien paikalle niin kovaaksi, että se isojen kenkien turvin melkein kannatti hänet.

Sunta alkoi vähän tulla taimaaltakin, jonkatahden ilma tuli hämäävämmäksi. Uwan merenlahdelman takaa näkyi kylwämmällä maalla olewa kylä kirkkoineen; ne näyttivät olewan kuin palawan ja sawuawan meren keskellä. Ujutuksini wai-puneena ajattelin minä kylää kirkkoineen, siellä asuwia ihmisiä, noita riitafia mökin asukkaita ja reen perässä tepsuttelewaa, itsepintaista tyttöä.

„Ettehän te aja ollenkaan“, sanoa heläytti tyttö, ja minä hawahduin.

„Etkö nyt jo tule rekeen?“

„En . . . kohtapa tuo kylänkin . . .“

„Mitä asiaa sinulla kylään on?“

„Minä olen menossa aapista ostamaan . . . minä opetelen lufemaan.“

„Joko olet wanha?“

„Kohta seitsemän vuoden.“

„Mikä sinun on nimesi?“

„Tiina, äidin kaima.“

„Mieläkö isäsi ja äitisi riitelewät tuon toisen torpan wäen kanssa?“

„Eh . . . eihän ne koskaan“, sanoi hän, melkein niin kuin hän olisi jotakin säikähtänyt.

Pitkänlainen äänettömyys seurasi, ja minä melkein ka-duin, kun päästin niin waromattoman sanan.

„Mistä te tuommoisia tiedätte armella?“ sanoi tyttö

towin ajan päästä, ikäänkuin hän olisi tullut selwille tuon odottomattoman kshymhksen kanssa.

„Ihmiset owat sitä puhuneet“, sanoin minä.

Tyttö näytti tulewan yhä enemmän alafuloiseksi. Hän ei puhunut mitään, eikä katsonut minua silmiin, kuten hän tavallisesti teki. Surkumielellä katselin minä, kuinka hän suuriin kentiensä nokkiin katsellen, käwellä telskitti reen perässä.

„Ihmiset puhuwat usein liikojakin . . . tästä minä käännyn — — hywästi!“ sanoi tyttö, ja samassa hän kääntyi eräälle syrjätielle, joka näytti wiewän erääsen taloryhmään kylässä.

Minä ajelin eteen päin, mutta tuota lapsimaista tyttöä en saanut pois mielestäni. Olinhan kuullut hänen wanhempiensa riitaisesta elämästä toisen mökin perheen kanssa. Olinhan nähnyt hänet niin usein katselewan utelijaasti mökin akkunasta siwuitsekulkewaisia, ikäänkuin hän olisi kyllästynyt tuohon ahtaasen piiriinsä, ja haluttanut itsekin ryöpsähtää noiden ohikulkijain joukkoon. Olinhan tawannut nyt hänet wähäwätkisenä kulkemassa samaa tietä, ja yhtäkaikki niin itsepintaisena ja omaan kshymhensä luottawana, ettei hän millään ehdolla ottanut vastaan tarjottua apuani — — niin, oliko sitten kumma, jos mielesfäni edelleenkin pysyi tuo tyttö ja nuot sanat: „ihmiset puhuiwat usein liikojakin“ ja jos minä en hymmärtänyt hitustakaan koko tyttöä, enkä noita sanoja.

Se oli iltapimeä, kun minä taasentkin jouduin tuota taiwalta kulkemaan. Ilma oli tyhni ja kaunis taipaleelle lähtiesfäni, mutta sangen pimeä, sillä kun ei ollut vielä nousnut. Jonkunlainen pelwon tunne waitwasi minua, lähtiesfäni hypönsinani pimeällä tuolle epäwarmalle matkalle, mutta luottaen hewosen osaawaisuuteen ja kauniisen ilmaan, lähdin kuin lähdinkin, sillä minulla oli kiire.

Alkupaästä käwi matka warsin hywin. Hewonen juoksi pikku hölkkää aiwan waatimatta, sillä se oli siihen tottunut, ja minä istuin reessä niin ajatufsiini waipuneena, etten huomannut

nut taipaleella olemanikaan. Näin eteen päin kulkiesani havahduin siitä, kun äkkinaisiä ja tuimia tuulen ryöpähdyksiä alkoi huhahdella aavalla sendulla. Ensimmältä nuot puuskat tulivat harvaksen, mutta ne olivat jo niin voimakkaat, että koko aavikko tuntui lahahtelewan jo ensimmäisillä yrityksillä; tuntuipa siltä kuin koko seutu olisi jäikähdehnyt tuon tutun tulijan ensimmäisistä termehdyksistä. Pian kuitenkin tihenivät nuot tuulen puuskat, ja tuokion kuluttua oli se yhtämittäisenä myrskynä. Ankara vihuri wakaantui puhaltamaan aavalta mereltä ja lunta alkoi tulla taiwaan tähdeltä. Kun kowa myrsky vielä tämän lisäksi kiskoi irti kaiken maassa olewan lumen, niin syntyi siitä semmoinen mörääkä, etten voi sitä fanoilla selittää.

Heti kun huomasiin, minkälainen ilma oli tulossa, kiirehdin hevostani, kerjetäkseeni johonkin mökkiin yötä viettämään, sillä oitis hymäräsin, että taipaleen poikki oli mahdoton päästä. Kuitenkaan ei tämä keino pitkälle auttanut, sillä tie meni aiwan pian umpeen, ja tämän tähden kävi nopeampi kulku mahdotomaksi. Lunta tuli niin sakeasti, että hevosien pääkin aiwan pian rhytyi lumesta yhdeksi turppaaksi; luultawasti ei se woinut katsoa eteenpä. Mahdoton oli sitä ihmisenkään tehdä, sillä maassa kauvemman aikaa olleen karkeamman lumen oli ankara vihuri kiskonut irti ja nostanut ilmaan, josta se kowan tuulen ajamana tuli semmoisella woimalla kaswoihin, että tuntui puolittain siltä, kuin olisi pulmushauleilla myötäänjä ammuttu wasten filmiä.

Hewonen eksi aiwan pian pois tieltä. Sinne tänne haparoiden koetin minä jälleen löytää tietä, mutta se oli peräti mahdoton, koska tien paikalla oli lunta niin paljon kuin muuallakin. Hewonen kahlasi mahaa myöden, ja kun eteen tuli jotakin pensaista seutua, ei hewonen pääsyt eteenpäin muutoin kuin hyppimällä, sillä lunta oli pensasten latwoja myöden.

Tuulen suunnasta ohjetta ottamalla koetin suunnata kulkuani sinne, jossa luulin jonkun mökin tapaawani. Kauwan

aifaa sinne tänne waiwaloijesti urjattuani, rupefi wihdoin myrskyn läpi pilkoittamaan walkea. Niwan summakaupalla rupefin ponnistelemaan walkeaa kohden, joka mielestäni nähti siltä suunnalta, jossa ei olisi pitänyt olla yhtään mökkiä. To-
win ponnisteltuani walkeaa kohden, tuli poikipuolin eteeni wancka pysty-aita. Waikka lunta oli aidan seljän tasalle, en kuitenkaan uskaltanut yrittääkään siitä ylitse ajamaan, sillä hewonen olisi woinut saada wahingon. Aidan toisella puolella olikin iso oja, ja kauwan sain minä aseettomana telmätä, ennenkun sain aidan auki ja jonkunmoista siltää aidakista ja lumesta tuohon pahaan ojaan.

Wdonen ponnistuksen perästä pääsin wihdoin uupuneena sen mökin kartanolle, josta walkea nähti. Uuwuussisäpa oli hewonenkin, sillä ei se wiimmaiselta jaksanut monta sylvä kerrallaan hyppiä pakusssa lumessa, waikei ollut mitään kuormaakaan.

Nyt olin ihmisten ilmoissa, mutta kuinka hämmästyinkään, kun huomasin olewani sen mökin kartanolla, jonka alkunasta pikku Tiinan olin niin monta kertaa nähnyt katselewan. Seti juohtui mieleeni mökin riidanhaluiset ihmiset, ja sangen was-
tenmieliseltä tuntui turwaantumisen heidän apuunsa. Mutta kun tässä ei ollut walitsemisen waraa, tunkeenuin minä lumisen huoneesen. He näyttiwät ensinnä hywin hämmästywän, kun näkiwät lumisen, oudon miehen tämmöisellä ilmalla tunkeuntuan heidän huoneesensa. Mutta kun minä muutamalla sanalla selitin omani ja hewosen nyhtijän tilan, ppyhtäen samassa heidän apunsa, muuttui heidän hämmästyksensä ihmettelmisiksi.

Niian kuultuansa pani mökin isäntä waatetta päällensä, sytytti kynttilän lyhdhysä ja niin lähdettiin hewosta korjuusen laittamaan. Hewonen saatiinkin hywään suojaan, sillä mökkläisillä oli jonkunmoinen talli, johon hewonen pantiin; heillä oli wälissä ollut hewonen, waan nyt sitä ei ollut.

Kun huoneesen oli tultu ja enin lumi saatu kopistetutski pois,

riisui minä päällysvaatteeni. Lumeesta ryhtyneenä oli se niin jäähtyneenä, että se pystyyn pantuna seisoi yhtä tanakkana kuin miehenkin päällä ollessaan.

Nyt vasta voin ruveta filmäilemään mökin sisällistä elämää. Huone oli waan neliseinänen, mutta jotenkin kookas mökin tuvakki; ulko-owen eteen oli laudoista laitettu jonkumoista porstuvan tapaista. — Huone oli lämmin ja varustettu kaksinkertaisilla, pienillä alkunoilla. Koinen walkea paloi rätisten liedellä, lewittäen huoneesen waloa ja lämpöä: silloisiin oloihin katsoen, teki tämä minuun sängen hyvän waihtuksen, sillä hyvästä tuntui, kun sai lämmitellä wilusta kohmettuneita ja kangistuneita jäseniänsä.

Huoneessa walliti hyvä järjestyks ja puhtaus, mutta pintapuolisellakin filmäyksellä huomasi, etteivät mökin asukkaat suinkaan olleet warallisia. Heidän neljän lapsensa waatteus oli hywin wajanainen, mutta puhtaat ja ehkäki paikatus ne kuitenkin olivat; eiwätpä wanhempienkaan waatteet kowan pätemiltä näyttäneet.

Pikku Tiina oli wanhin lapsista; nuorin näkhi juuri hiljakkoin nähneen ensimmäisen päivänwalon. Heti kun sain päällysvaatteeni pois päältäni, huomasi minä pikku Tiinan katselewan hywin weitikkamaisesti itseäni.

„Enpä minä kuitenkaan tullut teidän kyyhdillenne“, sanoi hän, pitäen päätänsä kallellaan, hypistellen kulunutta huiwinsa nurkkaa ja katsoen minua silmiin, ikäänkuin hän olisi tahtonut täten muistuttaa, että hän suoriuntui woittajana silloisessa kyyhtikiistasjamme.

„Mitkäs et tullut? Olisithan saanut kyyhtiä“, sanoi minä, lämmitellesfäni takkawalkealla.

„Bääsinpä minä itsekini“, sanoi tyttö.

„Oletko sinä taas . . . ainainen hälpä . . .“, häki äiti.

„Tuo häntä nyt on aikahinen . . .“ murahti isä.

„Antakaa lapsen puhua — me olemmekin wanhat tuttuwat“, puolustelin minä tyttöä.

„Sen me jo tiedämmekin, pikku Tiina on puhunut kaikki“, sanoivat isä ja äiti yhteen ääneen.

„En minä ole kaikfia puhunut . . en, en, en“, sanoi tyttö, kiekkuen toisen jalkansa nojassa kahtaanne päin.

„Mitä sinä et ole vielä puhunut?“ utasin minä hajamielisyhdessäni, sillä tunnustaa tähtyy, että häpesin itseäni, kun olin tyhölle sanonut hänen vanhempiaan riitasiksi, ja mitä he nyt minusta ajattelevatkaan.

„Ihi — ihi . .“ nauraa ihisi tyttö, kaimellen formellansa fuupieltänsä — „saako sanoa?“

„Sano waan!“ sanoin minä hämilläni, sillä enhän voinut lasta kieltääkään.

„Sitä en ole ijälle ja äidille sanonut, kun te — — tuota — tuota — sanoitte silloin, että, että isä ja äiti ovat — ovat ri — ri — riitasat“, sanoi pikku Tiina aristellen.

„Herra siunatkoon tuota hupakkoa, minkälainen se on . . . Jos et sinä siinä mokoma . . .“, hätäili äiti, ja samassa sieppasi hän tytön kainaloista kohoiksi ja wiedä riepoitti hänet aika tyytiä toiselle puolelle huonetta.

„Tuon toisen mökin asufasten kanssa“, sanoi tyttö äitinsä häntä wiedessä, ikäänkuin täydentääksensä äsköistä ilmoitustansa.

„Pidätkö siinä . . . lörrppä tuo häntä nyt on“ sanoi isä, ja siirteli hädisjään joitakin kaluja toiseen paikkaan ikäänkuin hakeakseen jotakin muuta asiaa.

„Ei se kait niin waarallista ole . . antakaa olla . . . minä lorisin tuon lapsen kanssa yhtä ja toista, enkä muista, jos lienen jotakin semmoista sanonut“, koin minä hätäyksissäni sanoa.

„Wieras ei puhu totta . . . muistaa hän sanoitethan ihmisten niin sanoneen . . . Isä ja äiti eiwät ole pahoja . . ihmiset puhuwat liikoja . . . mutta toisten Matti on paha . . . waan vielä häntäkin tervan tulee hyyväksi . . .“ puhua helisti pikku Tiina, istuen äitinsä wierasä lamitsalla,

heikutellen molempia jalkojansa ja katsoen wiattomasti minua filmiin.

Nämät viimeiset sanansa lasi tyttö niin sukkelasti, ett'ei wieresjässä olewa äiti hämmästyksissään kerinnyt häntä keskeyttää, ennenkuin viime sanassa.

En ikänä muista olleeni tukalammassa tilassa kuin tässä olin. Minä olin ajattelemattomasti kertonut huhupuheita lapselle, ja nyt oli hän edesjäni kantajanani ja tuomarinani. Hän oli pannut minut semmoiseen hymälään, että minun oli täytynyt turvaantua pieneen hätäwalheesen, mutta lapsen wiattomalla totuuden tunnolla rangaisi hän kowasti minut, ja minun täytyi häwetä filmäni täyteen. Luultawasti lapsi ei ollutkaan sanonut tuota hänen mielestänsä niin wastahakoista asiaa wanhemmillensa, estääksensä siten heidän saamasta pahaa mieltä, mutta minulle tahtoi hän sen wanhempiensa kuullen wiskata takaisin. Eipä siinä vielä kyllä, että itse olin joutunut hankalaan asemaan, mutta wanhemmat olivat jamanlaisessa, elleivät vielä pahemmassa, hämetessään lapsensa suulautta, jospa kohtakin oikeutettua.

„No tuon kanssa häntä nyt tuli . . . etkö sinä siinä, mokoma jo . . .“ sanoi äiti ja hän tukistaa nutuutti pikkusen tyttöä.

„Tuon kanssa ei tule aikaan . . . mikä tuon tuommoiseksi — — pitäisi tehdä wieraan hevoselle appeet . . . kyllä siellä nyt semmoinen ilma, ett'ei“ sanoi isä, ikäänkuin johtaaksensa aatteita pois tuosta ikävästä jutusta.

Pikku Tiina tuli nyt hywin totiseksi, ja rupeesi muskotaman. Pikku jalat lakkasivat heilumasta, katse läwi pitkin noikaa ja huulet wenyiwät entistänsä pitemmiksi. Siinä hän sitten istua nuijotti, kenties tyhymättömänä siitä, kun moitittiin, waiikka tunsi oikein tehneensä.

Jäsentä ja minä lähdimme toimittamaan hevoselle karoja, wettä ja heiniä. Ilma ei ollut yhtään asettunut, ja waiikemme ollut sen enempää aikaa ulkona kuin menimme ja tulim-

me tartanon poikki, olimme ja niin lumittuneet, että olimme kuin lumipurku.

Huoneesen palattuamme nähti asiat olewan entisellään. Pikku Tiinan oli laannut musjottamasta ja oli yhtä iloinen hälpä kuin ennenkin.

„Kyllä siellä on niin ankara ilma, ettei mies monasti eläisjään semmoista näe“, otti isäntä puheeksi, kaifeti väistääkseen, ettei pikku Tiina taas alkaisi tuota ikävää juttua.

„Kyllä se on . . . en minäkään ole tämmöistä ennen nähnyt . . . onhan se niinkuin Raappasen pyry, josta wanhat ennen niin paljon kertoivat“, sanoi emäntä.

„Raappasen . . . ! Minkälainen se oli?“ kysäisi minä.

„Wanhat kertoivat, kuinka kerran oli ollut ankara pyry, jolloin Raappana niminen mies oli kuollut tuolle taipaleelle . . . kunhan waan ei taas jonkun onnettoman käwisi samoin“, selitti emäntä.

„Oli warsin hyvä, kun osaannuitte meidän mökkiimme — siellä ulkona ei olisi nyt mikään hauska olla“, sanoi isäntä.

„Tunnen suurta tyytyväisyyttä ja kiitollisuutta, kun niin on käynyt. Hewonentaan ei olisi kauwan enään jaksanut ja itsellänikin oli tosi edessä“, sanoiin vastaukseksi.

Pikku Tiina oli tullut lähemmäksi minua. Hän hipisteli taktini liwetä ja katseli suurilla siniisillä silmilläänjä wietästä minua silmiin.

„En minä ole paha teille“, sanoi hän.

„Senhän minä tiedänkin, ettei pikku Tiina ole paha“, sanoiin, ja nostin tytön polwelleni.

„Minä osaan jo lukeakin“, sanoi hän towin päästä.

„Oletkos siinä taas . . .“ murahti isä.

„Antakaa meidän nyt haastella“, pyytelin minä.

„Senhän on warsin hyvä, kun osaa lukea; mihintä asti osaat?“

„Lapisen ja kästyt katelismuksesta ulfoa, tawata ja koto sanalta lukea sijältä.“

„Onpa sitä siinäkin niin pikku tyhölle kuin siinäkin olet.“

„Onko se tosi, että aapisen kufko tuopi mafiaista, kun lukee ahkerasti?“ sanoi tyttö ja katsoi weitikamaisesti minua taas filmiin.

„On se tosi . . . kyllä se tuopi.“

„Mistä te sen tiedätte?“

„Miks'en minä tiedä — toipa tuo minullekin, kun olin ahkera poikafena lukemaan.“

„Nyt narraatte . . . minä luulen, että kaikki aika-ihmiset vähän walehtelevat . . . ei kun narraawat . . . isä ja äitikin narraawat.“

„Kuka sinulle niin on sanonut?“

„Tiedänhän minä sen tenenkään sanomattakin. Isä ja äiti ovat aina sanoneet kufon tuowan mafiaista, kun waan luen ahkerasti, mutta eipä hän ole tuonut.“

„Mutta entäs jos sinä et ole ollut kylläkfi ahkera.“

„Olen minä ollut . . . olen, olen, mutta minua waan narrataan.“

„Mutta saatpa nähdä, että kufko wielä kerran tuopi sinulle paljon makeisia; woisipa se tuoda rahaakin.“

„En usko . . . en, en — minua waan narrataan.“

„No, mutta eihän sinulla taida olla aapistakaan, sitä vähemmin kufkoa, joka sinulle makeisia hanffisi“, sanoin minä.

„On minulla, minä sen silloin ostin . . . se maksoi kaksikymmentä penniä.“

„Nähtäpäs minulle se!“

Suoneen perinurkassa oli piene wuode, sen yläpuolella oli pieni nurkkahylly. Ketterästi juokfi tyttö sinne, nousi wuoteesen, sieppasi punakantisen aapisen hyllyltä ja toi sen minulle.

„Noin koreat kannetkin siinä on, ja kufko se wasta komea on“, sanoi hän aapista minulle ojentaessaan.

Minä tarkastelin aapista ja wakuutin, että se oli kufkoineen päwineen sangen hywä ja moitteeton; sittien wiedä kiidatti tyttö aapisen nurkkahyllylle.

Ilta oli jo kulunut ja perhe söi niukan illallisensa. Sen jälkeen ruvettiin hankkimaan maata-panoa. Pikku Tiina sioitettiin toisen pienemmän sisarensa kanssa tuohon pikku wuoteeseen, nurrkähyllyn alle; nuorimmasta wanhin sai siansa isän ja äidin wieressä ja nuorin kättyessä. Mökissä ei suinkaan ollut liikoja wuoteita wieraita warten, sentähden lehtiin minulle makuusia lattialle.

Kun maata oli asetuttu, luki pikku Tiina muististaan aapiseästä ehtorukouksen. Hän ei erehtynyt yhtäkään kirjainta. Kun rukous oli loppuun tullut luetuksi, sanoi äiti:

„Muistosta toistelaifiakin!”

„Sinun enkelisi warjelfoot ja suojelfoot toistelaifetkin kaikesta waarasta ja wahingosta, ja kääntäköt toisten Matin mielen, ett’ei hän olisi meille wihainen!” lisäsi pikku Tiina.

Ilma ei ollut wieläkään asettunut. Tuuli winkui, pärisi ja törisi sentin seitsemällä äänellä, aina sen mukaan, min-kälaiseen rakoon, winkaloon ja komeroon sen mahtawa woima kulluoinkin fattui parhaiten soweltumaan. Tuulen muassa kul-kewa lumi rapisi ja suhisi huoneen seinissä, kihisten ja ryöp-sähdellen juuri kuin ääretön parwi karkeaa hiekkaa olisi kauhealla woimalla wiskattu huonetta vastaan.

Minä en woinut nukkua, waikka kuinka olisin koettanut, sillä mielessäni pyöri tawaton ilma, nuot satunnaiset pienet kohtaukset talon wäen kanssa, ja erittäinkin pikku Tiina monine temppuineen ja iltarukouksineen. Kuitenkin koetin olla hiljaa, etten muiden unta häiritseisi, mutta minusta tuntui, etteiwät wanhukseltaan nukkuneet; pikku Tiinasta ei woinut myös mitään arwella, sillä hänen hengitystänsä ei ensinkään kuulunut.

Arwiolta oli maatapanosta kulunut aikaa noin pari tuntia. Silloin kuulin minä miehen kysywän waimoltansa: „Rukutko sinä?”

„En. En woi nukkua . . . jofohan wieras nukkunee?”

„En woi warmaan sanoa, mutta luulenpa hänen nuk-

kuwan, koska hän on niin hiljaisesti jo tauvan hengittänyt", sanoi mies hywin hiljaisella kuiskaavalla äänellä.

„Oli toki onni, kun hän osaantui mökkiimme, sillä ei tiedä mitenkä muussa tapauksessa olisi käynyt“, sanoi waimo.

„Hywähän se oli . . . warsin hywä . . . mutta tuo tyttö-hän tuo . . . mitähän wieraskin meistä ajattelee . . .?“

„Onhan Tiina vielä lapsi, joka ei ymmärrä vielä to-tuutta salata eikä teeskennellä . . . onhan se hänelle nuoruutensa tähden anteenki annettava — eikähän wieraskaan nähtä tyh-mältä“, puolusteli äiti.

Minä olin kuulewinani, että pikku Tiina kähni tuon pu-heen aikana.

„Se huolettaa minua kowasti, kun ihmiset kuulewat mei-dän wihaawan toistelaisia, waitkemme ole heille neulan edestä tehneet mitään wäärhyttä“, sanoi mies.

„Sumala sen tietää, että me emme suo heille mitään pahaa, emmekä ole koskaan pyrkineet heille vielä kostamaan, waitka he ovat meille niin paljon wahinkoa tehneet. Ihmisten wäärille luuloille emme voi mitään, mutta meidän pitää nöy-rällä sydamellä kärsiä wäärä sorto ja wihamiehemme waino, niin kyllä kerran vielä asiat hywäksi tulewat, ja silloin ihmiset käsitteewät asiat oikeassa walossaan. Tämmöinen on mi-nun mielipiteeni asiassa, wai mitä sinä ajattelet, Antti?“ pu-heli waimo.

„Sinulla,] ystäväiseni, on niin hywä sydän . . . sinä jat-sat kärsiä ja toiwoa niin paljon . . . usein saan minäkin si-nusta lohdutusta murheisfani . . . toiwokaamme nytkin parasta“, sanoi mies lohdutettuna.

„Mutta kuulepas, Antti! Emmekö woiji saada pikku Tiinalle millään tawalla tentkiä? Paha on nähdä hänen we-tää lauhuwan noita aikaisen ihmisen tentkäräjoja. Huonot owat hänen muutkin waatteensa, mutta minulla on liika, ehyt hame; sen särjen minä ja teen siitä hänelle waatteet“, sanoi äiti towin waiti-olon perästä.

„Ahlläpä tässä on kilin neuwot elämisen tarpeiden kanssa. Siuki hyvän henkensä sai panna, jos mieli oli saada toista lehmää sen siaan, jonka naapurin Matti ojaan tappoi. Kun nahla joutuu karwarista, teetetään fitten pikku Tiinalle oikein komeat kengät, mutta siihen asti täytyy hänen odottaa“, selitti mies.

„Woi, woi kuinka se on paha — — kuulithan sen illalla pikku Tiinalta . . . Olemme uskotelleet hänelle, että kukko tuopi mafiaista, kun hän waan lukee ahkerasti . . . ja hän on lutenut, mutta makeisia ei ole kukko tuonutkaan . . . Hän pitää meitä ja kaikkia muitakin epärehellisinä, ja ehkäpä hän itsekin oppii semmoiseksi . . . ei käy laatuun . . . me emme saa nähtää epärehellisiltä lapsen filmisiä . . . meidän pitää hankkia mafiaista“, puheli emäntä, jota kaikenlaiset taloudelliset huolet tuntuivat huolettawan.

„Ahllähän niinkin, mutta millä?“

„Minä olen saanut naulan woita kookoon . . . sen panen jonkun kaupunkimiehen mukan ja tuotan sillä mafiaista, waikka itse söisimme suoloja sillä ajalla“, selitti waimo.

„Tee niin“, sanoi mies, ja samassa alkoi hän nukkua tohottaa.

Bian nukkui waimofin.

Pilwet olivat taiwaalla ohenneet ja lämärthyneet suuriksi paakuiksi. Kiivaan tuulen muassa kiitivät ne hirmuista wauhtia, heittäen wäliinsä sekeitä paikkoja, joista nyt nousut kuu wälästi pilkisteli esiin.

Minä olin huomaaminani, että pikku Tiina walwoi. Kuu pilkisti nyt juuri huoneesen ja minä näin kuinka tytön pää oli pystyssä. „Warmasti hän kuuntelee, joko kaikki nukkumat“, ajattelin minä. Sanassa huomasin minä, kuinka pikkunen jalka pistähyi peiton alta esiin ja kuun paisteessa näytti se niin waljulta ja walkealta. Bian pistähyi esiin toinentin jalka ja tyttö kap sahti hlös. Hän kipasi wuoteesen seisomaan ja kurotti nurkkahyllylle. Sieltä sieppasi hän kiireesti punalantisen aa-

pifensa ja tarkasteli suurella huolella sitä awausta, jossa kutto oli. Tyhtymättömän näköisenä ja hitaasti painoi hän aapisen kiinni, ja pisti sen sitten jälleen nurkkahyllylle.

„Ei se tuo makijaista, jos kuinkatin lutifin . . he waan kaitin minua narraawat“, kuulin hänen itseksään sipisewän.

Sitten pani hän jälleen maata, ja pian hänkin nukkui.

Nyt nukkuiwat kaikki huoneessa olijat, mutta minä en. Kuinka paljon olinkaan selwille saanut elämän todellisuutta tuossa köyhässä, pienessä perheessä. Minä olin kuullut sanotawan heitä riitafiksi ihmisiksi, minä uskoin niin olewan ja kammoksuin jo ennakolta heitä, ja samoin taifi moni muukin tehdä. Minä olin saanut kurtistaa heidän sielunsa sifimpiin sopppeihin, ja sen johdosta olin tullut aiwan toisenslaisiin päätöksiin. Mikä sowingollinen mielenlaatu olikaan heillä sortajaansakin kohtaan — niin, mikä jumalisuus, mikä luottawaisuus ja tyhtywäisyys heissä wallitfi kaiten yksinkertaisuutensa ja köyhyytensä oheessa, ja kuitenkin oli heitä wäärin hymärretty ja armosteltu. Näitä ajatellesfani käsitin pikku Tiinan tuonoin lausumat sanat tähdelleen: „Ihmiset puhuwat wälistä liifojakin.“

Kuu huomafin kaitfi muut nukkuneeksi, nousin minä warowasti ylös. Tulin kaupungista ja sieltä olin ottanut makeisia, jakaakseni kotiin tultuani niitä lapsilleni tulijaisiksi. Minä hiiwin matkalaukulleni ja kaimoin makeiset esille. Niitä panin pikku Tiinan punakantisen aapisen kutto-wälisiin niin paljon kuin sain pyhymään; muiden muassa panin sinne myös markan rahan.

Amupuoolella yötä olin mennyt unen herrokfiin. Iffantä ja emäntä oliwat jo askareissaan, kun minä hawahduin; kaitfi lapset wielä nukkuiwat. Heti hyppäfin minä ylös ja menin hewostani ruokkimaan, mutta mielesfäni oli se ajatus, etten tahtoisi olla näkemättä sitä hetkeä, jolloin pikku Tiina tarkastaa punakantista aapistansa, huomatakseni, minkä waikutuksen hänen hawaintonsa häneen tekifi.

Kun minä palasin hemoseni luota, oli hän jo hereellänsä ja luki aamurufoustanja. Rauwan ei hän wiipynyt, ennenkun hän ketterästi hyppäsi ylös ja puki vaatteet ylleen. Sen tehtyään silmäsi hän nurkkahyllylle, missä tuo punakantinen aapinen oli; minun henkeäni ahdisti. Kuitenkin wittasteli pikku Tiina; oli niinkuin olisi hän ajatellut: „he narraawat minua kaitin“, mutta kuitenkin näytti hänen haluttawan saada tietoonsa, olisiko ehtä kullo jotakin nyt tuonut. Hän rupefi itsejensä muka jotakin hyräilemään, ikäänkuin wieroittaakseen muiden huomiota pois itsestänsä. Sitten wetäysi hän salawihkaa wuoteensa luo, nousi wuoteesen ja kurotti kätensä ottaaksensa nurkkahyllyltä punakantisen aapinsensa.

„Kah . . ! kansi on auki . . mitä . . onkohan . . ?“ äännäh-teli hän, ottaessaan warowaisesti aapistansa. „Woi, woi . . eikö ole . . . on, on, on . . . ja niin, niin paljon ja noin korea rahakin . . .“ höpötti pikku Tiina, lisätki, kun hän wuoteessa seisoessaan raotti tähsinäistä aapistansa ja huomasi todelisuuden.

Pikku Tiina oli nyt pahemmassa kuin pulassa. Makeiset eivät pyhneet kaikki yhdellä haawaa hänen käsisjäsä, ja kuitenkin olisi hän ne kaikki tahtonut hallita. Wihdoin keffi hän sen keinon, että pani liiat makeiset aapinsensa kansi nurkkahyllylle, ja jäännösten kansi hyppäsi hän lattialle, puristaen toisesa kädesjään rahaa.

„Katsotaa, katsotaa, kuinka paljon . . ! ja vielä nurkkahyllylläkin . . . Ei isä eikä äiti narraa . . eikä wieras narraa . . eikä — eikä kukaan ihminen narraa . . . toipa se kullo, kun olin oikein ahtera . . .“ lörpötti tyttö saaliitansa nähtellessään wanhemmilleen ja minulle.

Sitten rupefi hän jakelemaan makeisia toisille sifaruksilleen ja minulle, mutta tietystihän me aikaiset emme raskineet lapsen lahjoja vastaan ottaa.

„Tällä rahalla ostan itselleni kengät“, sanoi hän sitten, heiluttaan sitä kättä, jossa hän rahaa piti.

„Kovan paljonhan se . . . eihän niin paljoa . . .” sanoivat vanhemmat, tähdellisesti käsittäen asian oikean laidan.

„Ilkää niin sanoko, isä ja äiti . . . antaa kufon waan tuoda . . . mutta minäkin tahdon lukea paljon, oikein paljon”, janoi pikku Tiina.

Päivä alkoi tulla, ja minä aloin hommata itseäni matkalle. Tämän nähtyään tuli pikku Tiina hyvin lewottomaksi. Kaitenlaisilla keinoilla koki hän saada minut jäämään vielä heille; jopa lupasi kaikki makeisensaikin, jos waan sen telisin.

„Kun wasta kuljette, niin silloin minä tulen hyhdillenne”, janoi pikku Tiina, kun näki, ett’ei hän woinut minun lähtöäni estää.

Sydämelliset kiitokset sanottuani talon wäelle ja lämpymät hyvästit heiltä otettuani, lähdin minä tuota waiwaloista taiwalta kulkemaan eteenpäin. Minä en huoli ruweta kertoamaan kaikkia niitä waiwoja ja wastuksia mitä sillä taipaleella korkean weden wuoksi sain kokea, mutta sitä en woi olla mainitsematta, ett’eiwät sittenkään nuot mökin ajukkaat woineet mielestäni pois haihtua.

Se oli jo hyvin kewättälwi, kun minä taasinkin olin pakotettu tuota taiwalta kulkemaan. Oli ollut jo monta isoa lumi-ilmaa, jonka wuoksi jäljellä olewa lumi oli tullut niin kowaksi, ett’ei sitä minkäänlainen tuulen wihuri woinut enään irti saada.

Oli jo jotenkin myöhäinen ilta, kun minä lähdin tuolle taipaleelle. Kiivas lounatuuli oli puhaltanut kaiken päivää. Tämä seikka peljätti minua ensin kowasti, mutta kun ei taiwaalta tullut yhtään lunta, eikä entinentään woinut irtaantua, lähdin pitemmittä arweluitta taipaleelle, jopa niin rohkeutuneena, ett’en edes edeltäpäin keneltäkään tiedustellutkaan, minkälainen kulku tuolla waapperalla taipaleella nythään on.

Tarkoitukseni oli, näette, ehtiä yöksi tuohon tuttuun mök-

tiin, sillä sen sydämelliset ja rehelliset asukkaat tuntuivat mielestäni jonkunmoisilta sukulaisilta. Ditein iloitsin sydämeissäni, ajatellessani sitä hauskaa kohtausta, kun saan tavata taas pikku Tiinaa ja puristaa hänen vanhempiansa ystävällisiä käsiä. Olipa minulla sitäkin hienoa toivoa, että saisin jollakin tavalla tietooni, missä suhteessa mökin wäki nyt oli tuohon toisen mökin riitasaan ja wahinkoa pyytävään Mattiin. — Nämät asiat ne olivat, jotka minut paniivat uskaltamaan ja kiirehtimään, ja ne woittivat kaikki ennakkoluulot ja lastut.

Waiikka olin koettanut kaikki matkan esteet ja wastukset tuolla taipaleella lastuun ottaa, oli kuitenkin eräs semmoinen, josta ei minulla ollut aawistustakaan. Se oli luodewesi, jota kowat luode- ja länsituulet ajoivat merenlahtiin ja saarien salmiin. Hämmästykseni huomasi tämän jo ensimmäisellä lahdella, sillä siinä oli jo niin paljon wettä, että rekeen kurtotteli. Kuitenkaan ei minun enään sopinut takaisin pyörittää; paitfi sitä toivoin ett'ei muillakaan lahdilla ja salmilla olisi sen enempää wettä. Niwan pian kuitenkin huomasi tämän otaksumiseni wääräksi, sillä kuta etemmäksi taipaleella tulin ja kuta useampi salmi ja lahti eteeni tuli, sitä enemmän oli niissä wettä. Tämä seikka hidastutti sanomattoman paljon minun kulkuani, sillä eihän woinut wesi-paikoisissa muuta kuin hitaasti ja warowasti kahlauttaa hewosta.

Tämän tähden oli ilta kulunut hywin myöhäiseksi; oli tuuton aika, ja sentähden oli niin pimeä, ett'ei juuri paljon eteenpä nähnyt. Päälliseksi olivat maat melkein lumettomat, ainoastaan tien paikalla oli läpeensä jäänkaltaa; se seikka lisäsi vielä pimeyttä.

Minulla oli vielä ylimentävänä eräs kaitainen salmi. Tämä salmi wälitti yhteyttä erään ison sisälahden ja meren wälillä. Sen kautta purki meri luodewettä lahteen ja lahti taas takaisin mereen. Sen wuoksi woi tuossa shwärsä salmessä lähä wäkewä wirta, joko lahteen tahj merelle päin, aina sen mukaan, nousiko luode wai lasti.

Niin, ei ollut minulla enään muuta yllmentämää kuin tuo salmi, mutta kuitenkin peljätti se minua, sillä tunsin osaksi sen oikut. Mutta sittenhän olenkin pian mökissä, tuttujen ja ystävällisten ihmisten parissa.

Juuri näitä ajatellessani tuli tuo peljätty salmi eteen. Mitäpä siinä muuta neuvoa oli, kuin täytyi ruweta wuowamaan sen yli. Heti rannalta lähdettyä nousi wesi rekeen ja minun täytyi nousta seisomaan. Niin paljon kuin pimeässä mahdollista oli, loetin hewosta ohjata kohtisuoraan uoman poikki. Kuta etemmäksi mentiin, sitä hwyemmäksi oli wettä. Kaitki keweämmät kapineeni rupešivat reessä uimaan ja minulla oli täysi työ pitää niitä koossa, ett'eivät ne purjehtineet tiehensä. Kowa wirta käwi merestä lahteen päin, ja kun kowa tuuli vielä kiihkeästi puhalsi melkein samalta suunnalta, niin teki se tilani jotenkin kamalaksi. Siitä olin minä kuitenkin wakuutettu, ett'ei niin kaitaisessa salmessa ole jäänhalkeamaa ja mielenmaltilla ohjasin minä hewosta eteenpäin. Minä seisoin jo polwia myöden wedessä, ja joka silmänräpäys pelkäsin hewosen ja reen, kowan wirran ja tuulen sortamana, kaatuwan. Mutta silloinpa juuri rupeši tulemaan matalampaa ja wihdoin pääsin onnellisesti maalle. Tien löysin pian, jota myöden aloin ajaa eteenpäin.

Kauwan ei tarwinnut ajaa, ennenkun walkea rupeši pilkoittamaan. „Tuollahan se onkin odotettava tuttu mökki“, ajattelin minä, ja se tieto tuntui sangen miellyttävältä, sillä tunnustaa täytyy, että olin jotenkin kontetufisissa kylmän kylmyyn tähden.

Minä ajoin sen mökin kartanolle, josta walkea näthi. Pian huomasi minä, ett'ei tämä ollutkaan se mökki, mihin tarhoitin, mutta mikä tämä sitten oli? Katselin ja töllistelin ympärilleni niin paljon kuin pimeässä woi nähdä. Mitä huomasiinkaan minä nyt? Minä olinkin tuon riittasan Matin mökin kartanolla, hänen, joka pahaa soi pikku Tiinan wanhemmille.

Tämä havainto ei juinkaan ilahduttanut minua, mutta minulla ei ollut valitsemisen vaaraa, sillä oli niin kylmä, että hampaat kaljisivat suusfani. Se tunto minua kovan waiwasi, kun en woinut pikku Tiinalle ja hänen wanhemmillensä tuottaa sitä iloa, jonka olin heille aikonut, mutta mikäpä oli neuwona, se täytyi jättää toiseksi ferraaksi; ehkäpä jo huomana woin heitä tawata. Näitä tunteisfani ja mieltiesfäni, riisuin hewostani waljaista ferkeämiseen, päästäkseni huoneesen niin pian kuin mahdollista, lämmittämään kylmästä kangistuneita jäseniäni,

Minä astuin tupaan; se oli aiwan pimeä, ja nyt wasta huomasi, että se walkea, minkä olin nähnyt, nähti jostakin toisesta huoneesta. Minä seisahduin owipieleen ja sanoin umpimähkään hywän-illan, mutta mitään wastausta ei kuulunut; kuuntelin tarkasti, waan ei kuulunut hengen huokua; eipä olisi luullut mökisjä olewan ainoatakaan asukasta, ell'ei tuota walkeaa olisi nähnyt ja jos ei olisi tuosja tuwasja ollut niin ihana lämmin kuin siinä oli.

Kuowan pimeässä oltuani, selweni näköni senwerran, että erotin tuwan perällä olewan owen; se kai wei toiseen huoneeseen ja sieltä kai se walkea nähti. Kuuntelin taasentkin tarkoin ja nyt olin sieltä tawantakaa kuulewinani jotakin hiljaista liikettä. Huoneesen tultuani kolahti owi wasten tahtoani niin lujasti, että itsefin säikähdin sitä. Nyt koetin tawantakaa ystähdellä aina kowemmasti ja kowemmasti, siinä tarwoituksessa, että se kuuluisi tuohon toiseen huoneeseen, ja sieltä sitten tulisi joku walkean kanssa tupaan ja huomaisi minut. Kaikki tämä oli kuitentkin turhaa, sillä ketään ei tullut. Kaikki nämät lukuun otettuani, tunsin olewani hywin tukalassa tilassa.

Wihdoin tein minä päätökseni, ja aioin mennä tuohon salaperäiseen kamariin. Minä lähdin kähdä kompuroimaan huoneen perällä olewaa owea kohden. Sen luo päästähäni haparoitsin siitä awainta, mutta mitään semmoista ei siinä ollut, ainoastaan jonkunmoinen ripa waan.

Minä lytkäsin hiljaa owea; se aukeni hiljaisesti; ainoas-

taan hiljainen parahdus kuului ja minä astuin huoneeseen. Siellä oli todellakin walkea, joka paloi talikyhnttilässä. Sen walossa näin minä ensi silmäyksellä mitä tuon pienen huoneen sisällä oli, waitten kohta käsittänytkään kaikkia asianhaaroja. Kamarin perillä oli wuode, johon oli peitetty jotakin walkeisella lakanalla, mutta mitä, sitä en tiennyt. Wuoteen wieresjä oli pieni pöytä, jolla tuo talikyhnttilä paloi.

Huoneessa oli neljä henkeä: keski-ikäisiltä näyttävä mies ja nainen sekä kaksi lasta, tyttö ja poika, arwiolta kumpikin alle kahdeksan vuoden. Kun minä astuin huoneeseen, nähti siltä kuin eivät huoneessa olijat olisi ensinkään minua huomanneet. He olivat kaikki alakuloisen näköisiä ja kaikki he katsoa tuijottivat liikahtamatta yhteen ja samaan paikkaan, tuohon, joka oli peitetty sänkyyn walkeisella lakanalla. Minä näin, että miehen leweät ja wahwat hartiot yhtisivät ja leweällä oikealla kädellänsä pyyhkäisi hän tawasta filmiänsä ja nokkaansa; nämät kaikki kai tulivat jostakin sisällisestä tuskasta.

Kauman katselin minä heidän salaperäistä ja murheellisen näköistä käytösänsä — wai mitä se oli — oliko se jotakin wihaa tai koston pyhntöä, sillä olihan heitä sanottu riitasiksi ja kostonhaluisiksi ihmisiksi? Niin, sitäpä minä juuri en tiennyt, mutta semmoiselta ei se ainakaan minun mielestäni näyttänyt. Koko tuolla pitkällä ajalla ei puhuttu yhtä ainoata sanaa, ja minä unhotin niin oman itseni, ett'en muistanut omia wasta nähtyjä waiwojani, enkä nykyistä puutteen-alaista tilaani ja märkiä waatteitani ja jalkineitani.

„Istufaa, wieras!“ kehoitti wihdoin mies tukehtuneella äänellä, ja se tuntui minun korwisiäni siltä kuin olisi se tullut maan-alta.

Minä tottelin kehoitusta koneentapaisesti, ja istuin lähellä olewalle tuolille. Sitten taas alkoi sama äänettömyys ja alakuloisuus. Ei mitään liikettä, ei mitään toimintaa; ainoastaan mies silloin tällöin pyyhkäisi oikealla kädellään nokkaansa ja filmiänsä kuten ennenkin.

„Onko mitään onnettomuutta tapahtunut, koska olette niin murheellisen näköisiä?“ sanoin minä vihdoinkin kuiskaamalla.

„On . . . kova onnettomuus on tapahtunut“, sanoi mies päättävästi kääntämättä, ja pyyhkäisten taas nokkaansa.

„Kova onnettomuus! — no minäkö, herran tähden?“ kysyin minä hätääntyneenä.

„Tuonne taipaleelle ihminen kuoli . . .“ yritti mies sanomaan, mutta sanat takertuivat kurkkuun.

„Hyvä jumala, wai ihminen kuollut?“ Eipä minunkaan matkustamiseni ollut juuri hääviä tuolla ulkona . . . wai ihminen kuollut! Teko hänet löhkyttö?“

„Mi — minä.“

„Oliko hänellä hevosta?“

„E — ei . . . mitäs semmoisella . . .“

„Minäkö?“

„Niin nuorella . . . sikiö vielä.“

„Warmaan uumertui hän noita luode wesiä kahlatessaan?“

„Niin niin.“

„Kuinka hän oli . . .? Mitenkä te hänet tapasitte?“

„Hän oli viimeiseksi kahlannut ison luodeweden yli, jossa oli wettä hänen wyötäriinsä saakka. Sen yli oli hän onnellisesti vielä päässyt, mutta luultawasti oli hän niin kontettu-
nut, ett'ei woinut enään liikkua, sillä juuri kuin hänen olisi pitänyt kiuwalle nousta, oli hän kaatunut suulleen; siinä hän sitten oli, waitt'ei siinä ollut wettä kuin pari korttelia; siitä minä hänet tapasin ja otin rekeeni“, selitti mies nyt jo wähän wapaammin.

„Woi raukkaa! — — luultawasti te toitte hänet kotiin-ne?“ sanoin minä

„Toin . . . kuinkas muutoin.“

„Suokaa anteeksi utelijaisuuteni, mutta minun tekee mieheni kysyä teiltä vielä jotakin: onko hän teille tuttu?“

„Hänet tunnen liiaksikin hywin“, sanoi mies, ja rupefi ääneensä nyhkimään.

„Hän on kai tuossa vuoteessa tuon lafanan alla?“

„Niin on. Me olemme monta tuntia häntä hieroneet, koettaen saada hänet vielä henkiin, mutta kaikki on ollut turhaa“, sanoi waimo, sillä mies ei woinut mielenliikutuksensa vuoksi puhua. „Haluttaako wieraan häntä katsoa?“ jatkoi hänsitten, ja samassa nosti hän peitteen pois wainajan kasvoilta.

„Herra Jumala!“ huudahdin minä äkkiä niinkuin salama — — „pikku Tiina, tuo hyvä lapsi! . . .“

Samassa horjahdin minä hermottomana takaperin tuolille, josta juuri olin nousnut seisalleni, nähdäkseni paremmin wainajaa. Siinä wapiuin minä niinkuin haawaa lehti, enkä woinut sanaa suustani päästää, niin syvän waikutuksen tuo äkkinäinen ja odottamaton hawainto tefi minuun. Samoinpa näky muittenkin laita olewan, sillä mies purskahti ääneensä itkemään, ja kun waimo yritti pitkäksi palanutta kynttilän kartta hypein niistämään, wapii hänen kätensä niin, ett'ei hän woinut sitä toimeen saada; molemmat lapset myös nyhtivät, jota en minä ollut heidän ennen nähnyt tekewän.

„Hyvä Jumala . . .! oletteko tekin tunteneet tuon lapsiraukan?“ sanoi waimo matalalla wärisewällä äänellä.

„Olen moneinkin kertaan. Tawatakseni häntä ja tuottaakseni hänelle iloa hetkeksi, ehätin melkein hengen kaupalla hänen luokseen; sattumus ohjasi minut tänne ja täällä tapasin minä hänet hengettömänä“, sain minä waiwalla sanotuksi.

„Ja mi—minä . . . Jumala minua armahtakoon . . .! Minä olen heitä sydämeistäni wihannut ja — ja pyhtänyt heille kostoa“, änkytti mies.

„Suofaa anteeksi, mutta mieleni tekee tyshä: mikä on ollut syhnä wihaanne ja kostonpyhtöönne, koska warmasti tiedän, ett'eivät he ole koskaan teitä wihanneet?“ sanoin.

„Minä en ole vielä kenellekään . . . mutta nyt on sydämeni nöyrtynyt ja awonainen, että woin kaikki . . . syhtä ei ole heissä enjintään . . . wifa on minusssa. — — Nuorina ollessamme ra—rakastuin minä hänen waimoonsa, mutta hän

hyljäsi minut ja otti Antin. Siitä saakka on musta ja ilkeä kostouppyyntö maannut aina mielessäni . . . Voi minua!" selitti mies awonaisesti.

„Tietävätkö wanhemmat, misä heidän lapsensa nyt on?“

„Sitä eivät he tiedä. Tyttö on kai lähtenyt aamulla kylään, jolloin oli vielä kaunis ilma, sittemmin nousi tuomoinen ilma ja samassa luodewesi, ja he luulewat, ett'ei tyttö ole lähtenyt kylästä . . .; he odottawat häntä wasta sitten kuin ilma on asettunut ja wesi laskeentunut. — — Kyllä tämän uutisen ilmoittaminen wanhemmille on minulle raskas tehtävä, mutta Jumolan awulla tahdon sen kuitenkin tehdä . . ., silloin koetan sowittaa rikoksiani, ja pyrkiä sowintoon heidän kanssaan“, selitti mies.

Mieleni oli wakaantunut niin paljon, että woin pyyhä seisoallani. Kävelin wuoteen luo, misä pikku Tiina oli. Siinä makasi hän niin wiattoman ja murheettoman näköisenä, ja autuaallisen warjon heijastus lepäsi hänen kauneilla kaswoillansa. Minusta tuntui siltä kuin hän katselisi minua, ja hymysuin sanoisi minulle: „Ihmiset puhuwat usein liikojakin“ ja: „Toisten Matti on paha . . ., waan vielä hänkin terran tulee hymväksi.“

Baljon uutta.

H—n seurakunnassa tapahtui se harvinaisen kumma, että yht'aikaa saatiin kirkkoon saarnatuoli ja uusi isokello. Jopa olisin aika molemmat saada, sillä siitä asti kuin Ruot-
sista tuotu isokello oli halki mennyt, ei ollut tapulissa ollut muuta kelloa kuin tuo kimeä-ääninen pienikello, ja siitä oli kauwan, hywin kauwan, liki neljäkymmentä vuotta, kun tuo isokello särkyi. Siitä saakka sitä sitten kimeä-äänisellä pikkukellolla yksistäänä soittaa nalkutettiin kaikki sielukellot, hautauskellot, kiitokellot, papinkellot, ensimmäiset ja toiset soitot pyhäaamuina, yhteensoitot ja kaikki muut soitot, mitä kirkollisissa toimisissa tarvittiin. Hywin ikävältä tuntui seurakuntalaisista, kun ei ollut kuin tuo ainoa kimeä-ääninen, kauwasvuolumaton pikkukello, sillä waikeapa oli tietää, mikä merkitys sen nalkutuksella milloinkin oli. Tosin koetettiin soittoista selvää tehdä sillä tavalla että soiton jälkeen läpättiin, jolla oli eri tapauksissa eri merkityksensä; niinpä esimerkiksi pyhäsoittoissa läpättiin toisen soiton perästä kerran, papinkellolle kahdesti, yhteensoit-
tolle kolmasti, miehenpuolen sielukellolle kahdesti, waimonpuolen yhdesti j. n. e. Mutta waikeaksi käwi noista läppäyksistä toskulleen selvää saada, sillä olihan asiat niin monenlaisia ja monesta merkityksestä, että muisti petti ja järki seisahtui niitä kaikkia muistellesa ja aprikoidesa. Wanhat muistelivat kuinka toista oli silloin kuin isokello oli vielä terweenä. Silloin ei tarvinnut mitään lukua pitää noista ainaisista läppäämisisistä ja niiden merkityksestä, sillä aivan helpostihan huomasi asian

oikean laidan, funhan waan kuunteli, alotettiin ko isolla tai pienellä kellolla, soitettiin ko molemmilla yht'aikaa, wai toisella waan ja kummalla. — Niin, olihan silloin toki toista. — Kynlähän asia niin oli, että tuota tufalaa ja epämääräistä kellonsoitto-puutetta oli monta erityistä kertaa koetettu poistaa, ostamalla uusi isokello, mutta aina sillä oli ollut paha onni. Kolme kelloa oli tuolla yhden kellon aikakaudella ostettu, milloin Pietarista, kulloin kotimaasta, mutta aina niille tuli joku onnettomuus eikä yksikään niistä pysynyt terweenä tähttä wuotakaan. Mikä niistä halpesi laidasta kannanjuureen saatta, minä laidasta lohkeili suuria kimpaleita. — Huono onni tosiaan.

Saarnatuoli oli Ruotsista tuotu ja se oli palwellut seuraavunnan ensimmäisen kirkon yli-ikäiseksi. Kun uusi kirkko rakennettiin ja wanha hävitettiin, muutettiin saarnatuoli uuteen kirkkoon, koska ei luultu nyky-aikana woitawan niin runsaasti koristettua saarnatuolia saada. Se oli kahdeksa-kanttinen, suorakylkinen tölö. Joka kulmauksessa oli runsaasti koristellut, nakerrellut ja koverrellut patsaat; olipa niihin laitettu pieniä pulleanaamaisia enkelin kuwiakin siipeineen, joiden posket olivat niin punaiset, että luuli weren niistä tipahtawan. Patsasten wäliin oli maalattu apostolien kuwia wirtamerkkeineen ja mihin waan oli sopinut, oli leikattu anturafengän-pohjan muotoisia sywennyksiä. Aikoinaan oli saarnatuolissa ollut runsaasti kultausksia, mutta nyt näky siitä waan enään joitakuuta keltaisen näköisiä likaisia pilkkuja, joista tarkasti katsoen kiiksi joitakuuta pronssinnäköisiä jyhtyksiä. Yleensä oli siitä muutkin maalaukset kuluneet ja lohkeilleet, niin että kittaaukset ja pohjustamiset olivat yleisenä wärinä, jonkatahden se faukaa katsoen näytti likaiselta liitumöhkäleeltä.

Semmoinen oli se saarnatuoli, joka oli jo yhden kirkon wanhentanut ja joka oli uuttakin palwellut jo lähemmäs sata wuotta.

Tällä pitkäällä ajalla oli se käynyt hywin wanhan-aikui-

seksi ja ränsthyneeksi. Eipä siinä kyllä, että se oli alkuperäisen värinsä ja merkityksensä kadottanut, mutta se oli myös käynyt liitoksestaankin hataraksi. Sillä kun pappi oikein innostui saarnassaan, riuhtoen ja rytkien saarnatuolin laidasta, ritisi ja ratisi tuo pyhästä kirkosta liitoksestaan ja saumoistaan, niin kuin pärefori. Tämän tähden oli seurakuntalaiset jo kauvan ääneensä lausuneet sen mielipiteen, että uusi ajanmukaisempi ja lujempi saarnatuoli oli entisen sialle hankittava.

Kävipä sitten niin, että ulkopitäjäiläisetkin olivat tuon puutteen huomanneet, osaksi omasta näkemästään, osaksi kuuluaan seurakuntalaisten tyytymättömyyden manhaan saarnatuoliinsa.

Tämän kaikki oli ottanut waariin eräs toisessa pitäjässä ajuwa puuseppä. Hänellä oli jo se hyvä ominaisuus, että hän oli kunnian saanut tehdä pariin seurakuntaan waiwaisuon, ja ne olivat niin onnistuneet, että ne kauvan aikaa olivat monessa ympäristön pitäjässä alin-omaisena puheenaineena. Ei woitu kylläksi ihmetellä, kuinka tuo Parliini oli woinut niin asianmukaisesti kowerrella ja wuoleskella nuot hengengetömät almuupyyhtäjät. Kattenneine formineen ja kämppäjalkoineen seisoiwat he siinä niin hurstkaan ja wiattoman näköisinä, odotellen, milloin joku hyvä ihminen jonkun hyvän lupauksen johdosta tulisi heille almua antamaan; moni kirjossakäwijiä ja wieläpä siwurientäjäkin käwi ihmeellisille waiwaisukoille penninjä panemaan.

Tämmöinen oli se mies, josta tuli M—n seurakuntaan ja laittoi niin, että seurakunta kutsuttiin kotoon, keskustelemaan ja päättämään, eikö olisi jo aika hankkia uusi saarnatuoli. Kun entisen epäkelwoisuus oli jo ennestään tietty, niin arwattawahan oli, että ehdoitus otettiin ilolla vastaan ja päätettiin kuin päätettiin, että uusi saarnatuoli on hankittawa ja että tuo ennestään tuttu Parliini saisi sen walmistaa.

Semmoiset olivat M—n seurakunnan kellokalliset ja saarnatuolilliset olot ja tarpeet, ja semmoisiksi ne nyt muodostuivat,

että uudet piti entisten siaan laittaa. Eipä kummakaan jos niin oli, sillä olihan tuo tukaluus käynyt niin tietämättömäksi ja hankalaksi, että oli aiwan mahdolloin enään tietää mistään seurakunnallisista sääntillisistä oloista, olivatko ne oikein vai väärin, vai menewätkö ne päin männikköön.

Niin se oli. Punteita oli monelta puolelta, ja puutehan on aina puute. Kuinka olisikaan ollut mahdollista ilman noita pyhiä wälkappaleita kauemmin elää ja toimeen tulla, sillä olihan niin moni heistä sekä kellonsoitoista että saarnatuoleista saarnatuista saarnoista niin paljon elämän ojjennusta saaneet ja olihan sitten sydän ollut niin kummallisesti hyvä kirkosta tultua ja vielä sitten koko wiikonkin, siihen asti, kun pääsi taasenkin uutta elämänjanaa kuulemaan. Eihän se ollut väärin, waikkapa noita wälttämättömiä wälkappaleita itäwällä itäwöittiinkin uudistuwiksi.

Se oli joulukuun puoliwälissä, kun tuo merkittävä päivä M—n pitäjälle sattui tulemaan. Suntio Kolisen asunto oli lähellä kirkkoa, jonka wuoksi siihen jo lauwantai-iltana alkoi wäkeä kerääntyä höjiaa saamaan.

Kolinen oli weisuumies, jopa siihen määrään asti, että hän oli kerran ollut luffarin waalisjakin, pääsemättä kuitenkin leiwälle, usein oli hän myös luffarin poisja ollessa hänen siassansa kirkossa wirkaa toimittamassa ja muutoin oli hän luffarilla apuna jota pyhä. Tämän tähden oli Kolinen hywin nuotillinen mies. Melkein aina hän hyräili, kun waan ei puhumista ollut, kulkea käslytellen, molemmat kädet seljän takana.

Jo lauwantai-iltana tuli pitämättäisiä kirkkomiehiä ja waimoja kirkolle ja pian olivat kirkon likimmäiset talot täynnä ihmisiä ja kartanot hewosia. Pian tuhahtiwat suntionkin pie-

nenpuoleiset huoneet wäkeä tähteen. Toisia tuli ja toisia meni ja selwästi näki, että kansaa tuli oikein tulwimalla kirkolle. Olipa siihen syhtäkin, sillä uusi isokello oli taasenkin ostettu. Se oli viime wikkolla juhlallisesti tuotu kirkolle ja ripustettu tapuliin. Sillä ei oltu vielä kertaakaan soitettu, mutta pyhäaamuna aiottiin antaa sen äänen kuulua kaikelle kansalle ja siis siten uudistaa. Sitä kuulemaan ja näkemään oli kansa miehisiä rientänyt.

Olipa muntakin nutta kirkolla nähtävänä, joka myös ihmisissä herätti uteliaisuutta ja lienee monen saanut kirkolle tulemaan. Uusi saarnatuoli oli, näette, tuotu kirkolle. Sitä ei oltu vielä pantu paikoilleen, waan se oli wiety tapulin ulkafakoon, jossa se oli halullisien nähtävänä. — Niin, eikö ollut syhtä tulla kirkolle?

Noisja olisi jo kylläkki ollut kuulemista ja katsomista, mutta suntuolla se wasta ihmetten ihme oli. Hän oli ostanut aiwan ihka uuden kellon, ei kirkon kelloa, waan tuommoisen ajan jakajan. Se ei ollut mitään arwoton neljän kiven päällä käppä silinteri, waan oikein tuommoinen kahdeksa-kanttinen kaitetti kello, joka oli warustettu tiima= minuutti= ja sekuntiwijareilla, ja oli vielä päälliseksi lyöpä. Kellon päällä oli syhyt nuoran palanen, jonka ulkopäässä oli pieni rengas; siitä nykäsemällä sai kellon lyömään milloin waan halutti.

Semmoisen kellon oli Kolinen ostanut juuri hiljakkoin. Montakin kehoittawaa syhtä oli tuon kellon ostamiseen. Wanha kaapillinen, painoilla käppä lyömäkello oli jo kauwan sitten laannut kaitenni käymästä, waikka painoihin oli leiwisköittäin lisätty kiwiä. Sikäpähän siitä paljon apua ollut sinäkään aikana kuin se käwi, sillä hakfuri mennä räplätti noin waan omia aikojaan, huolimatta wähhääkään pitkäwartisen heilarin harwoista heilahduksesta. Siitä oli seurauksena se, että kello oli aina joko edellä tahi jälessä tai — seisomassa. Tuommoinen kello käwi viimein suntuion mielestä wirkaansa kelpaamattomaksi, sillä kun se ei tiennyt aikaa, hiljastui useinkin hänen

soitonsa, joista hän sai nuhteita kirkkoherralta. Kyllähän suntio oli tokenut laittaa apua tuolle epatolle seinäkellolle, nimittäin laittamalla aurinkokellon tai tiimapölkyn, mutta eipä siitäkään ollut mitään hyvää pilviäillä säillä ja jouluaamuna. Monta kertaa oli kelloseppä ollut tuon seinäkellon kimpussa ja laittanut sen käymään, mutta tuskin hän oli talosta poistunut, niin suntio jo huomasi, ettei kello ollut niinkuin sen olla olisi pitänyt ja yks, kats, oli kello hänen käsissään, jota hän tirkisteli tietomiehen tavalla joka puolelta, jamaşa puukon kärjellä wäänellen, rapaten ja kysien sitä mihin waan puukonkärjen sai mahtumaan. Semmoisesta menettelystä oli seurausena se, että kello joko lakkasi kaikenni käymästä tahi meni se räplättämällä niinkuin edellä on mainittu.

Suntio oli joku aika takaperin saannt taasenkin nuhteita kirkkoherralta myöhästyneen soiton vuoksi. Pahollamielin tuli hän kotiin ja rupeşi ripustamaan kiwiä nyt kaikenni seisowan seinäkellon painon lisäksi. Kello lähtikin laillaan liikkeelle ja suntio oli mielisissään hymästä onnestaan. Mutta kun hän oli seuraavana yönä makeimmassa unessaan muorinsa kanssa, tapahtui se onnettomuus, että kellon nuora katkesi ja tuo kiwi-paljous tuli hirmuisella jyrinällä alas. Unen läpi kuului se niin hirmuiselta räjähdykseltä kuin kauhein ukkoisen jyrähdys. Säkähdyksestä meni suntio aivan turtaksi, mutta yhtäkaikki tormasi hän wuoteesta ylös, tietämättä mihin sitä mennään, mutta mennä sitä waan piti niinkuin nuoli. Mutta pimeän päässä oli sillä kiireellä niin huono seuraus, että hän löi otsansa owentamanaan ja sai suuren haawan otsaansa. Keeta, suntion waimo, säikähti niin kowin, ettei hän kyennyt ensinkään nousemaan ylös. Hän wapisi kuin haawan lehti, niikuili ja woiwotteli sentin seitsemänlaisella äänellä ja sanoi monenwärisiä tulisäkeniä lentelewän filmisissään. Hän sai siitä säikähdyksestä pahan rewäsimen ilmoiseksi iäkseen. Rauwan sai suntio toinnutella itseään, ennenkuin hän kykeni ottamaan wälkeän. Ditis huomasi hän tuon hirmun oikean laidan, kun

huomasi ison kiviöykkiön lattialla. Tämän hän heti ilmoitti vaimollensa, mutta mitäpä se enään auttoi, sillä rewäfin oli tullut, ja se pysyi.

Tämmöisien syiden tähden päätti suntio lujasti mielesjään poistaa tuon ikävän kellottomuuden. Kuitenkin piti hän aikeensa salassa, iloiten siitä ja itsensä ehtimiseen hyräillen. Hänellä oli kaupunkimatka tiedossa, kun piti lähteä kirkonkelloa noutamaan ja sieltä hän aiko ajanjakajankin tuoda, mutta niin salaa, ettei kellään olisi siitä pienintäkään aavistusta. Kun hän sitten meni kaupungissa kähdessään kellosepälle, mielistyi hän tuohon kaitetti kelloon, kun se niin juhlallisesti kähdä lahlatti. Sen hän sitte arvelematta osti ja hän iloitsi mielesjään kuinka hän kellollaan hämmästyttää maailmaa.

Semmoinen oli se ihmeellinen kello, joka juhlallisesti riippui suntion tuwan peräseinällä. Siihen oli se asetettu muutamia päiviä ennen. Paikkakunnassa ei ollut ennen nähty semmoista kelloa. Tieto tuosta kummallisesta kellosta oli lewennyt rewontulien tavalla ympäri piräjältä ja jotaisen teki mieli saada nähdä ja kuulla tuota kummallista taidekalua, muiden uusien kummien ohessa. Sen vuosihän se oli, kun suntion huoneet jo lauwantai-iltana kuhisi niin tähynnä wäkeä.

Ja kylläpä ei suntio pannutkaan sytytettyä kynttiläänsä wakan alle. Wakawana ja arwoikkaan näköisenä kuljeskeli hän utelijaan wärijoukon keskellä, itsejseen hyräillen sanatonta, mutta nuotillista hyräilyä, molemmat kädet seljän takana. Kun hän noin hyräillen liikkeelle lähti, tettiin silloin aina saatawan kuulla jotain hywää tuosta ihmeellisestä kellosta sillä wakawin askelin läheni hän juhlallisesti kelloa, tarttu kiinni tuohon kellon päällä olewaan lyhyeen, rengaspäiseen lhymänuoraan ja wetää hurautti siitä. Ja woi ihmettä, mikä seurauus tuolla näennäisesti yksinkertaisella tempulla oli, sillä kello rupesti heti lhydä hanisemaan niin paljon kuin kerkesi. Tämän tempun uudisti suntio aina silloin kuin utelijasten joukko uudistui ja kun heidän keskinäiset puheensa käwivät ko-

win tiedonhaluisiksi, jotka suntio kyllä kuuli, waikkei hän ollut niitä kuulewinaan.

Kun hän ei ollut tuolla hyräily- käwely- ja hurauttamistuulella, istui hän huoneen peräpuolella harwasanaisena ja miettivän näköisenä, wedellen sawuja uudesta, wasta kaupungista tuodusta piipustansa, molemmat kädet ristissä rinnan päällä. Siinä hän sitten kowakuulufissa kuunteli ja waariinotti jokaisijan sanan mitä milloinkin kellosta puhuttiin. Jos joku yffityinen oli niin utelias ja käräs, että hän tuli suorastaan suntion luo, tekemään joitakin kellollisia tyhmyksiä, sai hän wastaukseksi harvoja, mutta asiallisia ja useinkin niin tyhjää ja pistelewäisiä wastauksia, että ne monen liiaksi utelijaan tiedon halut jäähdyttiwät kauwaksi aikaa.

Monta eri joukkoa oli näin tullut ja mennyt ja kaikki olimat saaneet nähdä kellon ja kuulla sen lyöwän. Mutta nämät olimat waan tuonmoista nuorta häljjoukkoa, joilla ei ole wielä mitään perinpohjaista tutkimustyötä, tyytyiwät waan tuonmoiseen pintapuoliseen näkemiseen ja kuulemiseen.

Oli kappaleen aikaa jonkumoista rauhaa, sillä uusia utelijaita ryhmiä ei tullut; oli waan oma kortteeri-wäki ja sitä hän woi jo semmoisissa tiloissa rauhaksi sanoa. Suntio oli erinomaisen hywällä tuulella ja sen useammasti nyt kuultiin kellon hanisewaa lyöntiä ja suntion hyräilyä.

Samasja alkoi kartanolta kuulua iloista naurun rähi-
nää ja puheen pälinää.

„Jokohan taas . . ?“ sanoi suntio ja istui jo waralta tuohon wakawaan asemaansa.

Rähiinä läheni ja jo tulimat he porstuaan, jossa he koptelimat lunta pois kengistään. Aristelematta astui tuo iloinen ja suruton joukko huoneesen. Huolimatta yhtään mieltään keneestäkään huoneessa olijasta, alkoimat he wilkuilla ympäri huonetta, lasketellen samassa kello-asiaan kuuluwia sanoja ja lauseita; tuntuipa siltä kuin he olisimat otaksuneet koko kellon ja talon yffin-omaisesti kuuluwana heille.

Nämät olivat tähdessä naima-ijässä olevaa nuorta wä-
 feä ja olipa heidän joukossaan pari morsiuspariafin. Saatta-
 jana tahi johtajana oli heillä Tuiveroisen Tiitus, lyhyt, mus-
 tanvihakka miehen paaru. Hän oli naimaikäänsä katsoen men-
 nnyt jo yli onnensa, mutta siitä huoli Tiitus wiiji. Hän tah-
 toi waan olla siellä, missä muutkin nuoret olivat, eikä yksii-
 kään kysyjäisiä, kuulijaisia ja häitä ollut, joissa Tiitus poika
 ei olisi ollut parhaana miehenä, eikäpä mitään muutakaan,
 joka waan oli jotakin uutta. Yleensä häntä pidettiin asiain-
 tuntewana miehenä, sillä hän oli kulkenut enemmän maailmaa
 kuin muut paikkafuntalaiset. Hän oli kerran käynyt Jywäs-
 kylän kaupungisfain ja siitä oli hän jotenkin ylpeä, sillä kun
 hän kertoi noita matkahawainnoitanja, alkoi hän tawallisesti
 kertomuksensa näillä sanoilla: „Kun minä etelässä käwin.“

Miin, semmoista joukkoa se oli, joka nyt tuli suntion uutta
 kelloa katsomaan. Jo ensi ottofista huomattiin, etteivät nuo
 ohwakkaat wieraat olleet suntiolle oikein mieluisia, sillä heti hei-
 dän tultuansa tuli hän tawallista tarffaawammafji, miettiwäm-
 mäfji ja wähäpuheisemmafji; hyräileminen lakfasi heti niinkuin
 tulspan olisi suuhun lyönyt.

„No, missä se on? Eihän tuota näy koko kelloa“, sanoi
 eräs suulas tyttö, seinille katsella tirkistellen.

„No woi! Etkö tuota nyt näe . . ? Tuollahan se on
 kellokaapin wieressä peräseinällä . . . Minä näin sen heti kun
 huoneesen tulin“, sanoi Tuiveroisen Tiitus, ihmetellen tytön
 näkemättömyyttä.

„Woi herranen aika, tuommoinko se waan onkin? Noin
 pieni . . . ei seulankaan kokoinen“, sanoi joku joukosta ja koko
 joukko meni perälle huonetta ja kaikkein silmät olivat tähdätyt
 kelloon.

„Minkälainen se sitten sinun mielestäsi pitäisi olla?“
 kysyi suntio jotenkin äreästi.

„En minä häntä oikein tiedä, mutta minä luulin, että

se on tuommainen kaapillinen . . ." sanoi puhuja hämmästyksissään.

"Kaapillisten kellojen aika on ollut ja mennyt", murautti suntio.

Tätä viimeistä suntion tyytymätöntä lausetta eivät kellon tarkastajat nähtäneet ensinkään huomaavan; he elivät vaan omaa elämäänsä ja pitivät omaa menoansa.

"Onpa se sentään soma kello . . . noin pikkanen ja kiiltävä ja — ja noin paljon viisareita", sanoi joku joukosta.

"Sepä minusta onkin paha, että niitä niin paljon . . . Eihän tiedä montako kellokaan on", sanoi Sydänmaan Jusfi.

"Niin, mutta „sipurut" minusta huonot ovat . . . Eihän noisja ole kuin suorja piiruja rinuan ja ristissä . . . mikä noista selvän . . .?" jäisti eräs tyttö siihen.

"Mutta uskokaapa jos tahdotte, niin minä olen ennenkin nähnyt semmoisen kellon — lautamiehellä se on — jossa oli samallaiset siprut kuin tuossakin ja minä opin ne aiwan pian ymmärtämään", sanoi eräs tyttö.

"No mitenkä?"

"Minä lähdin ykkösestä lufemaan ja luin: yks, kaks, niin kauvan kuin tulin sille kohalle missä viisari oli", selitti tyttö.

"No, mutta voikohan tuossakin samoin tehdä" sanoi se tyttö, joka oli kelloa ihannellut.

"Mitäpä olisi, ettei saattaisi."

"Eylä se on siinä kello. Katsookaapa tuota pikku viisaria tuossa pikku taulussa . . . tuossa alhaalla . . . näetkö . . .?"

"Menee niin että näkee."

"Näkeehän tuon . . . hywin näkeekin."

"Ehöpiköhän tuo?"

"Mitäs hän toki tuommainen . . . toisenlaisen sen kellon pitää olla, jonka mieli on lyödä," sanoi Tiitus, joka tähän asti oli ollut kelloa arvostelematta ikäänkuin kadehtien, kun

muut ihantelivat ja ihmettelivät tuota uutta ja kummaa, josta hän ei ollut tiennyt edeltäpäin kertoa.

„Mitäs se toki . . . Eihän tuosja ole painojakaan . . . painoihan toki lyömäkellossa olla pitää“, selitti Sydänmaan Jusfi.

„Niin, eikä heilaria.“

„Ettäkö se ei lyö?“ kuulivat kellon armostelijat aivan selkänsä takana sanottawan.

He eivät ollenkaan huomanneet, että suntio oli hiljalleen nousnut ylös, kun kuuli että kelloa alettiin hakea olemattomia wikoja ja siten syhyttä tarpeetta poljettiin sen arwoa. Sen tahtoi hän nyt kaikin mokomin poistaa ja sitäwasten oli hän nyt liikkeellä.

„Woi, woi lyöpikö se . . .? Sanokaa, hyvä Kolinen sanokaa“, pyyteli eräs tyttö helpewästi, hän, joka oli niin mestari numeroiden tuntemisessa.

„Lyöpipä tietentän ja lyöden lyöpikin, eikä siinä tarwita painoja eikä heilareita“, sanoi suntio ja katsoa wilautti Tiestusta silmiin.

„Wai lyöpikin se . . .! Woi kun kuulisi sen lyöwän.“

„Odota niin kauwan, kuin wiisari tulee tiiman päälle . . . kohtahan tuo tulee“, lehoitti joku tuota malttamatonta.

„Niin wain se tulee wasta puolen tiiman päälle, koska on pitkäwiisari alaspäin . . . näettehän tuon nyt“, hopitti tyttö.

„Lyöhän se puolen tiimanfin päästä, mutta eihän se silloin lyö kuin yhden kerran, waan kyllä siihen keino tietään“, sanoi suntio ja alkoi astuskella kelloa kohden.

„Syhyhyhy, hyy, hyy, hyy“, kuului nyt ja samassa wetää hurautti hän lyömänuorasta.

Kello alkoiin lyödä suhnuuttaa minkä kerkefi. Heti herkesivät kaikki hälifemästä ja suurella utelijaisuudella kuunteli jokainen kellon lyöntiä. Sydänmaan Jusfin otti niin wafawan aseman, ettei tohtinut hengittääkään; hän oli niin pinnis-

tyhjisjä, että hänen taffinsa hihan suut tärisiwät kuin haawan lehti. Ehdottomasti oli hän kääntynyt kellon puoltajain puolelle.

„Jopa oli kumma“, sanoi hän ja huokasi raskaasti.

„Kumma se oli ja woi, woi kuinka siwästi se suhisi ja kuinka kauniisti se lyöddä nyisi“, hähysi useampi yhteen ääneen.

„Niinhän tuo falskahti raudalta“, sanoi Tiitus nyreissänsä.

„Falskahtiko se raudalta?“ kysyi suntio niin tuimasti, että kaikki läsnäolewat hämmästyiwät. Samassa kääntyi hän äkkiä Tiitukseen päin.

„No enhän minä nyt sitä niin todesta . . .“ koki Tiitus hämillään sanoa.

„Siinäpä se on . . . Tulee puhumaan, waikei hymärrä yhtään kellon päälle“, sanoi suntio.

„Woi kuin se on kaunis kello . . . woi kuin minullakin olisi tuommainen kello“, sanoi joku poika.

„Ja miten kauniisti se käyhdä lahlattaa.“

„Entä nuot wiisarit sitten . . . katsokaa tuota pientäkin, kuinka se fikeltää“.

„Ja niin kiiltämä ja pieni.“

„Saattaisipa melkein waikea laffariinsa pistää“.

„Menisitpä häntä liikuttelemaan, niin näkisit kuinka siinä käwiji . . . kellon pitää olla suorassa, jos mieli sen käyhdä on, sanoi Tiitus.

„Ettäkö tämän pitää olla suorassa, ennenkuin se käyhi, wai?“ kysyi suntio tuimasti.

„Niin kaiteti tuon ennen on pitänyt olla.“

„Siinäpä laskit aika walheen“, sanoi suntio. Samassa hän siwalsi kellon naulasta ja pisti sen ylönalaisinaan alimmaisesta hankista riippumaan. „Nyt näette, minkälaisilla kengillä tuo mies kulkee“, lisäsi hän sitten woitollisesti.

Ihmettelemästäkin päästyä ihmetteli koko seura, kun kello

käveli yhtä raiikkaasti, vaikka oli käännetty ylönalaisiaan. Semmoista ei oltu ennen nähty. Jokainen heistä kyllä oli nähnyt, minkälaisessa pulassa kyllän kellosepät olivat olleet heidän mustatauluisten ja raskaspainoisten seinäkellojensa kanssa, kun he niitä ensin siivottuaan, kähmään ajattelivat. Kuinka monta pärentikkua ja suudetta he tarvitsisivat silloin kelloa suoraan asettaessaan, sen ties taisas ja päiväkaudet saivat he kormiansa kallistella, kuullaksensa, milloin kello tasaisesti astuskeli. Mutta nyt, nythän kääntyneee maailman ylönalaisin, koska kellonkin voidaan päälle kääntää, eivätkä ole siitä tapo taallaankaan, kähdä raskuttelevat waan, niinkuin ei mitään olisi tapahtunut. — Miin, eivö ollut yhtä ihmetellä? ja kaikki muut sitä tekivätkin, mutta Tiitus oli waan tyytymättömän näköinen.

„Eihän tuo nähnyt oikeaa tuntiaakaan . . . löi kymmentä ja kello ei ole vielä kahdeksan“ sanoi hän.

„Se on kumma, minkälaisessa määrähden solmus ja katkeruuden sapesa tuo mies on minun kelloani vastaan, itäänkuin se olisi hänelle mitä pahaa tehnyt. Mutta minä tahdon näyttää, kuinka perättömiä hänen parjauksensa ovat“, sanoi suntio kiivastuneena.

Näin sanoen nykäsi hän taaskin hömänuorasta ja antoi kellon hädä, nykäsi vieläkin ja nykäsi niin kauvan, että hädänti tuli oikeaan.

„Wieläkö sinulla nyt on mitä sanomista?“ sanoi sitten suntio, kääntyen Tiituksen puoleen.

„Woi, woi kuinka kauvan ja kauniisti se löi, vaikka oli alaspäin käännetty . . . Eipä se tarvinnut painoja eikä heilareita, mutta löipä yhtäkaikki“, hälijuvat kaikki, mutta Tiitus katseli pitkin nokkaansa.

„Kuinka te voisitte sitä noin mielenmäärin hättää . . . noin waan miten kuten itse tahdotte?“ kysyi joku.

„Miks’ei . . . helppo tehtävä se on sille, joka kellon perinpohjin tuntee“, sanoi suntio oikein kellosepän tavalla.

„Voi kun minulla olisi teidän kätenne“, sanoi Sydänmaan Jussi, ihmetellen suntion taitoa.

„Mitäpä siitä olisi, poika parha, hyvä, kun sinulla ei kuitenkään olisi minun päätäni“, arveli suntio.

„Mitä tuon kellon nimi on . . . ? Onhan kelloillakin useinkin nimet“, kysyi joku.

„Mitä sinä, Tiina, joutawia . . . eihän sitä kelloilla nimiä . . .“ sanoi Sydänmaan Jussi arasti.

„On kun onkin . . . Meidän renki Matillakin on lakkari-kello, jota hän sanoo Lontou-kupulaksi“, väitteli tyttö.

„On tälläkin kellolla nimi“, sanoi suntio totisesti.

„Vai on . . . Tiesinhän minä, että on se kelloillakin nimi. — Sanokaa, hyvä Kolinen, mikä tuon teidän uuden kellonne nimi on — sanokaa“, kärtteli utelijas Tiina.

„Kaaleppi kello tämä on“, sanoi suntio tohtuneena.

„Vai kaaleppikello . . . Wiwahtaapa se vähän ihmisen nimeen, mutta eihän se mitään haittaa . . . Paljonkohan tuo on maksanut?“

„Wiisikolmatta markkaa.“

„Kylläpä on hintaa, mutta eihän sitä tuommoista helppolla . . .“ arveli joku.

Tuiveroisen Tiitus oli kaupan aikaa ollut waiti ja neuwotonna. Selvästi huomasi hän joutuneensa kello-asiaassa häwiölle suntion kansa, sillä kaikki olivat kääntyneet hänen puolelleen, yksin Sydänmaan Jusskin, josta hänelle oli asian-alusja niin hyvä apu ollut. Waikaa oli hänen kärsiä tappiotaan, sillä sittenhän hän olisi menettänyt kaiken armonsa.

„Kun minä etelässä käwin, niin . . .“

„Käy sinä siellä, käy sinä täällä.“

„No antakaahan nyt toki puhua.“

„Puhu nyt sitten.“

„Kun minä etelässä käwin, niin siellä minä kummallisen

kellon näin . . . tuo ei ole sen rinnalla vielä mitään", sanoi Tiitus.

„No, annapas paukkua, minkäläisen kellon sinä siellä näit.“

„Se oli semmoinen, semmoinen — — se löi kuuteen kulkuseen yht'aikaa ja se löi kaikki tiimat ja minuutit. Siinä oli taulu ammeenpohjan- ja heilarin lantti saawinpohjan-kofoinen. Se tieji vuodet, kuufaudet, tunnit, minuutit ja sekulit. Sitä ei tarvinnut wetää kuin ferran vuodesja ja . . . ja sehän nyt vasta koreasti löi . . . mitäs tuo tuommoinen.“

„Mitä se sekuli on?“ kysyi joku.

„Etkö sinä sitä vielä tiedä . . .? Se on tuo jukkela wiisari tuosja pikku taulusja . . . alhaalla tuosja . . . hymmärrätkös? — tuo joka tuosjakin on olewinaan.“

„Missä näit semmoisen kellon?“ kysyi suntio.

„Jywästylässä; siellä näkee jos mitä.“

„Missä siellä?“

„Erään herran kamarin seinällä.“

„Sekulit . . . kuuteen kulkuseen . . .! Mahdoit panna heti seitsemään . . . Hym!“ murahteli suntio.

„Minä pelkään, että tuo Tiitus walehtelee“, arweli eräs tyttö.

„Mitäpä se tekee . . . hän walehtelee niin että nokka päässä heiluu. Missä sitä semmoista kelloa . . .? Ammeenpohjan kofoinen . . .? Kummaa kun se lehtaakin. — — Kuulihan sen tuosta lyhännistäkin. Mitä siitä tulisi kun kaikki minuutitkin . . . aiwanhan se olisi yhtenä sälinänä ja kuta siitä selwän ottaisi . . .? Siwäthän ihmiset hulluja ole. — — Kuulittehan jo siitäkin, kun sanoi tuosjakin pitäwän painot olla, ennenkuin se löisi . . . eipähän tiennyt sitätkään“, puhkesi suntio puhumaan.

„Nyt minä tiedän warmasti, että Tiitus walehtelee“, sanoi joku joukosta.

„Me uskomme sen ja tiedämme kaikin“, sanoi toinen.

„Hyvä on kun tiedätte,“ wakuutti suntio.

„Hyvästi nyt waan, Kolinen! — Olipa se joma kello,“ sanoivat nuot kellon katselijat ja lähtiwät pois, vielä mennisäänkin wäittäen, että Tiitus walehteli. — Nurpalla nofin seurasi hän heitä.

„Saipas hän kerrankin, wanha walehtelija . . .! Tuuleekin syhyttä tarpecta tärwäämään ja parjaamaan toisen kelloa“, fanoi suntio wierastensa menthyä.

Hän tuli erinomaisen hywälle tuulelle tuon wiimeisen kellon tarkastelija-ryhmän lähdettyä. Eipä kummakaan, jos niin oli, sillä olihan hän saanut tähdellisen voitton tuosta ne nätkäästä Tiituksesta ja kello oli jäänyt siihen arwoon, mikä sillä hänen ja muiden mielestä harwinaisena kaluna paikka-kuunnassa oli. — Kaikki äreys ja kättyishyys lähti hänestä niin kuin wesillä pesten ja yhtenään kuului nyt waan tuo tutunomainen „hhyhhyh, hhy, hhy, hhy.“ Talon majamiehet saivat nyt niin paljon kuulla kellon lyöntiä, ettei suinkaan kenenkään liene tehnyt mieli enempää, sillä yhtenään käydä käsehti suntio hyräillen kellon luo ja wetää hurautti kellon lyömänuorasta; menikö lyönti oikeaan tai wäärään, siitä huoli hän miisi.

Itä oli jo jotenkin kulunut, sentähden alettiin asetella maata. Walkeat oliwat jo sammutetut, ja yksi ja toinen majamies weteli makeata unta. Joku wieras oli hyvän aikaa walwostellut, sillä Nukku-Matti ei osannut hänen luokseen. „Mitenkä, kellohan löi wast'ikään ja nyt se taaskin lyöpi?“ ajatteli hän, kun se taasenkin rupesti lyödä suhuuttamaan. Mitäpä siinä oli, kello löi waan lyömisensä, mutta kun se oli tehtävänsä tehnyt, hurahtiwat taasen lyöntineuwot ja kello waan yhä lyödä hanitti.

No, eiköhän, kiejawita, se pöllö ole yölläkin vielä tuon rämpän kimpussa . . .! Ei saa hötänäkään rauhasa nukkua. Kyllä kaiteti se sen niin kauniisti särkee, niinkuin muutkin on tehnyt . . . Huomena saat myhdä pois koko honikan . . .

äläpääs nyt tofi . . . minä en kärsi sitä . . . ihmisetkinhän tuolla nauraa", kuului samassa sution waimon äreä ääni, joka luuli jo kaikki nukkuvan.

„Hyhhyhy, hyh, hyh, hyh.“

Namulla kun ihmiset heräsivät, ihmettelivät he suuresti, kun kelloa ei seinällä ollutkaan. Suntio oli vähäpuheisempi ja synkeämmän näköinen kuin koskaan ennen. Hänen muorinsa oli hyvin ruppatuulella. Vänetönnä kulki hän muun väkijoukon keskitse asioitaan toimitellen ja jos hän jonkun sanan fanoi, oli se joko pistelevä tai tyhymättömyyttä osoittava. Kortteeriväki huomasi tuon emännän pahantuulen ja se synnytti jonkunmoista alafuloisuutta kaikkiin.

Kaikki huomasiwat aivan selvästi, että suntio warttoi sitä tilaisuutta, että hän voisi jollekin majamiehelle jotakin sanoa muiden huomaamatta; semmoinen hetki ilmestyi.

„Paljonko kello on?“ kyysi hän melkein kuiskaamalla eräältä ja hänen käyöksensä oli niin arkamainen, että oikein säälitti kävi.

„No misjäs teidän kellonne on?“

„Se täytyi wiedä pois.“

„Ja minkä vuoski?“

„Se pahuus oli seisonut yöllä . . . Viitaksi minä kaiketi sitä kääntelin ja lyötin . . . täytyy wiedä se kellosepälle. — — Olipa hywä kun firkohera antoi minulle semmoisen ohjeen, että saisin silloin alkaa soittamisen, kun hän lähtee katoaan, sillä pappilaan on jotenkin pitkä matka.“

„Mitäinkä nyt olette kellonne wieneet?“

„Tuonne perikamariin, arkkuun waan . . . Kunhan ei waan tuo kiero Tiitus saisi sitä tietää — — kyllä siitä vielä kello tulee.“

Kun hän sai tietää, mitä aika oli kulunut, lähti hän pois, itselleen mutisten: „Eipä nyt tofi vielä kowin tiirettä ole.“

Nyt alkoi tulla toiset tuumat. Mikä oli jo siffi kulunut, että yökirjolla olivat alkoiwat kaikin olla liikkeellä ja toisia tuli ehtimiseen. Yhtenä paminana oli kartano, kun ihmiset pälistivät, luokat kolahtelivat, aijat rämähtelivät ja hewoset hirnah-telivat, miesten hewosia waljaista riisuesja ja sitellesja refejä, joihin he sitoiwat hewosensa kiinni ja joille he laittelivat loimia ja syömistä. Kylmettyheine kenkineen ja kylmine turkkineen tyhön-täysi wäki huoneisin, jotka niin täythywät, ettei siinä ollut käden eikä jalan sjaa. Zofainen koetti pyrkiä walkean luo, lämmittämään kohmettuneita kynsiään; lapsi wäkeä oli paljon mukana ja ne oliwat kaikkein halukkaammat siihen toimeen. Kylmä oli tosin ilma, mutta eihän sopinut poisja olla, sillä soitettiinhan tänään ensi kerran uudella isolla kellolla ja se pitti heidän kuulla ja jos mahdollista nähdäkin, wieläpä saarna-tuolikin.

Suntiolle koitti iloisempi aika. Kaikki häntä tahtoivat hywitellä ja mielitellä, ja päästä hänen kanssaan niin lifeiseen ystäwyhteen kuin suinkin mahdollista, sillä hänhän se isoa kelloa soitti ja hänenhän avullaan sitä tapuliin pääsi, jos pääsi. Suurin osa kirjkomiehistä ei tiennyt wielä mitään tuosta juntion kummallisesta „kaaleppi“ kellosta ja jos joku tiesikin ei hän sitä nyt muistanutkaan, sillä olihan nyt kohta kuultawisja isompi kello, joka löi paljon isommasti kuin mitään kaaleppi. — Näin tawoin unohtui suntiolta koko tuon oman kellonja yöllinen surullinen juttu ja hän alkoi taas iloisesti hyräilemään.

Yksi ja toinen pyyteli häneltä lupaa päästäksensä hänen kanssaan tapuliin. Ennimmiten ei hän ollut noita pyhntöjä kuulewinaantaan, kulkea käsyyteli waan ja hyräili. Zoskus istui hän arwookkaan näköisenä, molemmat kädet ristisjä rinnan päällä. Kun tuo kättäjajoukko häntä lowin ahdisti, sanoi hän waan: „Ei sinne kaikki mahdu.“ Mutta waikka hän niinkin sanoi, wilkutti hän toisille ystäwällisesti silmää josjakin lomasja, milloin eiwät muut sitä nähneet ja se merkitfi

hyvä. Näille hän josjakin sopivassa tilaisuudessa kuislasi jotakin formaan ja siitä tulivat nämät oikein iloisiksi.

Nyt juuri tuli Tuimeroisen Tiitus huoneeseen. Hän vilkuili ympäri huonetta, nähtävästi etsi hän jotakin ihmistä; tuota illallista kello-juttua ei hän nähtänyt muistawankaan.

Hänet nähtyänsä istui suntio johonkin huoneen nurkkaan, ikäänkuin piiloon häneltä, mutta Tiitus huomasi kuitenkin hänet ja asteli suoraan suntion luokse.

„Hyvä huomenta, Kolinen! Saanhan minäkin tulla tapuliin“, sanoi hän iloisesti.

„Etä saa.“

„No miksen . . .? Minä soittaisin teille avuksi“, sanoi Tiitus ällistyksissään.

„Baikka mitä tekisit, niin et saa.“

„No miksen? Sanokaapas.“

„Eihän sinne kaikki . . . ja mitäpä sinulla siellä tehtäisiin — walehtelijalla“, sanoi suntio totisesti.

„Rah, kun on färtynen!“ sanoi Tiitus ja heitti koko tapuliin pääsemisen hitolle. Hän kääntyi aiwan yhtäkaikkisen näköisenä pois ja alkoi muiden kanssa iloisesti hölistä muita asioita.

Paljon oli tapuliin luvatuita, mutta paljon enemmän luvan saamattomia. Toivon ja ilon hohde loisti luvansaaneiden kasvoilla; oikein he käsiään hylkertelivät pelkästä ilosta ja malttamattomuudesta.

„Woi, woi kun tulisi aika!“ sanoi eräs poika käsiänsä hieroen ja hymysä suin.

„Miin aika . . . Mitäs kello nyt onkaan?“ sanoi Tiitus ja silmäsi heti sitä paikkaa, miesä tuo kiistan-alainen kaaleppi-kello oli illalla oikein- ja wäärin-päin riippunut. „Eihän sitä ole enään koko kelloa . . .; eihän se waan ole lakannut käymästä?“ lisäsi hän sitten ja kääntyi kysyvästi suntioon päin.

„Etä ole.“

„Mutta tosiaankin. Minäkin olen kuullut, että Kolisella

on uusi ja kummallinen kello, missä se nyt on?" sanoi joku kirkkomies.

„Kyllä kaifeti se on niin foreasti herennyt käymästä“, ehätti Tiitus sanomaan, nauraa wirtistellen.

„Kuulithan sen, ettei se ole . . . mutta eihän sitä tofi kaikille — luuletko tapuliin pääseväsi?“ sanoi suntio ja hän oikein wapisi hätäymisensä tähden.

Namu rupeji wakenemaan ja ikäwä seinäkellon juttu haihtui wähitellen. Suntio alkoi käydä lewottomaksi ja lupauksen lapset vielä lewottomammaksi. Rauhattomana käweli suntio paikasta toiseen ja katsoi tawasta affunasta ulos, nähdäksensä missä määrin päivä wakenee ja tietääksensä, mitä aika on kulunut. Nähtävästi ei hän uskaltanut tuolta kellomiehestäkään tulla kysymään, paljonko kello on, sillä hän älyji, ettei hän woi sitä niiden huomaamatta tehdä.

Ei ollut vielä hetikään selkeä päivä, kun suntio alkoi tuffia turkkia päälleen.

„Joko sitä lähdetään?“ kysyi joku luvattu.

„Hyhhyhy, hyh, hyh, hyh“, hyräili waan suntio ja jamaassa otti hän tapulin awaimet naulasta.

Tämä oli merkki lähtöön. Kuumeentapaisella kiireellä hativat kaikki wöitään ja tintaitaan, ja niin sitä lähdettiin. Paljon oli siinä wäteä, wanhoja ja nuoria, arwokkaita ja arwottomia, aina sen mukaan, minkälaisessa ystäwyhydessä miin oli suntion kanssa; Ehdänmaan Jusfi oli myös muiden joukossa — tiettyhä se. Paljon oli semmoisiakin, mitkä eiwät ensinkään olleet saaneet minkäänlaisista lupaa, mutta yhtäkaikki olivat lyöttäyneet matkaan, toiwossa, että joku hywä onni toimittaisi heille tapuliin pääsyn. Niiden joukossa ei waan Tiitusta näkynyt. Zuhallisesti ja arwokkaan näköisesti asteli suntio hitain askelin edellä ja häljewä joukko meluten jäljessä. Hänen oikeassa kädessään heiluimat renkaista toisiinsa nahkahankilla yhdistetyt isot tapulin awaimet ja wajemmasa kaina-

losja oli hänellä iso kappale vanhaa hamppuwaatetta; luulta-
wasti jostakin vanhasta alustasta.

„Mitä tuolla waatteella teette?“ kysyi eräs festi-ikäinen
mies, juosta kipausten suntion siwulle.

„Kylläpähän hänen näet“, sanoi suntio, eikä kääntänyt
päätänjätään.

Miin tultiin hälisten tapulin portaille. Tungos oli niin
suuri, ettei suntio woinut saada owea auki, sillä jokainen tah-
toi ensiksi päästä owesta sisälle. Wiimein täytyi suntion ko-
weta ja sitten sai hän sen werran tilaa, että sai owen auki.

Yhdellä pamauksella oli ullakko täynnä wäkeä. Siellä se
föörötti nurkassa pystysä uusi saarnatuolikin, mutta eipä sitä
nyt joudettu paljon tutkimaan ja tarkastelemaan, sillä olihan
nyt muuta mieltiettyä. Kaitki siihen kyllä loiwat filmänjä,
mutta pian he käänsiwät katseensa muualle. „Olihan tuos-
sakin katsomista, mutta ennättäähän tuon“, sanoi ainoastaan
eräs mies.

Ullakko oli auki koko kirkon-ajan, sillä kaitki kansa kulki
sen läwitse. Kelloihin mentiin toisen⁹ lufollisen pienen owen
kautta; tuo owi oli josjakin syrjäkomerossa, jonka tähden siinä
oli aina puolihämärä, komeroon kuin ei tullut waloa mistään
alkunasta.

Suntio awasi owen, meni owipieleen seisomaan ja pani
kätensä owen eteen poikittain, pidellen toisesta pieluksesta lu-
jasti kiinni. Sen ikeen alati päästi hän sitten lumatut yk-
sitten edeltäpäin menemään, mutta ne, jotka eiwät olleet lupaa
saaneet, poisti hän armotta pois. — Siinäkin tarkastelussa
kului aikaa.

„Äläpä sinä siinä . . . ole niin wiijas kuin olet“, sanoi
suntio yht'äkkiä, kun hän oli loppupuoleen tuota päästämis-
työtä toimittanut, samassa työntäen kowasti tafaijin puoli-
wäkifin suntion käden alati sisälle pyrkivää miestä.

Ei ainuttakaan niin julkeaa luwanjaamatonta miestä oltu
nähty ja kaikkein filmät kääntiwät tuohon rohkeaan tun-

gettelijaan. Ei ollut häntä helppo tuntea tuosja puolihämärässä, mutta viimein hän kuitenkin keksittiin Tuiveroisen Tiitukseksi. Muiden hitautta hyväksyenä käyttäen, oli hän hätäpikaa vaihtanut waatteita jonkun toisen miehen kanssa, peittänyt puoleksi kaswonsa kaulahuivillansa ja oudon pukunsa, wäentungoksen ja hämärän avulla aikoi hän pujahtaa luvattujen mukana tapuliin. Mutta sepä ei onnistunutkaan, sillä suntion tarkka silmä keksi hänet kuitenkin. Ei Tiitus näyttänyt nytäkään surewan tuota kowaa onneansa, menihän waan taamemaksii seisomaan ja nauraa mutriesteli.

Kun suntio oli saanut kaikki laskehtawansa laskeutuksi, tuli hän itse viimeiseksi, paistaksi owen kiinni ja wäänsi lukkoon.

Suurella hyrinnällä kawuttiin nyt ylös. Ken ensin ennätti, mies se. Suntio aukoi juhlallisesti luukut ja pani haikoihin. Sitten sitä ruvettiin unta kelloa tähystelemään.

Kun oli edellä ollut lauha ilma ja nyt tullut kireä pakkanen, oli kello yltä päältä paksumsa kuurassa, niin ettei sorwauksia, kuwioita ja kirjoituksia nähtyht.

„Dnpa se komean näköinen kello, mutta on niin kuurassa, ettei näe kuwia“, sanoi eräs mies ja samalla pyyhkäsi hän turkkiinsa hihalla kuuraa kellon laidasta.

„Älä, älä hemmetisjä“, hätäili suntio, tuli kiiruusti miehen luo ja tarttui hänen käteensä kiinni.

„No miksei?“ sanoi mies niin hätääntyneenä, että hänen filmänsäkin remahtiwat suuriksi kuin suitsirenkaat.

„Se on waarallista“, sanoi suntio totisena.

„Minkä wuoksi . . . mitä on waarallista?“

„Sillä tavalla kellon pyyhkiminen . . . se on waarallista.“

„En hymärrä.“

„Hiwukksia — farwoja . . . hymärrätkö?“

Hiwukksia, farwoja! — Mistä ja mihin?“

„Kellon laitaan turkin hihasta.“

„Olitko se sitten niin waarallista?“

„Wain olisiko . . . ? Sittenhän kello heti halkeaisi kuin nauris.“

„Näintöhän?“

„Etkö sinä vielä tuota tuohon ikään tiedä? Sitenhän monta edellistä kelloakin on haljennut.“

„Jontkun karwan vuosiko waan?“

„Suuri niin. Kun joku hiwus- tai muu karwa sattuu kielen ja kellonlaidan väliin, niin raks, ja kello on halki.“

„Sillä laillakohan tosiaankin entiset kellotkin ovat särkyneet?“

„Niwan sillä tavalla . . . Mofomat ajattelemattomat menewätkin turwakko kädesä kellon laitaa silittelemään, niistä sattuu jäämään joku karwa laitaa, siihen paikkaan, johon kieli lyöpi, ja heti on wahinko walmis.“

„Jopa se olisi kumma.“

„Mitäs kumma se on. — Paljon kummempi on se, kun monta syhtä kanttiin isoja malmimöhtäleitä halwotaan siten, että pannaan waan yksi ainoa hiuskarwa päälle ja siihen lyöddä mällistetään isolla moukarilla, ja malmimöhtäle halkeaa kuin mikäkin lastipelti“, selitteli suntio toimessaan.

„Minä arwasin, että kello on tämmöisten ilmojen wal-
litesä kowasti kuurasä ja sen vuoski otin tämän hamppu-
waatteen, että saan kuuran pyyhkiä pois, sillä se kowasti lan-
kaisee kellon ääntä. Joutaahan se ensi kertaa soidesansa kuu-
lua kaikessa woimassaan,“ jatkoi hän sitten.

Samassa hän otti esille tuon waarattoman hurstiresunsa, laitteli telineitä joistakin käsillä olewista pölkynpäistä ja lau-
dankappaleista kellon alle, kiipeäsi niiden päälle ja alkoi resul-
lansa pyyhkiä kuuraa kellosta. Sitä teki hän niin suurella
tarckuudella, kuin suinkin mikä muu puhdistaja hywänsä. Hän
kallisteli päätänsä ylös ja alas, kuitisteli kellon sisälle ja päälle,
etteihän waan mihinkään olisi jäänyt tuota haitallista kuuraa,
ja mikä vielä pahempi olisi ollut, jotakin karmaa tuon ajatte-
lemattoman ja wähäätietoisen miehen turkin hihasta.

„Tällä tohtii . . . tästä ei lähde mitään waaraa — —

tästä ei lähde karvoja . . . ; mistäpä lähti, kun siinä ei niitä ole . . . Senfin ryökäleet ovat niin ajattelemattomia, mutta ette sitä vasta turwaffo kädesä . . ." tuumaili suntio kelloa pyyhkiessään.

"Jopa se on kaunis kello!" sanoi joku, kun kello tuli pyyhittyksi.

"Niinpä minäkin sen suusen", sanoi suntio telinettä purkaessaan.

"Kunpa se nyt tulisi!" sanoi hän sitten ja katsoi luukusta pappilaan päin.

"Kuka tulisi?"

"No hei kirkkoherra."

"Sittenköös vasta soitetaan, kun kirkkoherra tulee?"

"Sittenpä tietenkäin."

"Kylläpä sitten vielä saadaan odottaa . . . ; kello ei ole vielä kuin puoli yhdeksän", sanoi eräs mies kelloaan katsoen.

"Kyllä se on jäljessä", arweli suntio.

"Eikä ole."

"Kuinka se on?" kysyi suntio kellomieheltä salakähmää.

"Kyllä se ei ole enempää", sanoi hän.

"Tottapahan tulee kun tulee", sanoi hän waan siihen ja heittäyi hywin huolettoman näköiseksi.

Olihan hywää aikaa kaikellaisiin juttelemissiin.

"Onkohan nykyisillä kirkonkelloilla sitä woimaa kuin ennen wanhaan?" arweli eräs wanhanpuolinen mies.

"Winkälaista woimaa niillä sitten on ollut?"

"Niitä pelkäsiwät hiidetkin."

"Ettäkö pelkäsiwät?"

"Pelkäsiwät kun pelkäsiwätkin."

"Mistä sen tietää?"

"Onhan siihen todistuksia."

"Kertoakaapas!"

"Meidän pitäjässä oli ollut paljon ennemmin kirkko kuin k—lla. Siellä oli Jyly-wuoressa silloin vielä hiidet pitäneet

afuntoansa. Oliwatpas kerran pitäneet keskenänsä juomingin ja heiltä oli loppunut viinat kesken. Eräs hiijistä oli muistanut, että meidän kirkossa on kirkonwiinaa; eihän muuta kuin lähteä sitä sieltä noutamaan; kaffi hiittä lähti matkaan. Monta askelta eivät he ottaneet tuolla kolmepenkulmaisella taipaleella, niin pitkään harppasivat he. Niin he tulivat meidän kirkkoon ja ottivat sieltä pari isoa täysinäistä viinapulloa. Kirkko ja kellarikiin olivat tyllä lukossa, mutta mitäs, eihän lukot hiijiiä pidätä.

Mutta huonostipa hiidet olivat osanneet juoma-aikansa ja viinan-noutamisensa walita, sillä nyt oli jouluaamu. Sillä wälin kun he olivat kellarissa wiinaa ottamassa, oli suntio nousutapuliin soittoa warten, mutta hiidet eivät tieneet hänestä niin mitään. Juuri kun he olivat ensimmäisen harppansa ottaneet ja jalkansa tomauttaneet Hyppän kalliolle, lyödä jymäytti suntio kellon laitaan. Siihen patuseen paikkaan putosivat molemmat pullot hiisien käsistä ja menivät rikki — arwaahan sen. Molempien hiisien jäljet näkyvät vielä Hyppän kalliossa; toinen niistä on ollut antura, toinen pieksufengissä. Samaten näkyy molempien pudonneiden ja särkyneiden pullojen fiat; toisen pullon korkki on pudotessaan roiskahtanut auki ja senkin fia näkyy", selitti mies toimessaan.

"Kuinka ne woiwat kowaan kallioon jälkejä tehdä?"

"Silloin olivat vielä kiwet ja kalliot pehmeämpiä kuin nykyään; sitä paitsi hiisien toimilla on isompi woima."

"Kyllä sillä kellolla on ollut woimaa", arweli joku.

"On sillä ollut."

"Ehtäpä sitä lienee tällä kellollakin."

"Eitöpä liene."

"Woisihan sitä olla tällä kellollakin."

"Suonommallakin toki."

"Tuo tuntuu minusta joutawalta taifa-uskolta", sanot suntio.

„Ei se ole taikauktoa . . . ; silloin oli hiisillä paljon isompi malta . . . ja näkyyhän jäljet“, wäitteli kertoja.

Kauwan ei jouduttu wäittelemään, sillä alhaalta, tuolta, jossa oli melkein pilkkoisen pimeä, alkoi kuulua ruma ja hätällewä äänen älinä.

„Hyi! Herra siunatkoon, mikä siellä on? Mene Sydänmaan Jusfi katsomaan, joka olet rappusten reikää lähimpänä“, sanoi suntio.

„En minä yksin.“

„No, menköön joku kumppaniksi“, komenji suntio taas.

He meniwät. Kaikki odottiwat pelwolla ja kauhulla mitä siitä tulisi. Kauwan ei kuitenkaan wiipynyt, ennenkuin tuo ääni lakkasi ja sen sijaan sieltä alkoi kuulua jonkulaišta kolinaa ja ähkimistä. Sen jälkeen alettiin tulla jyrytä rappusia myöden kelloihin ylös.

„Hei! täällä sitä minäkin olen“, huudahti ensimmäinen tulija iloisesti, hypähtäen aukosta kellohuoneen lattialle.

Se ei ollut kukaan muu kuin Tuiveroisen Tiitus.

„Hiton laillako sinä tänne pääsit?“ kysyi suntio tuimasti.

„Pääsinpä minä waan.“

„Owestako?“

„Teidän owistanne minä wiiji“, sanoi Tiitus ja wäriji niin, että hampaat suussa kalisiwat, sillä hänellä ei ollut nyt minkäänlaista päällyswaatterta.

„Oletko sinä kala wai lintu?“

„Wähän molempia ja ihmistä vähän lijäksi.“

Tiitukseelta ei saatu selwää, mutta Sydänmaan Jusfi kertoi koko jutun. — Kun Tiitus ei päässyt sisälle tuolla ennen kerrotulla pienellä tepposella, rupeji hän miettimään muita keinoja. Aiwan räystäään alla tapulin seinässä oli pieni aukko, jossa ei ollut lasia eikä mitään. Luultawasti se oli sentähden laitettu, että vähänkään tulisi waloa kelloon wiewille rappusille. Tämä oli heti pistännyt Tiitukseen silmään. Lähimmäistä taloista oli hän hätäpitää hantkinut katki niin pitkää tuorit-

tua puuta, että ne ulottuivat mainittuun reikään. Niitä myöden oli hän kawunnut hlös, mutta reikä oli niin pieni, ettei hän mahtunutkaan siitä läpi, vaikka hän oli riisunut pois päällyswaateensaakin, puut luiskahtuivat pois jalcojen alta ja hän jäi siihen keskiä riippumaan, pääsemättä paikalta päkähtämään. Siitä pälfkähästä pelasti hänen Shdänmaan Jusfi kumppaninensa, kiskoen hänet jotenkin armottomasti sijäpuolelle.

„Tuommoinenko se mainio kello nyt on, jota ei saisi katsoakaan?“ sanoi Tiitus, fittenkuin hän oli yhtäkäiffisena kuunnellut tapuliin pääsemisensä historian.

„Semmoisempä se on.“

„Sihän tuo nähtä oikealta malmiltakaan.“

„Wain ei. Mutta minä tiedän sanoa, että se on parasta hopeamalmia mitä olla saattaa“, sanoi suntio, ikäänkuin siwumennen, katsellen ahkerasti luukusta pappilaan päin.

Winkälainen sanakiista tuosta hyvästä alusta olisi woinutkaan syntyä, sillä Tiitus oli huonojen onniensa wuoffi erinomaisen pistelijäällä tuulella, mutta samassa tuokiossa hypähti suntio kuin käärmeen pistämänä pois luukun reijältä ja sanoi: „Nyt se tulee.“ Samassa shöksähti hän kellon alle, wetäsi ristin etusformellansa kellon sijäpuolella, sanoen samassa: „Warofoon nyt kulin korwiansa.“ Sitten hän tarttui kiireesti kellon kieleen kiinni, hypähti kohoksi ja mällisti tähtäwäkeänsä kellon laitaan. Seti kun se oli tehty, tuppasi hän kummankin kätensä molempien korwiensa päälle.

„Kylläpä se otti korwiin . . . ; koska olivat haljeta“, sanoi hän fitten.

„Niinhän tuo kolahti kuin olisi kirwespojalla lyönyt kylmethneesen mänthpölkkyhn“, ehätti Tiitus sanomaan.

„Niinkö, wai? — kuulitteko mitä hän sanoi?“ sanoi suntio ja mällisti toisen kerran.

Sama tempu korwille.

„Mitä nuot korwat tukoissa tekewät?“

„Kuulitteko?“

Mälli.

„Ne mahtawat olla aika wejirakot.“

Pau.

„Minun korwiini mahtuusi kaksimertaa ääntä, eiwätkä ne sentään tukkoja kaipaisi.“

„Kyllä sinulla niitä on.“

Näin tawoin oli Tiituksella joka lyönnin wäliin jotakin piikkistä muistuttamista, mutta suntio ei wirkatoimensa wuoksi joutunut häntä pitkin wastustamaan.

Kun suntio oli läppäämiset läpäännyt, aloitti hän soittamisen. Se käwikin hywin laatuun, pitkät ajat kun oli siihen totutellut. Mahtawasti soittaa helkutteli hän tuota isommoista kelloa kerran alkuun saatuaansa; oli niinkuin hän olisi tehnyt noin waan pilanpäiten.

„Antakaasta kun minäkin soitan lämpymikseni“, sanoi Tiitus, tawoitellen kellon lämsjää.

„Mene tuosta tiehesi . . .; halkaseijit heti“, sanoi suntio äreästi.

„Kyllä sitä ei ole tuommoista kelloa isolle matkaa — ei ainakaan näisjä piirteisjä . . . Niwan myötäänjä korwat lummeesjä kihisee“, sanoi suntio soiton loputtua.

„Dupahan kuin tuosja . . . Ei minun ainakaan tarwitse tuon wuoksi korwiani tukkia“, sanoi Tiitus.

„Kuulitteko? Hän on häwytdn ja kiero mies . . . Parjaa oman pitäjän kelloa . . . onko mokomampaa knultu?“ sanoi suntio.

„Hywä kello — awullinen“, sanoi joku joukosta

Sen jälkeen rupefi suntio taasenkin kelloa ppyhkimään hursti riewullansa.

„Ppyhkitää mitä ppyhkitää, mutta särkyh se tuokin kello kuin särkyhkin . . . eikä siihen ole kauwankaan“, pisti taasenkin Tiitus nokkanja wäliin.

„Mistä sen tiedät?“

„Mönkän muori on nähnyt unta, että se särkyi.“

„Joka untansa uskoo, se warjoansa pelkää.“

„Boithan, Tiitus, antaa kellon ja Kolisen olla rauhas-
ja“, sanoi eräs wafawan näköinen mies.

„Kun minä etelässä käwin — oikein totta — niin siellä
minä näin wasta paljoo paremman kellon“, sanoi Tiitus hä-
millään, kun pelkäsi, että yleinen mielipide kääntyy taasnkin
suntion puolelle.

„Kun sinä etelässä käwit . . . Kyllähän sinun etelässä
kähmisesi tietään . . . Paljoo paremman kellon . . .! — Kuka
tuota uskoo? Walehtelee niin kauan että itsekin uskoo“, sanoi
suntio puolelle päästyhänsä.

„Minäpä tiedän huonoja uutisia kotoanne“, sanoi Tiitus,
ilwehymy suussa.

„Mitä sinä tiedät? Sanopas mies.“

„Että se teidän seinäkello-rämppäanne on kun onkin heren-
nyt kähmästä . . . sen minä tiedän“ ikkui Tiitus.

„Kuka sen on sinulle sanonut?“

„Kukako? Teidän oma muorinne. Kun minä jäin waat-
teita waihtamaan, silloin kuin te lähditte tapuliin, niin pitipä
hän aika musiikin. Hän sanoi teidän yökaudetkin lyöttää rämp-
pyyttäneen sitä, niin että kello wiimein herkesi kähmästä. Hän
aikoi lyödä seinään koko rämpän; jos lienee jo lyönytkin . . .
— Kukahhan tässä walehtelee?“ selitteli Tiitus toimessaan.

„Hym . . .! Kyllä sinä olet semmoinen“, sanoi tähän
waan suntio.

Tämä wiimeinen Tiituksen selitys teki suntioon ja kaik-
tiin muihinkin sängen ikävän waiikutuksen; lieneekö itse Tii-
tustaan ollut wapaa siitä. Sen perästä ei ollut enään suntion
ja Tiituksen välilläkään pienintäkään sanatiistaa, eikä muut-
kaan puhuneet juuri paljon mitään. Kuitenkin kuului silloin
tällöin wärijoukosta äänekkaita kellon hlistelemisiä, kuinka kau-
nis ja hyvä-ääninen se on. Umpimielisenä ja hnytkänä soit-
teli suntio kelloja, eikä ottanut wastataksensa kenenkään kysy-

mykseen; sitä vähemmin otti hän osaa kenenkään puheisiin ja armosteluihin.

Monen teki mieli yhdistyä ehdottomasti Tiituksen mielipiteeseen, mitä kellon ääneen tulee. Kun niin monta kelloa oli särkynyt, oli tultu araksi, sen vuoksi oli valittu pehmein-äänisiin kello mitä oli voitua saada: todellakin kolahdelti se jotenkin siihen suuntaan kuin kylmettyneeseen pölkkyyn olisi pakkasella kirkospohjalla kolistellut.

Niin oli kaikki soitot soitettu ja kuin yhteensoittokin oli tapahtunut, alettiin lappaa tapulista alas. Suntio tuli vii-meisenä ja wäänsi owen luffoon.

Ullakko oli niin täynnä ihmisiä kuin yksikin jalka mahtui; olipa ulkona sijalle mahtumattomia monta wertaa enemmän kuin sijällä. Ullakossa olijat olivat uuden saarnatuolin kimpussa.

„No, mutta ei siihen joka paikkaan ole suorat höylät sopineet“, arveli joku.

„Sopipa tuohon tuommoiseen tai oli sopimatta.“

„Minkälaiseen?“

„Tuommoiseen halkolatoon.“

„Kowinpa sinä halkolatosi armaat hyvätekoisiksi . . . Minä luulen, ettei sinulla ole ensinkään semmoista.“

„Eihän tuo ole hääwistä wärkistäkään . . . ; vanhasta riihestä kuuluu tehneen“, sanoi joku toinen mies.

„Olkoonpa tehty mistä tahansa, kunhan waan on hyvä.“

„Hywäkös tuo on?“

„Parempi toki kuin entinen.“

„Eihän tuossa ole yhtään kultaustakaan.“

„Kyllä kaiteti sen olisit saanut waikka pelkästä kullasta, kun waan puterisi olisi piisannut.“

„Eitä yhtään apostolin kuwaa.“

„Eiköhän niillä ole mielessä häwittää saarnatuolin äijäkin?“

„Eipähän muutoin . . . ; tuosjapahan on jorwattu put-
fula, joka pannaan äijän sialle.“

„Eikö totta wickbön . . . ja niin koreaksi maalattu kuin
se oli . . . semmoinen punapostinen.“

„Kuule! Sinä saat tuon punapostisen äijän kohti ra-
hoilla omaksesi . . . saat sitten waikka maata sen wieresjä,
janoi eräs joufosta, viimeisen puhujan eteen astunut mies.

„No ei sitä nyt sentään maata . . .“ janoi toinen hä-
millään.

„Paljon, paljon on tuo wailla, puhutaa mitä tahdotte:
ei yhtään enkelin kuwaa, eikä apostolin askelta, niinkuin entis-
jesjä . . .“ janoi eräs mies huokaamalla äänellä.

„No eihän se sitte uusi olisikaan, kun se olisi ihan sa-
manlainen kuin wanhaakin. — Pitäisikö tämän wielä titistä ja
marista joka liitoksesta, niinkuin wanha tekee? — Enkelin ku-
wia ja apostolin askeleita . . .! Mistä sinä tiedät että ne
apostolin askeleita . . .? Äläpäs sinun koristukseksi — — ei-
hän noita wiiji katsoakaan“, janoi siihen eräs mies, ikäänkuin
loukkaantuneena.

„Mutta maali . . . ; entinen on niin monen firjawa . . .
tämä ei ole kun waan tuommainen sinertävän malloinen.“

„Semmoinempa se juuri onkin hywä maali . . . ei sitä
enään nälkäisen koreita pidetä.“

„Kyllä waan siitä sopii papin paukutella, kun se kerran
paikoilleen tulee . . . parempi entistä — paljonkin parempi“,
janoi Tiitus, tunkeuttuansa wäentungoksesta esille.

Niin, eihän hänellä ollut nyt suntioa wastustettawana.

„Mitäs Tiitus pitää uudesta kellosta?“ kysyi joku jou-
fosta.

„Eipä se ole minun mielestäni mikään erin-omainen.“

„Ei minunkaan.“

„Ja kun tuokin kohta särkyy.“

„Mistä sen tietää?“

„Mönkön muori on jo nähnyt unta, että se särkyy.“

„Kyllä taitaa muori horista.“

„Harvoinpa se muori on horisjut . . . ; onpahan tiennyt entisten kellojen särkyneenkin tarkalleen“, janoi Tiitus luottavasti.

Kaitia alkoi hyllystytää nuot väittelemiset.. Oli moitintoita jos kiittäjiäkin niin kelloa kuin saarnatuolillakin. Jos joku kiitti tahi moitti, oli vastapuolucella aina vastawäite valmiina.

Mentiin kirkkoon. Jumalanpalvelus oli hyvässä menossa, muita kirkossa ei ollut monta henkeä; sen enemmän oli niitä ullakossa ja sen ympärillä, kuulemassa ja näkemässä jotakin uutta. — —

Särkykö sitten tuo kello, jolle Mönkön muori oli tuhoa uneksinut ja johon Tiitus niin lujasti luotti? — Särkyihän se; ei kestänyt tähttä vuottakaan.

Keron Heikki.

Niinhan se oli Keron Heikin laita kuin monen muunkin kansalaisen. Usean heistä tähtyy aivan vähästä, jopa aivan tyhjästäkin alkaa elämänsä, sillä eivät kaikki synny perinnöllisenä ja rikkaana talon isäntänä. Pienen ja weäläisen talon kundes lapsi oli Heikkikin. Pienestä pitäen koki hän toisien vanhempien sisarustensa kansa olla vanhemmillensa apuna kaikenlaisissa askareissa ja taloudellisissa töissä, sillä kaikki vähäisetkin voimat tarwittiin pitää alituisessa liikkeessä, jos mieli oli karusta maasta saada perheelle niukka elatustensa. Tämä oli pojalle terveellinen koulu, sillä ruumiillista työtä tekewän kansan menestys riippuu juuri siitä, kuinka hän on oppinut työtä tekemään ja mitenkä hän thönsä tekee. Tässä maanmiehen kowassa koulussa oppitin Heikki ajanpittään mitä kunnollisimmaksi ja kätewimmäksi thöntekijäksi ja tämä pätewhys huomattiin hänessä jo aikaisin.

Niin. Sihän siinä mitään erin-omaista ollut. Heikki eli, oli ja warttui waan sekä ijässä että thönteossa, niinkuin muutkin ihmiset ja sehän ei ole mitään outoa. Mutta Heikin kehittyminen mieheksi tapahtui niinä aikoina, jolloin siwistys sanoma- ja muun kirjallisuuden kautta alkoi kirkkaan lynttilän tawoin tunkeutua shwimpiin kansan kerroksiin, lewittäen lämpöä ja waloa karkeitten sarkanuttujen alle. Moni epäili ja wastusti tätä uutta ilmiötä, mutta siellä ja täällä löyhti aina joku, jonka sydän ikäänkuin itsestänsä oli awonainen waloa vastaan-ottamaan. Nämät sitten rupefiwat woimiansa mukaan

sitä lewittämään ympäristönsä, puuhaten yhtä ja toista hyödyllistä laitosta, mikä waan edisti heidän tarkoituksiaan.

Heikki oli niiden joukon kuuluwa, joiden henki kaipasi ja himoitsi tietoja. Tämä taipumus huomattiin hänessä jo aikaisin, sillä hän haki kirjoja lainaksi mistä waan sai, joita hän sitten jouto- ja lomahetkinään suurella utelijaisuudella luki ja tutki. Hän oli wähäpuheinen ja hywin siwo luonteeltaan. Wanhempiaan totteli hän kaitissa, eikä tehnyt heidän mieltänsä vastaan pienimmäsjäkään asiassa. Hän ei käynyt kylissä paljon koskaan, sillä hän sai aikansa hupaisesti kulumaan kirjojen ääressä.

Kun Heikki warttui ijässä, hymmärhysessä ja kätewhydessä, rupeji hän loma- ja joutohetkinänsä tekemään eriloista käsitöitä. Niitä hän sitte myöskenteli kyläläisille ja kun työ tuli hywää ja siistää, sai hän aina yhtä ja toista kalua kaupaksi. Näin saadut rahansa käytti hän lufuhalunsa tyhdyttämiseksi, sillä hän osti niillä kirjallisuutta, minkä warat milloinkin kannattiwat. Tätä pitkitti hän niin kauwan, että hän jai wakinaisen sanomalehdenkin itselleen.

Näin hän alkoi pienestä pitäen ja wähitellen waiikutuksensa. Tämä kyllä herätti useassa huomiota, mutta enin osa pilkkasi ja nauvoi Heikin lufuhalua. Eipä kaikki kotowäkikään hywäkshnyt hänen toimiaan, sillä toiset sisarukset mielivät nurkua, että Heikki muka menettää talon yhteistä aikaa käsitöitä tehdesjään ja lufiesjaan. Tästä nurkumisesta pelasti Heikin hänen isänsä, sillä eräänä kertana semmoista nurkumista kuulessaan sanoi hän: „Semmoisia saatte olla puhumatta, sillä Heikki tekee kuitenkin kaks kertaa työtä kuin te muut“

Kerolle tuli piiafsi Hanna niminen tyttö. Hän oli lähellä olemassa mötissä asuman löyhän lesken ainoa tytär. Näin tawoin oli hän Heikille kaswi-kumppani ja lapsuuden ystäwä, sillä pienuudesta pitäin oliwat he olleet melkein joka päivä yksissä. Tämän tähden oliwat he niinkuin sisar ja weli ja kun tyttö tuli nyt taloon, tuntui se Heikin mielestä hywin

suotuisalta asialta, mutta tietystihän ei hän siitä kenellekään mitään vinkannut.

Tästä tytöstä tuli Heikille halukas kumppani lukemisessa. Ei sitä kirjaa Heikillä ollut, jota ei hän luenut ja jos oli joitakin paikkoja, joita ei hän ymmärtänyt, niitä sai Heikki hänelle selitellä. Samoin oli sanomalehtienkin laita. Heikki tekiin noita selityksiään ilolla ja tunsipa hän jotakin hoivaa sydämesäään kuin heidän talossa oli joku semmoinen henkilö, joka häntä ymmärsi.

Näin tavoin kului aika siihen määrään asti, että Heikki oli alun kolmannella hymmenennellä. Silloin hän rupefi tuntemaan, että Hanna oli hänelle enempi kuin sisar. Ujostellen tunnusti hän tyttölle tunteensa ja siellä löysi se vastakäi'un. Niivan ujostelematta sanoi tyttö itsekäin sitä toivoneensa, mutta ei koskaan uskoneensa toivonsa toteentuvan. Tämä kaikki oli tapahtunut niin salaa, ettei kenelläkään ollut pienintäkään aavistusta, että Heikin ja Hannan välillä oli jotakin semmoista.

Minä en huoli ruveta kertomaan nyhtyisheikkoja tässä naimapuhassa, sillä onhan se waan niin tavallista. Mäinitsen waan siwumennen, että Heikin wanhemmat kowin ällistyivät, kun hän eräänä iltana meni heidän kamariinsa ja ilmoitti heille asianja. Heidän mieleensätkään ei, näette, ollut tertaakaan juohtunut, että heidän hiljainen ja siwo Heikkinjä rohkenisi koskaan ryhtyä niihin puuhiin.

„Kyllähän tämä talo olisi sietänyt rikkaammankin minian saada, mutta onhan Hanna kelpo ihminen, eikä meillä ole mitään vastaanjanomista“, sanoivat wanhukset ja sillä se asia oli päätetty.

Mitäpä siinä oli, sillä Heikistä ja Hannasta tuli awiopari ja siinä se oli koko asia.

Melkein heti nuorten nyhtymisen jälkeen kuolivat molemmat Heikin wanhemmat ja kaksä sisarta; kowa kulkutauti surmasi heidät. Kowa suru waltasi jälkeen jääneet, sillä heistä tuntui jiltä kuin maa olisi hajonnut heidän altansa ja he jou-

tuneet häilymään tyhjiin amaruuteen. Vanhemmathan olivat olleet ne, jotka voivat koossa pitää lukuisan perheen wellaissa kodissa, karulla ja vähän wiljellyllä maalla. Nyt olivat heidän johtawat henkensä sammuneet ja työtelijsiät kätensä kangistuneet, ja jälkeen jääneet olivat kaikkea turvaa, tukea ja johtoa mailla, heitettyinä oman onnensa nojaan.

Kun wainajat olivat maahan laitettut ja enin suru oli haihtunut, ei ollut muuta neuwoa kuin tähtyminen ruweta keinottelemaan miten olla, kuten elää. Jokaiselle käwi selwäksi, että perheen oli mahdoton köyhässä kodissa koossa pyyhä. Toiset weljet halusivat lähteä muualta onneansa etsimään, turwaan vähänkin saisiwat perintöä vanhasta kodistaan, mutta Heikistä tuntui niin katkeralta luopuminen isän kodista, jossa hän oli ensimmäisen päivän walon nähnyt. Sentähden tultiin wihdoin siihen päätökseen, että Heikki rupeaa maksamaan toisille wellille heidän osansa ja ottaa maksaaksensa kaikki tilan wanhat welat.

Niin, Heikki oli nyt talon isäntä, mutta ei suinkaan tuo isännöys kadehdittawa ollut. Suuri wellatuorma ja perillisten maksut niskassa, karu ja vähän wiljelty maa kädessä, lahonneet ja sinne tänne wäyristelleet huoneet pään päällä, mitätön ja riittämätön irtaimisto käytettävänä, tyhjät aitanlaarit edessä; ei ollut siementä, ei syömistä, ei karjaakaan kuin pikkusen nimeksi. Semmoinen talous se oli, jonka johtajiksi nyt Heikki ja Hanna tulivat. Moni hymärtäväinenkin ihminen piti heidän yritystään tyhmänrohkeana tekona, jopa suoraanaisena hullun yrityksenäkin. Niin hekin, mitä fitten muut? Kaikki olivat siitä yksimielisiä, etteivät he pyyh pesillänsä kahataaan vuotta.

Kylä, jossa Heikki ja Hanna olivat syntyneet, kaswaneet, elämänsä eläneet, ilonsa iloinneet ja surunsa surreet, oli erään pitäjän syrjäkylä. Se oli niin ulohtaalla kirkolta, etteivät nämät kaukaiset kyläläiset woineet olla osallisina siellä olewiin yhteiskunnallisiin laitoksiin. Muun muassa oli siellä

ollut jo jonkun aifaa lainafirjastofin, mutta etäifhyden tähden eiwät kyläläifet woineet sitä hyväfsensä käyttää.

Täsfä fhyräifefsfä kyläsfä oli Keron talofin, jonka ifän-tänä Heikki nyt oli. Heikillä ja Hannalla oli kyllä felmillä mitä kyläläifet heiftä ja heidän yrythfjefstään arwelivat. Kuitenkään eiwät nämät ala-arwoifet arwoftelut waifuttaneet heifsfä pahaa mieltä, sillä tiefwäthän he itfefin, etteiwät he fuinkaan korkeoilla portailla olleet. He eiwät itfefkään tohtineet ajatella ja toiwoa mitään; he olivat waan ryhtyneet niihin toimiin fen wuofsi, etteiwät he woineet toifin tehdä. Mutta waikka niin oli, tunfwivat he tyfönään falaifta woimaa ja luottamufta Jumalaan ja itfeensä, ja tämä teki fen, etteiwät he peljänneetkään, jos eiwät fuuria toiwoneetkaan — he olivat waan ja tatsoiwat rohkeasti tulewajuufta filmiin.

Kero oli heiftä paras paikka maailmasfa ja fen kohottamifefsi rappiotilaftaan käwivät he rohkeasti ja riwafkaasti työhön käfki. Siinä he fitten tekivät työtä ja he tekivät sitä ilolla ja welwoiffisuuden tunnolla. Ja kuin heidän ainaiſena ohjeenaan oli: työteliäifhyys, sääftäwäifhyys ja tyhywäifhyys, eiwät he koftaan joutueet fuurempaan hätään, eiwätkä tarwinneet turwaantua muiden ihmifien apuun.

Waikka taloudellinen ediftyminen käwifin hitaasti, kuten tyhjäftä alkajilla ainakin, ei kuitenkään unhotettu henkifää tarpeitakaan. Ufein kyllä olivat warat wähisfä, mutta yhtäkaiffi tallattiin fanomalehtiä ja oftettiin muuta hymwää kirjallifjuufta, minkä milloinkin warat falliivat. Tämän pitiwät he wälttämättömänä tehtäwänään, sillä olihan kumpifin heiftä lufemifen kautta fehittynyt fiihen määrään, että fe oli fifällinen tarwe, eikä mikään ulkonainen pakko. Tämän wuofsi ſaiwat he kuulla monta pifto- ja iwafanaa hymmärtämättömiltä ihmifiltä, kuinka muka Keroſaiſet tarwitſeifiwat ne markat pudottaa juuriſaawiiſia, mitkä he tuhlaawat „awiiſuihin“ ja muihin kirjoihin. Näiftä ja muifta ſamankaltaififta mietelmiftä huolivat he wiifi, sillä eihän kukaan ollut heidän juuriſaawiiſia ilmaiſefsi

mitään pudottanut; itse he olivat sen tähän saakka tähtänneet ja heistä tuntui siltä, että he vastakin voisivat niin tehdä. Tämän tähden pitivät he tuonkaltaiset puheet pelkkänä typeryytenä ja lukivat ne warat, mitkä he panivat kirjallisuuteen, välttämättömien menojensa joukkoon.

Tällä tavalla edistyi he hiljalleen lukemisen ja kulta henkisesti ja ahkeran työntöön kautta aineellisissa waroissa melkein itse tietämättään. Kyläläiset eivät juuri paljo pitäneet lukua noista toivottomista Kerolaisista, jotka olivat oman onnensa nojaan heitetty taistelemaan toivottoman welkakuorman alle. He eivät tieneet heidän taloudellisista töistään, toimistaan ja puuhistaan niin mitään, sillä kukaan niitä olisi viitsinyt uudella ja tarkastella, koska ei siitä kumminkaan mitään tule. Sen he waan tiesivät että Heikki ja Hanna asuvat Kerolla ja että he ovat köyhät — hywin köyhät.

Uusia puuhia ja welvollisuuksia alkoi karttua Heikille ja Hannalle, sillä ajan kulussa alkoi heille tulla perillisiä. Eivät he kuitenkaan murheella vastaan-ottaneet tätä uutta wäen lisäystä, waan he iloitsivat sydämestään ja kiittivät Jumalaa terweistä ja kauneista lapsista. — Näistä he saivat monta iloa ja huwitusta, heidän muutoin niin yksinäisessä elämässään.

Kun he itselin olivat lukemisen kautta saaneet jo wähän waloa ja sen kautta kohonneet hymärryksessä edelle monta muuta kansalaista, mielti Heikki miettimistään, kuinka hän saisi lewitethksi waloa kansalaisiinsa ja etenkin omaan kyläänsä. Heidän kylässä warsinkin huomasi hän wallitsewan suuren pimeyden. Ei yhtään sanomalehteä tullut koko suureen kylään, eikä yhtään nidettä muuta kirjallisuutta ollut kuin wirsikirja ja kattismus, paitsi ne mitä Kerolaisilla itsellään oli. Tästä oli seurauksena, että kaikenlaiset ennakkoluulot, taikauskoisuus, juopous, epärehellisyys, oikeuksiensa ja welvollisuuksiensa tunte-mattomuus wallitsi kaikkien kesken.

Eräänä tertana oli kirjolla iso kofous, jossa oli tarkeitä

asioita käsiteltävänä. Keron Heikkikin sattui olemaan kirkolla ja hänkin meni kokoukseen. Hän kuunteli kokouksen meluisia wäittelijöitä ja pian huomasi hän, että asiat alkawat mennä nurin narin. Siellä oli paljon heidän kyläläisiä, jotka aina ryhnyivät miehisjä kokouksiin, wastustamaan kaikkea, mikä waan vähänkin oli edistykseen päin, waikkeiwät he monasti kirkossa käyneet. Nämät ne oliwat, jotka nytkin suurella pauhinalla äntäsiwät asioita nurin päin. Kälppilän isäntä, sörjäkylän rikkain mies, istua röhötti pöydänpäässä ja johti hurjia kyläläisiään. Heikki pyysi puheen wuoroa ja sen saatuaan selitti hän sointuwassa ja selwässä puheessa, miten hänen mielestäänä käsilä olewasta asiasta paras tulisi. Tyhni hiljaisuus wallitji koko puheen ajan, mutta usean sörjäkyläläisen suupielissä oli hieno ilwehmy.

„Mitä sinä puhut, köyhähän sinä olet“, janoi Kälppilä, kun Heikki oli puheensa lopettanut.

Isä naurunräjäkkä sörjäkyläläisten puolelta palkitsi tuon heidän mielestään niin oiwallisen korusanan, mutta usean huulilta puhkesi tyhtymätön murina, sillä eiwät he woineet hywäksyä Kälppilän häwyttömyyttä.

Heikki ei wastannut mitään tuohon raakaan syhtöseen. Hänen suupielsensä wetäysi surulliseen ihmettelemisen hmyhyn ja hän lähti kokouksesta pois. Asiat kokouksessa meniwät sörjäkyläläisten äntäämisen mukaan ja kauwan sai kunta kärkeä piemeyden puolueen tuottamien mielettömäin päätösten tähden.

Heikki ei ollut enjinkään iloisella tuulella kotiin mennessään. Raskaana taakkana lankei hänen sydämelleen tieto, kun kansalaiset niin kowin vähän käsittiwät tehtäwiään, oikeuksiaan ja welwollisuuksiaan. Raaka tietämättömyys ja wäkiwalta, rikauden warjossa, ohjasi nurinpuolin asioita, wieläpä wallan tärkeitäkin, eikä järjellisellä puheella ollut mitään sija. Eritäinkin tunji hän kuinka paljon heidän kyläläiset oliwat takapajulla muihin werraten ja eiä kummakaan, kun ei heillä ollut mitään waloa saatawissa.

Metsätaiwalta yksin kulkiessaan mietiskeli Heikki sinne tänne, millä tavalla hän voisi olla apuna kyläläisensä henkissä kohottamisessa. Mutta vaikka kuinka paljon hän olisi miettinyt ja valinnut keinoja asian auttamiseksi, eivät ne onnistuneet. Hänen täytyi aina palata yhteen ja samaan, nimittäin siihen, että kaikki on turhaa, ellei hän vaan saa luvunemään heidän sefaansa hyödyllistä lukemista. Mutta kuinka tämän saisi toimeen? Lainakirjasto olisi paras keino lewittämään valoa ympäristöönsä, mutta sen hankkimiseen tarvitaan varoja ja mistä ne tulevat? Kyläläisiltänsä ei ole mitään toivomistakaan, sillä eivät he tunne sen tarvetta. „Jospa olisi rikas, kyläpä tietäisi mitä tekisi“, mielti Heikki edelleen. „Minä ostaisin omilla varoillani kirjaston ja lahjoitaisin sen kyläläisilleni. Mutta sitä en voi tehdä, sillä minulla on työtä kylliksi oman perheeni toimeen tulosta, senhän näkyvät kyläläisenikin liiankin suuressa määrässä tietävän . . . woimaton olen poloinen . . . en voi mitään, vaikka halut ovat hyvät.“

Näitä miettien tuli Heikki kotiinsa. Kotonansaakin oli hän vähäpuheisempi ja alakuloisempi entistänsä, sillä sama ajatus waiwasi häntä sielläkin. Waikka kyläläisensä olivat häntä niin halweksineet ja ylenkatzoneet, ei hänen mielessään heitä vastaan ollut kuitenkaan mitään wihaa, ylökatsetta ja koston pyhntöä, sillä hän aiwan helposti käsitti sen, että he owat yhtä järjellistä ihmisiä kuin kaikki muutkin. He eivät woineet toisin tehdä ja olla, sillä he eivät paremmin hymärtäneet tiedon puutteen tähden. Hän oli huomannut, että tiedon halua kyllä oli ihmisillä, sillä kirjojen lainaajia kyllä oli ollut, kun waan olisi ollut mistä lainata. Omasta wahäisestä kirjastostaan lainailikin hän ensimmältä kirjoja halullisille, mutta hän ei saanut kaikkia koskaan takaisin ja nekin, jotka hän wihdoinkin sai, olivat rewityt ja liatut aiwan pehkuisi. Näin käwi sentähden kuin ei niillä ollut mitään määrättyä järjestystä, sillä ensimmäinen lainaaja antoi sen toiselle, toinen kolmannelle j. n. e.,

niin ettei viimein tietty misä kirja oli. Tämän vuoksi tähtyi hänen herjetä kirjojansa lainaamasta.

Heti Heikin kottiin tultua huomasi waimon tarffa filmä, että hänen miestänsä painaa joku raskas huoli. Hän koetti tehdä hänelle joitakin kysymyksiä, mutta sai niin umpi- ja haimielisiä vastauksia, että häntä oikein kauhistutti. Hanna olisi heti tahtonut suljeta miehensä surun syhyyn, mutta hänellä ei ollut paljojen toimiensa vuoksi nyt aikaa; sentähden tähtyi hänen tämä tehtävänsä lykätä illemaaksi.

„Mitä sinua waiwaa, kun sinä olet niin kumallinen?“ kysyi waimo Heikiltä aikaa saatuaan.

„Häh . . . kuinka . . . ? Eihän minua mikään waiwaa“, janoi Heikki itäänkuin hawahtuen.

„Olethan niin hajamielinen, että oikein kammottaa.“

„Niin . . . tosiaankin. Olen miettinyt mitenkä saisin kysäläisilleni waloa, jonka tarpeessa tunnen heidät olewan, mutta en ole keksinyt mitään pätevää keinoa“, selitti Heikki.

„Et mitään keinoa?“

„En.“

„Sepä kummallista, mutta vastaa minulle eräs kysymys: eikö sekään juohtunut mieleesi, miten sitä itse olet sen wähän saanut mitä sinulla on?“ janoi woimo ja katsoi miestänsä terävästi silmiin.

„Kyllä sen tiedän, että lukemisen kautta tiedän sen minkä tiedän“, wastasi Heikki.

„Siinä tiedosahan on selwä ohjelma mietinnölleesi.“

„Ja minkälainen?“

„Semmoinen, että toimitat heille hyödyllistä lukemista.“

„Sen kyllä olen jo kauwan tiennyt ja nytkin olen ajatellut, että paras keino tarkoitukselleni olisi lainakirjaston perustaminen kyläämme, mutta en keksi keinoja, miten saisin waroja siihen.“

„Kyllä waroja ainu saapi, kun waan on hywää tahtoa“, janoi waimo melkein nuhtelewaisesti.

„Mitä? Tiedäthän, etteivät meidän varamme riitä semmoisiin uhrauksiin ja jos niitä olisi, ei suinkaan minulta puuttuisi hyvää tahtoa niitä niin hyvän asian eduksi uhraamaan; paitsi sitä, olen tämän asian jo ennakolta tarkoin lukuun ottanut“, sanoi Heikki ikäänkuin loukkaantuneena.

„Ei niin, äijäseni! Nyt olet wäärin hymmärtänyt minua. Senhän aivan hyvin tiedän, ettei meillä yksistään ole niin isoja varoja, että voisimme lainakirjaston perustaa, samoin senkin, ettei sinulta suinkaan puutu hyvää tahtoa. Minun tarkoitukseni oli waan esitellä sinulle hyviä keinoja tarkoituksesi saavuttamiseksi.“

„No, annas kuulla!“

„Mekään emme ole enään niin perin köyhät, ettemme voi hyvään tarkoitukseen uhrata jotakuta kymmentä markkaa. Me panemme siis alun matkaan ja sitten keräilemme muilta lijää, eikö niin?“

„Se owat minua tänään julkisesti sättineet köyhyydellä; mitä he sitten sanoisivat, jos me panisimme semmoisiin yrityksiin rahoja ja wieläpä rupeaisimme muiltakin keräilemään?“ sanoi Heikki puoli uolona.

„Missä he sen tekivät?“ kysyi waimo wähän hämillään.

„Kuntakokouksessa.“

„Ja mistä syystä?“

„Ei sen paremmasta eikä pahemmasta, kuin että rohkein koettaa oikaista erästä asiaa, jonka tunsin wäärin menemän.“

„Tässä ei tarwitsisi kowin utelijas olla, mutta haluaisinpa tietää, kuka niin typerä mahtoi olla?“ sanoi waimo.

„Kukapa se muu oli kuin Kälppilän pohatta“, wastasi Heikki.

„Pöhöh! Eikö sen parempi; hänestä ei tarwitse pitää juurta lukua, eikä hänen sanoistaankaan. Totta kyllä on, että hän on rikas, mutta siinäpä se sitten onkin. Hän ei pidä mistään muusta lukua kuin tawaroistaan, joiden päällä hän is-

tuu kuin tonttu, ja niiden tähden luulee hän olevansa paras mies pitäjässämme, vaikka on tyhmä kuin päsä. Rahoistaan pitää hän niin kovasti kiinni, että ennen antaa sormen pois kädestänsä kuin yhdenkään pennin. — Ei kukaan tarvitse paremmin lainakirjastoa kuin hän ja hänen laisensa. Tiedänpä warmaan senkin, etteivät kaikki ajattele niinkuin hän“, selitteli waimo innoffaasti.

„No . . . no . . . Tuntuu siltä kuin olisit oikeassa. Onpa ihme kun ei tuo asia ole minulle ennen selvinnyt! — — Minä koetan asiaa punnita tyyhemmin“, sanoi Heikki.

Mitä Hanna sanoi olikin ihan totta. Kaikki oikein ajattelewat ihmiset olivat jo oppineet kunnioittamaan molempia, sekä Heikkiä että Hannaa rehellisinä, hymmärtäwäisinä ja työteliinä ihmisinä, ja pitämään heitä oman onnensa seppinä. Ihmeenselkäläisellä kunnioituksella huomasiwat he, kuinka pian nämät tyhjistä alkaneina olivat perustaneet itselleen riittävän ja mieläpä hymänkin toimeentulon. Päälliseksi ei oltu Heikin finä ilmoissa ikänä nähty olevan juowuksissa, vaikka hän winaan maistamatonkaan ollut. Tämä lisäsi vielä suuressa määrässä kunnioitusta Heikkiä kohtaan.

Näin oikeastaan olivatkin asiat, vaikka tosin löytyi paljon semmoisia tyhmiä, jotka eivät antaneet arwoa millekään muulle kuin sille, joka oli yli tarwettensa saanut haalituksi koohon rikkauksia. Semmoinen oli Kälppilän isäntäkin, ja sen nojalla teki hän tuon tyhmyhtensä kuntakokouksessa, joka loukkaasi niin Heikin itse-arwonsa tuntoa, ettei hän ollut siitä selwittäkään.

Heikkiä helpoitti niin tuo waimonsa puhe, että oli kuin raskas taakka olisi pudonnut hänen seljästänsä. Kuta enemmän hän mielti asiaa, sitä selkeämmäksi käwi, ettei hän millään muulla kuin waimonsa esittämällä tawalla woinut saada lainakirjastoa kylään.

Joku vuosi on kulunut aikaa. Sillä välin on Heikki foettanut kaikilla mahdollisilla keinoilla typpyttää asiaa. Hän on itsepuolestansa pannut lainafirjaston pohjarahaksi kolmekymmentä markkaa ja kehoittanut muitakin uhraamaan roponsa yhteisen hyvän eduksi. Mutta moni ei kuule häntä, moni ei seuraa häntä. Hän on kirjoittanut listoja ja jakanut niitä mielestänsä sopiville henkilöille, johon jokainen asiaa harrastava henkilö voisi merkitä roponsa, mutta ei niihin tullut monta markkaa. Usein sai hän kaikkein waiwainsa ja puuhainsa palkkiotki kuulla kaikenlaisista hienoa iwaa ja pilkkaa, mutta niitä ei Heikki ollut kuulewinansakaan, eikä piitannut niistä yhtään mitään, sillä hän luotti asian sa oikeuteen.

„Tämä keino ei kelpaa warojen kokoamiseen, minun täytyy muuttaa menestystapaani, jos on mieli asiasta jotakin tulla“, sanoi Heikki eräänä iltana waimollensa työstä tultuansa.

„No, minkälaisiksi?“ kysyi waimo.

„Täytyy lähteä mies mieheltä suullisesti rahapennii anelemaan, sillä listat ja kehoitukset niihin panoksensa kirjoittamaan, eivät nähtä mitään waukuttawan“, sanoi Heikki.

„Silloinpa jokainen halullinen saapi tilaisuuden mielintääriin haukkua sinua wasten filmiä“, arweli waimo.

„Niistä minä huolin wiisi, sillä tiedänpä, että heidän asiansa on wäärä ja oikean asian ei tarvitse wäärän tieltä wäistyä. — Kuinka sinä, ystäwäiseni, nyt noin puhut ja asian alussa ollessa olit sen innokas puolustaja, jopa niin innokas, että voit minuakin ohjata ja rohkaista“, sanoi Heikki puoli-ihmeisfään.

„Minä olen suuresti pettynyt ihmisten suhteen ja filti olen tullut aiwan toiseen mieleen“, sanoi waimo epäwakaifesti.

„Minä en ole ensinkään enään horjuwalla kannalla, sillä minä olen wakuutettu, että asia tulee toimeen, jos on waan poutta perillä. — Hywäpä on, kun minä nyt seisoon kuin sinä horjut“, sanoi Heikki.

„Kuinka fitten aiot alkaa?“

„Minä menen ensin kirkolle, jossa ihmiset ovat osaksi jo kehittyneempiä. Siellä esittelen asiani ja ehkäpä siellä saan alun matkaan; siten toivon saavani oman kyläläisetkin taipumaan“, selitteli Heikki.

„No, yritä häntä waan . . . saattaisipa se menestyä . . . enhän minä häntä todestaan . . .“ sanoi waimo perään-antawasti ja ikäänkuin hieman häpeillen äskeistä epäuskoaan.

„Pitäisihän sitä tässä käyda kaupungisfain ennen talwen tuloa“, sanoi Heikki sitten, kääntäen puhetta toiselle suunnalle.

„Niinpä kyläkin; suolat ja kalatfihan nuot owat kaitfi“, myönji waimo.

„Ja monta muuta tarwis-kalua; tarwitsee saada terästä, rautaa ja pärefatto-nauloja, sillä uusi talli pitää saada katon ja muutoinkin walmiiksi ennen talwen tuloa“, lisäsi Heikki.

„Kyllähän se niin taitaa olla . . . milloin aiot lähteä?“

„Ehkäpä sopisi jo huomenna, wai mitä sinä siihen sanot?“

„Mitäpä minulla on siihen sanomista; kun on käytynä, niin on käytynä; siinähan se“, sanoi waimo.

Oli jo niin syksy, että pellot oliwat leikatut ja wilja osaksi puitukin. Seuraavana päivänä rupefi Heikki laittelemaan kaupunki-kuormaa ja hankkimaan itseänsä lähtöön. Hän otti kuormakseen uutisrukiita, saadakseen tarwerahoja, warjinkin kuin nyt sai parempia hintoja, kun ei maakunnasta vielä ollut kerinnyt suuremmasa määräsä wirrata wiljaa

Waimonsa ja lapsensa hellästi hywästi jätettyään lähti hän. „Kun palaan kaupungista, lähden minä heti keräilemään rahoja lainakirjaston perustamista warten“, sanoi Heikki lastanolta lähtiesään. Sitten lähti hän ajaa hyrryttelemään.

Nuorin lapsi käsiwarrellaan ja isoimmat ympärillään, seisoi Hanna kartanolla ja katseli miehensä lähtöä. Hän katsoi niin kauwan kuin häntä wäkänkään nähti, ja sittenkin vielä kuin Heikki oli kääntynyt mutkan taa, katsoi waimo yhä vielä kauwan aikaa, nähdäkseen, eikö menijä vielä jostakin puunwä-

listä wilahtaisi. Hän oli niin ajatukseensa waipuneena, ettei hän huomannut ensinkään, että syksyinen ilma oli liiaksi kylmä hänen tuossa paitahihassillaan miehensä lähtöä katsellessaan ja että lapset woisivat wilustua ja ehtäpä saada jonkun taudin. Wasta sitten kun eräs lapsista sanoi: „Äiti! Minulle tulee kylmä“, hawahtui hän unelmistaan ja riensi lastensa kanssa huoneeseen. Waikka äitiä wilu karji ja waikka lasten leuwat lotisivat kylmän tähden, ei siitä kuitenkaan tullut pahempia seurauksia, sillä ei äiti koemmin kuin lapsetkaan olleet hemmotellen kaswatetut; ainoastaan pienin lapsi oli seuraavana yönä wähän lewoton.

Heikki ja Hanna rakastivat toisiaan sydämeästään. Waikkei Heikin matta ollut sen pitempi kuin lähimmäiseen kaupunkiin, tuntui Hannasta kuitenkin sangen ikävältä ja tufalalta, kun Heikki lähti pois. Siitä tuo pitkälinen ja haaweksiwa miehensä jälkeen katsominen.

Mitäpä siinä oli. Heikki meni kuin menikin, ja hän tuli onnellisesti kaupunkiin. Hän oli kauwan aikaa tehnyt kaikki kauppansa yhdessä paikassa ja siihen hän nytkin meni. Kauppias oli käsittänyt asemansa oikein. Hän nimittäin oivalsi sen, että hänen ammattinsa ja toimeentulonsa menestyminen riippuu juuri kansasta. Sentähden kohteli hän ihmisiä kaitin puolin hywästi ja ihmisellisesti. Tämä tapa oli wetänyt paljon ihmisiä hänen puoleensa, ja he tekivät kaikki kauppansa tuon kohtelijaan kauppiamiehen kanssa; sehän se oli Heikinkin siihen taloon ohjannut.

Heti kartanolle tultuansa oli kauppiamies Heikkiä wastassa. Hewonen riisuttiin yksissä neuwoin ja pantiin talliin; kärryt fuormineen wedettiin wajaan lufon taa, sillä nyt oli niin ilta, ett'ei käynyt ryhthminen enään kaupantekoon.

Kauppiamies wei Heikin sisä-huoneeseen, tarjosi suun-amausta: tupakkaa, kahwia ja eipä rhypphäkään unhotettu. Haastellessa yhtä ja toista, kului ilta hupaisesti ja kun illallinen oli syöty

yhdesjä, laitettiin Heikille eri huoneesen vuode, johon hän pani maata.

Namulla ruvettiin kaupantekoon ja pian oli Heikki myönyt fuormanja ja ostanut ostoksensa. Hän alkoi hommata itseensä kotimatkalle ja kotoili sitä warten ostoksiansa, siotellen niitä kärryillensä.

Saatuania kaiffi kapineensa reilaan ja hywään järjestykseen, meni Heikki kaupiamiehelle hywästi sanomaan.

„Eikös helkkarisja . . . nytkö jo . . .? Eihän toki niin kiirettä ole. Pitäisihän toki edes niin kauwan maltaa, että fertiää lähtörhyppyt ottamaan“, puheli kaupiamies, käwelleen kaapillensa

„En minä häntä nyt . . . mitäpä minä hänellä . . .“, janoi Heikki katkonaisesti.

„Oh, ei hywä pahaa tee näin sumusella ja kolkolla jäällä“, janoi kaupiamies, samassa kuin hän kaasi kaapin läpällä olewan pifarin täyteen. Sitten kehoitti hän Heikin rhyppäämään.

Sitaijin astelin läheni Heikki tuota punoittawaa pifaria; hän rhyppäsi puolet sen sisällyksestä.

„Pohjaan asti! Samaa siinä on alla kuin päälläkin . . . pohjaan“, kehoitti kaupiamies.

„En minä . . . menee päähän“, esteli Heikki.

„Entäpä . . . pohjaan waan“, hopitti kaupiamies.

Heikki totteli.

„Samaa päälle kuin allekin — — kaksji filmää wiera-halla, toinen filmä ja toinen filmä“, janoi kaupiamies, tarjoten Heikille toista rhypphä.

„Minä en ole koskaan ollut paljotas wäfewille; en enään uskalla ottaa, sillä selwästi tunnen sen menenewän päähäni ja minä en tahtoi olla juowuksissa, jommoisena en vielä koskaan ole ollut“, janoi Heikki.

„Pöhöh! Sen tyllä tiedän, ett'ette ole mikään juoppo, mutta kaksji pikku tillikkaa ei juinkaan teitä pilaa ja waikka se

nyt formissa vähän kiihkeisikin, kyllä sen pian tuuli matkalla miepi. — Ottakaa vaan pois, sillä se onkin parempaa ainetta kuin tavallista, oikein purjeen takasta", kehoitti kauppiamies yhä.

Hitaasti ja vastahakoisen näköisesti otti Heikki tuon toisenkin tarjotun ryyppyä, mutta hän otti kuitenkin.

Bitemmittä mutkitta rupeesi kauppiamies nyt Heikille jakelemaan kaupantekijäisiä. „Eihän se sowi, että niin tyhjiänsä lähtee; mitäs sitten kottiin tultuanne antaisitte emännällemme ja lapsillemme? Tuossa on emännälle huiwi ja farttuunia ja tässä lapsille makeisia. Tässä on itsellenne matka-ewästä, jos taipaleella kovan kylmä sattuisi tulemaan", sanoi hän viimeiseksi, pistäen samassa tähtinäisen paperiin käärityn pullon Heikin kätehen. Sitten antoi hän vielä Heikille ryyppyä.

„Mitäs te nyt näin paljon . . . enhän minä nyt . . . te olette liian hy . . . kowin hyvä", sanoi Heikki, mutta hänen kielensä sammalsi ja hän häpesi sitä suuresti.

Sitten jätettiin hyvästi ja pian olikin Heikki fotomat-
kalla.

Jotseenkin kylmä tuuli puhalteli ja vihmasadetta alkoi tulla tuulen muassa. Kaiki tämä ei kuitenkaan haitannut Heikkiä yhtään mitään, sillä hänen sijällään oli siksi paljon lämpöä, ettei ulkonainen kylmyys häneen mitään vaikuttanut. Waikkei hän ollut ottanutkaan wäkewiä yhtään muuta kuin nuot kolme pikarillista konjakkia, meni se kuitenkin hänen tottumattomaan ja kowasta työstä waiwaantuneeseen ja wäshneeseen ruumiisensa niin, että hänen molemmat korwansa kihjivät. Siinä hän kuormanja päällä istua tyyrötti miettien nykhyistä asemaansa ja tilaansa. Olipa warsin hyvä asia hänen mielestänsä, kun ei kukaan ollut näkemässä hänen juoksuksissa oloansa. Ja jospa joku tulikin vastaan tai ajoi edelle, olivat he outoja ihmisiä, jotka eivät häntä tunteneet ja eikäpä heillä ollut aikaa paljon häntä tarkastellakaan. Joku vastaanantulija kyllä koetti häntä tarkastella ja tirkistellä silmiin; mutta ehkäpä eivät he mitään huomanneet, semminkään kuin

hän koetti olla hiljaa ja rauhasja. Ehkäpä ei hän ollutkaan juomuksissa, sillä tiesihän ja tunsihan hän kaikki mitä ympärillä tapahtui. Se lieneekin waan pelkkä turha luulo, joka häntä waiwaa; tuntuupa siltäkin kuin nuot rhyppyt eiwät olisi olleet niinkään pahoja ja waarallisia, sillä hyväähän nuot tuntuivat tefewän sydän-alasja eikä tunnu yhtään kylmältäfään, waitka on sateesta kastunut aivan likomärjäksi.

Tämänsiä mietti Heikki taipaleella ollesjansa. Hän ei huomannut miettimisensä wuoksi pitää mitään lufua hewojensa fultkemisestataan, jonka wuoksi hewonen lopalla forwin kämellä löösteli rapakoisella tiellä niinkuin itse tahto.

Tällä tawalla ja näitä miettien oli Heikki tullut ensimmäiseen syöttöpaiikkaan. Kärryistä alas astuisjaan tollahteli hän sinne tänne, mutta hän uskotteli jalkansa waan kärryisjä istumisesta tampeentuneen. Kun hän oli hewojensa riisunut ja laittanut suojaan syömään, meni hän itse huoneesen. Huone oli lämmin, sillä siinä oli wasta leiwottu. Heti huoneesen tultuansja pani hän penkille maata ja nukkui kohta. Kuitenkaan ei hän nukkunut paria tuntia enemppää, sillä hänen piti olla huomienna kotona, jonka wuoksi hänellä oli matkan huolet. Kun hän nousi ylös, oli hänen päänsjä oudosti raskas ja fiipeä. Wiluunwäreet karjivat pitkin jeltäpiitä, waitka hän oli maannut lämpymäsja tuwasja. Kuitenkaan ei hän näiden tähden ollut matkaan lähtemättä.

Kolkko tuuli oli pikemmin yltynyt kuin masennut, ja yhtenä pyrynä toi se mukanaan utusadetta. Läpi märkänä lämpymäsja huoneesja nukkuesjaan oli hän ikäänkuin ollut jonkinmoisesja lämpymäsja hauteesja ja niin saawuttanut jonkunlaisista näennäistä lämpymyhttä. Mutta kun hän nyt tuli kylmään, wireään tauleen ja sateesen, tuntui siltä kuin hänen ruumiinsa ympärillä olisi ollut kokonainen jääwuori. Kylmä tuuli puhalteli waan lakkaamatta, yhä enemmän jäähyttäen märkiä waatteita ja samassa häntä itseäänkin. Wiimein tämä enenewä kylmyys käwi aivan sietämättömäksi. Hän wärisi ja

wapisi niin että hampaat suussa kalisivat. Kun hänen oli kylmän ja värisevän tähden mahdoton kärryissä pyyhä, koetti hän kävelemällä lämmintänsä hankkia, mutta eipä siitäkään suu-
rin apua ollut.

Viimein muisti Heikki tuon kauppaneiehen antaman pul-
lon; sehän oli annettu hänelle matka-ewääksi ja juuri kylmän
maralta. Hän muisteli, kuinka hän ei ennen hevosen sa
tämistä enjintään ollut tuntenut mitään wilua, waikka hän
silloinkin oli ihan wesi-ieski kastunut ja waikka tuuli oli yhtä
kylmä ja ankara kuin nytkin; kaikki tuo silloinen lämpymys
ja hyminwointi oli noiden kolmen rhyppytilikan ansio aivan
warmasti. Eihän mitään haittaisi, jos hän hakisi tuon pullon
ja ottaisi siitä pienen kulauksen värisevän sydämeniä lämmit-
tämiseksi; ei suinkaan sen wuoksi tarvitse itseään juowuksiin
juoda — — ei suinkaan.

Näitä mietti Heikki itselleen hevosen jäljessä käwellen ja
väristen. Hän koetti kömpiä kärryihin, mutta hän oli niin
kötistynyt, että hänen oli mahdotoin sinne päästä hevosen
käwellesä. Sittenkun hän oli seijattanut hevosen, kömpi hän
tuormansa päälle ja kaiwoi sieltä esille pullonsa. Se oli niin
lujaan tulpattu, että näyttipä melkein mahdottomalta saada
sitä auki semminkin kuin hänen kätensä oliwat kowin kontassa.
Tähtyi ottaa puukko tupesta ja sillä wähin erin murtaa tuo
kissas tulppa.

Heikin sydän ilostui tulpan auki jaatuansa; olipa niin-
kuin hän olisi jo puoleksi pelastunut kaikesta kylmyhdestä ja
wilusta. „Otan kuin otankin tilkan tuosta kauheaan wiluuni
— — eipä tässä nyt ole ketään näkemässä — mutta ei pal-
joa, ei paljoa, sen werran waan, että wähän lämpenen“, mietti
hän itsensä, ja hän otti.

Melkein heti tuntui se mukawasti ja wirtistämäisesti
kiertelewän ja waiwuttawan sydän-alossa. Ei kauan wiipynyt,
ennenkun sen waiwutus rupesti parantamaan hänen kurjaa ja
sietämätöntä tilansa.

Waiffa tuntuikin nyt niin paljon paremmalta, ei Heikki ollut tähdellisesti tyytyväinen nykyiseen oloonsa: vielä oli wäihin wilu, vielä tuntuivat jäsenet kankaalta ja köntistyneiltä, vielä tuntui tuuli ja wihmowa sade kylmältä, niin — vielä, vielä.

Tämmöistä wailinkia joka paikassa itsessään tuntien, päätti Heikki vielä naukata pullostansa; olihan siitä nyt hyvä saanti, kun tulppakaan ei ollut enään lujassa. Hän otti pullonsa esille ja kallisti. Pullon awonaisesta kaulasta oli hyvä tulo ja Heikin suu pullohti niin täyteen, ettei sinne olisi pisaretakaan enempää mahtunut. Tämmöinen oli Heikin tarkoitus ollutkin, että se ferrantin kyläksi asti auttaisi, sillä olihan hän selvästi huomannut edellisen ottamisen liian wähäksi.

Niin Heikki.

Pian tuliwatkin tuon oivallijien lääkityksen ja runsaan otoksen seuraukset nähtyihin. Sydän lämpeni niin pian, hampaat lakkasivat karkenni kalsjemasta ja viimeisetkin wilunwäreet katosivat kuin kaste maahan. Ei nyt ollut yhtään kylmä kärryjisäkään ollessa ja jäsenetkin tuntuivat niin mukawasti lämpenewän ja noffistuwan. Kolkko tuulen wihuri ja sade eiwät tuntuneet eninkään kylmältä; päin wastoin tuntuivat ne sängen wirtistawästi huuhtelewan hänen oudosti kuumia kaswojansa ja kummallisesti kiihewää päätänsä.

Tähän saatta oli hewonen käwellyt oman tahtonsa mukaan, Heikin wähääkään sitä kiirehtimättä. Mutta nyt ei ollut hänen mielestänsä saman tekewä miten hewonen kulki, sillä eihän hän täällä tavalla kulkien määrä-ajalla kotiin pääsi. Hän otti juittipiperät käteensä ja roppasi niillä wireää hewostansa. Hewonen säikähti tuota noin äffinäistä tapain muutosta ja alkoi tähttä wäkeänsä kiittää eteenpäin. „Hih!“ kiljahti Heikki, heiluttaen juittipiperia päänsä ympäri.

„Hih waan!“ kiljahteli Heikki tawasta edelleenkin. „Mutta terta vielä . . . wähän vielä . . . sehän tuntui tekewän niin hyvää . . . wähän waan — ei paljoa . . .“ höpösi Heikki it-

seksensä, kaimellen pullonsa tulppaa, jomassa kuin hevonen oli masentunut kävelemään. Sen käsiinsä saatunsa naukkasi hän siitä taasentkin, noin waan wähäisiksi lisäksi entiselle.

Nyt tuli hänen nykynen olonsa entistä ehommatfi. Tuuliko nyt wai jatoi, oliko nyt kylmä tahi lämmin, menikö hevonen taiffa oli menemättä, kaitista noista huoli Heikki wiisi. Hänen päänsä tuntui hirmuisen raskaalta ja siellä suhji, paukutti ja jystytti niin ankarasti. Hewonen käwellä jurpotteli aiwan niinkuin itse tahtoi, sillä Heikki ei häntä nyt tiirehtinyt.

Heikkiä rupefi nyt kowasti wähyttämään. Hän nuoktui ja notahteli tikkerän kuormansa päällä, pitäen suitfia kädesjään; wihdoin nukkui hän tähdellisesti. Tuolla waapperalla asemalla istuallaan nukkuisjaan retkahteli hänen hermoton ja holtiton ruumiinsa sinne tänne ja wähimmäsjäkin nytkäyksesjä oli hän waarassa pudota päätänsä myöten kärryistä alas.

Nyt alkoi jo ilta hämärtää ja Heikki oli tullut oman pitäjänsä piiriin. Useita taloja oli hän tällä tawalla kulkiesjaan jo simuuttanut, mutta wielä oli lyhykäinen metsätaiwal kuljettawana, ennenkun tultiin pitäjään kirkonkylään.

Dunnoton ja tiedoton matkustajamme oli hewosineen tullut nyt tälle metsätaipaleelle. Sen festipaikoilla oli tiesjä isonlainen lyöte, johon Heikin kärryratas sattui jhtkähtämään. Samassa silmäwäpähksesjä kuin se tapahtui, puukkasi Heikki päätänsä myöten maantien ojaan. Kun hänellä oli suitset kädesjään, putosiwat ne hänen mukanaan maahan; hewosen käwellesjä meniät suitfiperät kärryurattaan alle ja hevonen seisahtui tiepuoleen.

Ditäs heräfi Heikki pudottuaan. Kaiteksi onneksi ei hänelle pudotesjaan kähnyt sen pahemmasti, kuin että hän kasitui wetsesjä maantien ojaassa märkääkin märjemmätsi. Kaitin woimin yritytti hän nousemaan ylös, mutta se oli peräti mahdoton. Jalat oliwat weltot ja koto ruumis oli niin rautea ja hermoton, ettei siinä tuntunut olewan hituutaan mitään woi-

muutta eikä holttaa. Jos hän pääsikin kömpimään vähän konna-
talleen, niin pää oli niin raskas ja sitä viemäsi niin hirveästi,
että kuin se tuli vähäkään ylemmäksi muita ruumiin osia, kaa-
tui se mihin päin tahansa ja samassa wei se muutkin raajat
mennessään.

Nähden kaikki ylösnousemisen ja hrithset turhiksi, sai hän
viimein suurella waiwalla ryömityksi maantien ojan toiselle
puolelle. Dsaksi oli hän jo muutenkin selwinnyt enimmästä
humalasta mutta tuo putoaminen ja kylmä kylpy selwitti häntä
wielä enemmän; sentähden olikin hän jo tähdellä toimellaan,
mutta liikkumaan ei hänellä waan ollut woimuutta, eikä hän
pääsnyt paikalta pukahdamaan.

Siinä mielti Heikki raiska nyt surullista ja owelaa ti-
laansa. Hän muisti, ymmärsi ja käsitti kaikki, millä tavalla
tämä turma oli hänelle tullut. Hän itse, eikä kukaan muu,
oli tähän alentawaiseen onnettomuuteen syhynä. Kowa häpeän
tunne ja sydämen kipu waiwasi häntä nytkin jo, waikei hän
ollut aiwan selwäkään.

Tietä myöten näki Heikki tulewan jonkun miehen. En-
nenkuin hän oli tullut kohdallekaan, rupeji Heikki pyhymään
häneltä apua.

„Woi, woi, woi, woi! Auttakaa, auttakaa; auttakaa Zu-
malan tähden minua poloista — auttakaa hywä mies minua
waiwaista“, pyhteli Heikki.

„Mitäs on hätänä, onko jalka poikki wai?“ sanoi mies
kohdalle tultuansa, katsella töllistellen ympärillensä.

„Ei jalassa ole mitään wikaa, waan minä en muuten
pääje tästä ylös“, sanoi Heikki sammaltaen.

„Ahaa! Eikö sen pahempaa? Sitten on parasta että pi-
tää vähän hajusuolaa nenän alla, niin pian siitä mies toipuu.
Kyllä minulla itsellänikin on useammasti kuin yhden kerran
ollut niin raskas pää, että on tähtynyt maantien ojaan maata
panna, enkä ole koskaan sen parempaa apua tarwinnut kuin

hiukan hajusuolaa", puhua höwelji mies, läheten samasja Heikkiä.

Samasja siivalsi hän ojan partaalta pitkän, liekounneen kekäleén, joka siihen oli jäänyt jostakin sammuneesta nuotioista.

„Kas tässä! Tämäpä sattui niinkuin kutsuttu . . ; tämästä se juuri ollakin pitää", sanoi mies, pistäen samasja kekäleén hiiltyneen pään Heikin nenän eteen.

„Anna minun olla pilkkaamatta ja auta minua ylös ja kärryihin, jos olet kristitty ihminen; muutoin kuolen minä tässä wiluun", kofi Heikki toimittaa.

„Wai wiluun! Nähtpä, weli kulta, sillä waralla ottaneen lämmitä sijällesi, ett'et suinkaan hewillä wiluun kuole. Ei weiktonen! Toijenslaisesja tilassa ihmisen pitää olla, ennenkun se wiluun kuolee. Mutta lempo wieköön! Oletan kankea kuin pölkky, kuinka sinua woisi ylös saada", touhusi mies, koettaen Heikkiä kääntää watsaltansa seljälleen ja katsella wilkuihen ympärihensä.

„Anna minun olla rauhasja", sanoi Heikki.

„Kas niin, wai rauhasja! Pyyhithän minua itseäsi pystykokoon auttamaan, mutta mitenkä tuommoisto tönkkiä auttaa, joka on kankea kuin puu; täytyy ensin wähän hieroa, että hiuskankaan notkistuisit, ja sitten . . ."

„Noita puhuesjaan alkoi mies tuffia käsiään Heikin taskuihin.

„Roswo, ryöwäri! Heitä minut rauhaan", kofi Heikki janoa.

„Wai niin, wai roswo ja ryöwäri! No, olkoon menneeksi, en minä semmoisista nimityksistä tule pahemmalji enkä paremmalji, sillä olenpa usein ennenkin jos jontinklaisia nimityksiä kuullut. Kuitenkin tuntuu tämä teidän nimityksenne hie-man sopimattomalta mielestäni, kosk'ei minulla ole sen pahempaa tarkoitusta, kuin että ottaa teidän rahanne itselleni, joita minä paremmin tarwitsen kuin te; muutoin en luule niitä niin paljon olewan, että teidän niiden tähden tarwitsesji kinnistellä

ja melua nostaa. Muutoin annan teille sen neuwon, että pidätte pienempää juuta, ettei minun tarvitse ryhtyä siihen ikävään feinoon, että jollakin tuntuwalla tavalla täytyji teitä waientaa."

Näitä puhuessaan oli mies käynyt kovemmasti Heikki raiskaan käsijsi. Mutta waikka Heikki olikin siinä tilassa, ettei hän woinut seisoaalleen nousta, oli hän kuitenkin niin paljon tointunut, että hän teki woimallista wastarintaa maassakin maatessaan tuolle lumattomalle anastajalle. Hän koki pyhityellä aina watsallaan, ja milloin hänen hätyyttäjänsä yritti pistää...ään kättänsä hänen taskuihinsa tai poween, tarttui hän woimakkaasti hänen käteensä, ja tällä tavalla oli hän monta roswon yritystä turhaksi tehnyt. Muutoin oli Heikki warowaisuudesta pannut rahawähänsä liiwinsä powitaskuun, josta, kun taikki waatteet olivat lujasti kiinni napitetut, niitä oli waikkea käsiinsä saada.

Tällä tavalla temmeltäessä oli kulunut aikaa. Selwästi tunsi Heikki, että hän ajanpitkään joutui tappiolle, sillä ei ollut enään napisfa muuta kuin liivi, jota anastaja pyrki kaikin woimin repimällä auki saamaan.

Nyt tuli astialle aiwan toinen käänne. Sillä juuri kuin Heikki oli uupumaisillaan alin-omaisesta ryntäyksestä, ilmeshti tien-aukiolle neljä miestä. He tulivat samajalta päin kuin hänen hätyyttäjänsäkin ja meniwät nähtävästi edessä päin olemaan kirkon tylään. He tulivat käyden, ja heti ensi silmäyksellä huomasi tulijain olewan herrasmiehiä, sillä heillä oli kotoon käärityt sateensuojat käsisä, sillä sade oli nyt jo lakannut.

Heti kun ryöwäri näki nuot tulijat, heitti hän Heikin rauhaan: „Nuot saakelin roistot“, mumisi hän ja syöksyi metsään.

Nyt oli Heikki päässyt palkkähästä, mutta pian huomasi hän joutuneensa ojasta allikoon. Selwästi tunsi hän tulijain joukosfa oman pitäjänsä nimismiehen ja suurin surmin ei hän olisi tämmöisesfä tilaisuudesfa ollessaan tahtonut tawata häntä.

Ennen hän olisi tahtonut hymmenen kertaa mieluummin olla metsässä ryöstettyinä, kuin tässä paikassa, kunhan vaan ei nimismies olisi häntä nähnyt. Hän kääntyikin pois päin tiestä, foettaaksensa, eikö tämä keino eslyttäisi nimismiehen huomiota.

Tulijat lähestyivät Heikki raiskaa, jonka sydän löi kovasti.

„Mitä, eikö tuossa ole juopunut mies tien vieressä?“
sanoi nimismies kohdalle tultuansa.

„Siltäpä se näyttää; talonpoika arvostansa, luulen ma“,
sanoi toinen.

„Joutaviahan weli Lewenius puhuu, sillä eihän sivistyneitä ihmisiä koskaan tuommoisessa tilassa tawata; se sinun olisi pitänyt tietämän ja silloin ei tämmöisissä kohtauksissa pitäisi tulla kysymystä muusta kuin talonpojasta“, sanoi nimismies puoli tuimasti.

„No, älähän nyt kiwastu. Enhän ole muuta sen pahempaa tehnyt kuin vaan sanonut mitä miehiään tuo raakalainen tuossa on“, sanoi Lewenius.

„Sen sinä oikein sanoit, sillä ei ole mitään raakuutta werrattamana talonpojan raakuuteen; katsokaapas tuota nyt tuossa“, sanoi eräs möhömahainen mies huonolla ruotjin woittoisella murteella; hän näytti joltakin käsityöläiseltä.

„Oikein, weli Kommander, oikein“, sanoi Lewenius ja kaitti räjähtiwät sillä sukkeluudella nauramaan.

„Siinä on talonpoikainen sivistys oikeassa karwassaan, ottakaa nyt hywät herrat oppia tuosta josta tuossa on; hehän kehuvat itsellään olewan sivistystä“, sanoi Kommander.

Hänen nimensä oli ennen ollut Kommaffo, mutta kuin hän oli saanut kiffälitirjan, oli entinen nimi hänestä ruvennut tuntumaan raa'alta, sen woolfi oli hän nimensä muuttanut latina-päätteiseksi.

„Mitä, kuinka? Minä luulen tuntewani tuon miehen tuossa. Eihän hän vaan ole Keron Heikki tuolta Sydänmaan

tylältä?" sanoi nimismies, itäänkuin ei hän olisi kuullutkaan Kommanderin viimeistä puhetta.

„Härkö, joka puuhaa lainakirjastoa Sydänmaan kylään?" kysyi Longman.

„Hänenpä juuri luulen tuon miehen olevan", sanoi nimismies ja alkoi kävellä Heikin luokse.

„Hah, hah, hah! Hän warmaan palaa kirjvoja ostamasta kirjalainastoonsa", sanoi Kommander.

„Liwan oikein; arvasinhan minä . . . Keron Heikki se on kuin onkin", sanoi nimismies, käännättäen jamaassa maassa mahaavaa.

„Kuinka sinä itjesi tuommoiseksi siaksi olet juonut?" lisäsi nimismies.

„Otin vähäsen wiluuni kauppamiehen antamasta pullosta, niin menihän se . . ." koki Heikki änkyyttää.

„Kauppamiehen antamasta pullosta vähäsen . . ; kyllä minä näen, ettei sitä kowin vähäsen ole ollut. Tuommoisia raakalaisia te olette: kun waan on vähäkään saantia, niin juotte kuin siat, ja tuolla lailla sitten ajelette ihmisten filmisjä.

— — Vielä tämä lainakirjastoa", sähkyysi nimismies.

„Enhän minä ole ennen koskaan ollut juowutijissa; auttataa minua pois tästä . . . enkä minä enään . . ." somerteli Heikki.

„Hah, hah, hah", nauvoi Kommander.

„Auttaa tuommoista miestä! Sehän olisi raakaa", sanoi Lemenius.

„Olihan se itsensä tahraamista, jos ryhtyisi tuommoiseen otukseen; kylläkäiketi nousee kuin selwenee, sehän on heidän tapansa. Häntä ei kannata auttaa, eikä nyt kylmyhdenkään tähden ole enään waaraa; kun ei nouse, niin olkoon nousematta, eipä hänestä suurta waaraa ole . . . paras heistä ja tuommoinen", sanoi nimismies ja lähti inhoawan näköisenä Heikin luota pois.

„Tuohonko heitämme tuon?“ kysyi Longman nimismiehen tielle tultua.

„Siithenpä tietentfin“, vastasi Levenius.

„No, mutta olisihan hänestä woinut olla meille hyötyäkin, jos olisimme auttaneet“, arweli Longman.

„No mitä wainen?“ kysyi Kommander.

„Olisimme woinut pitää häntä narrinamme.“

„Ei se kannata tuommoisia pitää narrinaankaan. — — Kun sian jälkeen lähtee, wiepi se tunkiolle. Paras on, että jätämme hänet siihen missä hän on“, sanoi nimismies ja keikautti päätänsä. „Paras on että lähdemme“, lisäsi hän sitten.

„Paras on että lähdemme uine hywineen“, jäestivät toiset. — — Ja niin he lähtivät.

„Mitenkä on, welitullat!“ Suwaitsettoko poiketa meille, kosta nyt on jo näin myöhäinentin?“ sanoi nimismies tovereilleen tiellä menessään.

„Kyllä, mutta mitäpä hyvää sinulla olisi meille tarjottavana siellä?“ sanoi Levenius.

„No, jos ei muuta, niin pantaisiin edes mureneen päälle“, selitti nimismies.

„Sepä ei olisi hulluimpaa näin kylmän sateen pirästä“, sanoi Komander. „Wai mitä muut weljet sanovat?“ lisäsi hän sitten.

„Eihän hyvä pahaa tee; minä suostun“, myönsi Levenius.

„Saman sanoo „Fortteli“, sanoi Kommander.

„Samoin minäkin“, ehätti viimeiseksi Longman sanomaan.

No niin. Michisjä sitten lähdettiin nimismiehen asuntoa

kohden kävelemään. Kaikkian pahinta oli se, että nimismiehen kodissa oli tuo kotivisti odottamassa miehensä kotiintuloa. Hän oli jo elämän kokemuksesta tullut huomaamaan, ettei ole kaikki kultaa mitä fiiltää. Hurskaassa kodissa kasvatettuna oli hän elämää oppinut katsomaan oikeuden ja totuuden kannalta, ja femmoista oli hän elämältäkin odottanut. Hän oli nyt tullut elämään käsiksi avioliiton kautta, ja siltä hän toivoi paljon. Kuitenkin näytti elämä hänelle kaikenni toista, mitä hän oli sillä odottanut. Hän tapasi siinä waan ulkokuoren ihan yhtimetömänä. Ulkokullaisuus ja tefosivisuus loisti waan useassa siivistyneessä ja sydän jäi aiwan syrjäasiaksi. Tätä kaikkea oli nimismiehen rouwa tuntenut ja käsittänyt useamasti kuin yhden kerran. Mutta waikka niin oli, oli hänen kuitenkin tähtynyt taipua sallimuksen wälewän käden alle. Olihan hän siivistynyt ihminen ja siivistyneen miehen waimo. Pitihän hänen omaansa ja miehenjä arwoa kannattaa, oliwatpa ne wielä mitenkä oliwatkaan, sillä armohan on aina ensimmäinen, olipa muut asiat miten tahansa.

Lewottomalla sydämellä odotti hän nytkin miestänjä kotiin tulewaksi, sillä olipa hän ollut poisja taaskin koko päivän. Sitäpäitsi oli hän huomannut, että aamulla kotoa lähtiesjään oli hänen miehensä seuraan yhtyneet miralta pois pantu ruusunwouti Lewenius ja waratuomari Longman ja — ja tuo iltiö, Kommander, jota ei hän milloinkaan wielä ollut woinut kärsiä.

Kauwan oli hän nytkin kärsinyt, odottanut ja toiwonut. Hän oli nimittäin harfinnut, että nuot epäsuotuisat towerit ehtä päivän päälle olisivat luopuneet hänen miehensä seurasta ja menneet heittimiinsä, sillä eipä heidän seuransa ollut ennentään ollut mikään kunnian kuffula heidän perheelleen; mutta mintäpä teki, jos ei niinkään käwisi, sillä tähtyhän olla niinkuin oietettiin, sillä tunsihan hän mitä welwollisuus waatii, oli mieli musta tai walkea — niin, mitäpä sille.

Miisjä mietteisjään oli nimismiehen waimo silloin kuin

omea rajusti kolkutettiin. Sydän se meni kylmäksi hänen tätä kuulessaan, sillä olipa tämä jontinlainen selwitys hänen nykyisille aawistuksillensa. Kiireesti rienyi hän awaamaan oweja, mitkä hän oli sulkenut nyt kuten usein ennenkin, sillä edellytyksellä, ettei hänen miehensä tulisi yöksi kotia nyt koemmin kuin usein ennenkään.

„Woi, woi! Onpa hauska saada wieraita . . . astukaa huoneeseen ja olkaa niinkuin kotonanne . . . istukaahan toki . . . eihän sowi noin ujona ja arkana olla . . . pimkäkin on . . . en arwannut . . . minä wiritän lamppuun walkean“, puheli rouwa ulkofullaisesti, wiritellen walkeaa, waikka sydän pamp-paili pelwon ja harmin wuoksi.

Samasja rupefi kuulumaan lapsen-itku toisesta huoneesta ja rouwa kiirehti sinne.

„Ei saateli — istukaahan nyt toki . . . eihän se sowi . . . minä tulen pian“, sanoi nimismies tovereilleen ja meni waimonsa jälkeen.

„No mutta kaikfia pitää nähdä ja kärkeä. Wedit nuot taas tänne yökaudeksi pauhaamaan ja mäsfäämään . . . ei saa hetkeksikään lepoa, kun tuo lapsikin on sairas“, sanoi rouwa nimismiehen huoneesen tultua.

„Älähän nyt tuosja . . . ; tuo tuntuu minusta liian tuskulta. — Tiedäthän welwollisuutesi — — tuo waan wettä ja sokeria . . . hymärräthän — — lopusta minä itse kyllä huolen pidän“, sanoi perheen isä.

„Wettä ja sokeria! Eikö se ole liian paljon . . . Anna heidän mennä niinkuin owat tulleetkin.“

„Eihän läh laatuun; hehän owat siwistyneitä ihmisiä; tähtyy itsekunfin tähttää welwollisuutensa“, puolusteli nimismies.

„Huonoja welwollisuuksia — — juomawelwollisuuksia. — Korkealla luulette olewanne, mutta alhaalla olette. — Ei tuota elämää hywä peri“, sanoi rouwa, mutta samasja hän kuitenkin meni toimimaan — wettä ja sokeria.

Niin, niin — — melvollisuus, melvollisuus.

„Sentin roistojoukko“, mutisi rouwa miehensä ohi menessään.

Nimismies loi waimoonsa tyytymättömän, tyhjvän, tui-
man ja käskewän katseen.

Tyytymättömän näköisenä riensi rouwa lappikamariinja, fitten tuin hän oli wettä ja sokeria tuonut, luoden mennessään yliolkansa halwekfiwan katseen jättämäänsä joukkoon.

„Olkaa hyvät! pannaanpas sulamaan . . . eihän, melkullat, muutoin sowi, sillä päänparannustaan ei meille haittaa tee . . . — — se saakelin konjatti siellä festikiewarissa, jota maisti niin pirusti lamppuöljyltä, mutta emmehan woiheet parempaa saada. Se tefi ainakin minulle niin pahan elämän, etten pitkälle aikaa ole tämmöisessä waskisepän paukkeessa ollut. — Pannaanpas tästä ja woinpa mennä tafaukseen, että lamppuöljyt ja muut pian tasaantuwat“, sanoi nimismies waimonsa mentyä wierailensa.

„Sah, hah, hah! Sinä, meli, miestä olet. Minä luulen ettei minun kufufusfani enään tunnu lamppuöljyn mafua enjinfään, jofa kaiken päiwää on siellä kuohunut“, sanoi Rommander, pullistellen watsaansa hymässä toiwosfa.

„Niin, saadaanpas nyt tästä, melkullat, ja huuhdotaanpas nyt tuo liifa mafu pois kufufuistamme. — Ukäämme olko niuhat; nyt tarwitaan tofitoimia, päästäfjemme entiseen taja-painoomme“, sanoi nimismies, kohottaen lafiansa.

Muut seurasiwat efimerkfiä ja tehoitusta ja pian maisteliwat he joukonmiehissä, lafsejansa filistellen, tuota oiwaä painostansa, jofa itsefukin kohdastansa oli pitännyt erinomaista huolta, poistaatfensa kufufustansa lamppuöljyn kuohua, jonka he nyt tunfawat itseänsä waiwaawan, waikka se oli heille ollut warfjin terwetullutta paremman puutteesfa.

Rauwan ei enfimäifet lafit keftäneet ja toifet tehtiin; fuinfas muutoin.

„Ei saakeli . . . ; eitös nyt jo tunnu olewan kaiffi taas

hyvin, wai kuinka weljet? . . ? mutta nuot saakelin roistot; he lähwät nyt jo niin häwyttömiiksi, että tunkeentumat tarkastelemaan ja arwostelemaan siwistyneitä ihmisiä", puheli nimismies seurallensa.

"Mitä, mitä, mitä saakelia . . ; mitä tarkoitat oikeastaan, weli hopea?" sanoi Lewenius.

"Kutka semmoista tekewät? — onko jemmaista ollut? Eihän koskaan lue suomalaisia sanomalehtiä", huudahti Lewenius.

"Zuuri niinkuin tuo keron Heikkini, joka tuolla tienwiesessä makasi juowuksissa. Hänhän on suomalaisten sanomalehtien kirjeenwaihataja, ja niissähän hän on walmis tarkastelemaan meikäläisten oloja", selitti nimismies.

"Tuo kurja raukka, joka makaa kuin sifa maantien ojan partaalla juowuksissa, tykenemöittä edes tilaansa salaamaan . . ; häntö?" sanoi Lewenius.

"Hän juuri. Onhan hän meille siwistyneille oikea filmätkku. Joka paikassa on hän siisimässä ja tarkastelemaassa meikäläisten oloja, ja niistä hän kertoo sitten sanomalehdissä, totta ja walhetta sekaisin, ja sehän woipi harmittaa", selitti nimismies.

"No, mutta olihan hän tuolla tienlupueessa toimetonna juowuksissa makaamassa . . . eihän tätä jätä rankaisematta . . . — pida sinä moukkia aisoisjaan", sanoi Longman.

"Kyllä niinkin, mutta hemmetin ilkeä se on, että tuomioisia itkiöitä löytyy kunnassa, jotka eiwät anna ihmisille rauhaa", sanoi Lewenius sywästi huokaten.

"Nuot tuhannen moukat . . ; luulewat jotakin olewansa, waikka eiwät mitään ole -- owathan juhtia — aaseja", sanoi Longman.

"Kyllä, kyllä. Raakoja otuksia kaikki . . . eiö niin? Wuiaeta pitawät wahtia ja itse tuomioisia! kyllä se sentään on. — —. Tarwitseiwat saada housuillensa, wai kuinka?" jäisti Kommander.

„Kyllä se niin on. Mutta minä, minä. Minä kruunun nimismies, minä tahdon näyttää heidän edustajilleen, kuka käski — — onhan syytäkin . . . Tuolla tavalla olla juovukfissa julkijella tiellä, ja yhtäkaikki pitää suurta suuta . . . Ei weikkofet! se on liian paljon kärkeä . . . hymmärrättehän, weikkofet, wai kuinka?“ puheli nimismies, katsoen tovereitaan silmiin.

„Niin, niin — ilkeitä ovat . . . niin ovat, mutta eläkäämme heistä puhuko, sillä saamathan he piankin nähdä, ketä ne ovat pistäneet . . . Ne saakelin raakalaiset; tietäisiväthän huutia wähänkään etteivät pakkautuisi asioihin, joita eivät ymmärrä . . . toista meidän on . . . mehän olemme siwistyneitä“, myönteli ja selitteli Kommander.

„Myhönnetty — hyväksytty. Olethan sukkela, weli Kommander . . . Tosiaanikin: mitäpä heistä puhuisimmekaan; he ovat itse siipensä polttaneet ja heidän aikansa kyllä tulee kun joutuu, sen saatte nähdä. — Heittäkäämme heidät ja eläkäämme wapaata elämää . . . tuossa on alkua, hyvät ystävät“, sanoi nimismies ja nakkasi forttipahan pöydälle.

„Ahaa! Siinähan on jotakin uutta nyhyisistä oloista. Minahan sinä arwaat . . . — — kuka jakaa? ikäwähän muutoin olisiäkin“, sanoi Kommander.

„Sepä oikein . . . olisiähan muutoin tullutkin ikäwä . . . kuka jakaa? — — antakaapa minullekin, mutta mitä peliä yriterään?“ kysyi Lewenius, selailen pöydälle heitettyä forttipakkaa.

„Tiffiä tiethsti“, sanoi Longman.

„Kuinka isoa?“ utasi Lewenius.

„No wain noin wiidentkolmatta pennin . . . sopiihan sekin ajanwietteeksi“, sanoi Kommander.

„Eikö hiidessä . . . sehän on liian halpaa . . . markan . . . ; wähempään en tyhdy“, selitti Lewenius.

„Oltoon menneeksi — — yhtähän se on, voitin minä

wähän tai paljon, minä sitä kumminfin woitan, janoi Kommander.

„Ei kun wiidenkolmatta pennin . . . ei kaikilla ole krunnun waroja taskussa“, janoi Longman vähän pistelijäästi.

„Sitähän minäkin arwelen, weikkonen; woihan silläkin tawalla hutilus tuhлата wiikon ansionsa“, janoi Kommander, puristellen litaisia nyrkkejään.

Kukaan ei wastustanut tätä chdoitusta ja Leweniuskin oli hiljaa kuin hiiri jauhoropeessa.

Pistettiin siis ajan ratoksi waan wiidenkolmatta pennin tikkia. — Eihän se suurille tuloille ollut paljon uskallettu, mutta pienille wo i se hönpittää tehdä kuukaudenkin tulojen wahingon.

„Ei saakeli . . . ; tämä ei käy päinää. Tämä wedellä sekoitettu haudewesi ei ole minua ainakaan tehnyt vielä miksiään; minusta tuntuu, että tarwitseijimme itse kunkin kohdastansa ottaa muutamia wedellä sekoittamattomia kuivia rakkareita, uoin waan pelin alkajaisiksi, wai mitä weljet sanowat“, janoi talon isäntä, ennenkuin peli vielä oli alkanut.

„Hah, hah, hah! Sinähän, weli, aina arwaat. Minä olen kauwan odottanut ja ajatellut aivan samaa, ja mielesjäni on pyörinyt: hywä talo olisi muutoin, mutta on pitkä rhyhynwäli“, ehätti Kommander sanomaan.

Tyhymäisyyden hymy lewiji toijentien kaswoille tätä hauskaa puhetta kuullesjansa.

Yksimielisesti otettiin sitten noita rakkareita, forwaukseksi liepeälle haudewedelle.

Kun oli nuot wirtistawät ratkarit jaatu, istuttiin forti-pöydän ääreen. Lewenius istui pöydän hlimpään päähän. Suuri ja wirallinen mies kuin oli, nähti hän tuossa oikein uljaalta. Jonkun warmaan syyn tähden oli hänellä liian lämmin, sentähden oli hän puoleksi autonut waatteitansa, saadaksensa raitista ilmaa wirtaamaan rawakkaaseen ruumiisensa. Tämän wooksi oli rintaröykkelö päässyt walloillensa puoliksi

awatusta ja ennen pinnistetyistä liivin aukosta. Siinä hän fitten istua röhötti sellähenosfa käskewän näköisenä; näyttipä filtä kuin hän hallitseiji koko seura. Longman, lainwalwoja, istui toisessa päässä pöytä ja talon isäntä sekä Kommander molemmilla sivuilla.

„Kuka jakaa?“ kysyi Lewenius puoli komentawasti.

„Kukas muu kuin weli Lewenius“, sanoi nimismies alamaisuuden tunnolla.

Lewenius jakoi ja pian oli wiidenkolmatta pennin tiffi täydesä wauhdissa,

Leweniuksella ja Kommanderilla oli tällä kerralla warjin huono onni, niinkuin se lienee monasti muulloinkin ollut. Ehtimiseen menettiwät he wiidenkolmatta pennijään ja wäljin he saiwat maksaa kertyneen kantarahastonkin, joka wäljisti nousi pariin kymmeneen markkaan. Tawallisesti sanottiinkin heitä wesiawoiksi, sillä ei heidän hymärrystään pidetty ryhtinjä mukaisena. Tämän wuoksi eiwät he liene woineet kaikkia korttipelin kawaluuksia hymäksen käyttää, ja tämän tähdenkö se lienee ollut, että he alituisen häwijiwät. Waratuomari Longman ja nimismies oliwat taasen käytännöllisempiä miehiä; kumpikin heistä oli elämältä paljon oppinut ja he tiesiwät aiwan hywin keinot, miten tässä maailmassa elämä käypi mahdollisefi. Niinpä he nytkin woittiwat pelissä jokaisen pennin mitä he yhteisesti oliwat lautaselle latoneet.

Muistettava on, ettei juinkaan rhypphjen wälit ollut pitkät.

Tämmöisesjä menossa oli aika kulunut kello kolmeen aamulla. Nyt oli peli-onni itseikutain niin wärpästellyt, että yhteiseen kassaan oli kokoontunut kahdeksankymmentä markkaa, eikä kukaan ollut woinut niitä pois korjata, waikka jokaisen sydän oli iloista sykkäillyt, toiwossa saadaksensa korjata tuon kantarahaston.

Kortit jaettiin ja mielenkiuholla odotti kufin, että he nyt saijiwat ratkaisewat waltit.

„Minä tiffaan“, sanoi Longman, lyöden rystysensä pöytään, sittenkuin hän oli saanut jaetut kortit käsiinsä.

„Minä myös“, sanoi Lewenius, lyöden rystysensä pöytään, että joistakuiista rystysistä nyljahteli nahka pois. Eihän kummakaan, olihan nyt saatavissa kahdeksankymmentä marffaa, jotka eivät nytkään ole noin vaan ilmanaihojaan oksalta otettavia. Kummallakin oli valtteja, paremmasta arvosta kuin lattialle pudonnut leipäpalanen — — niin olivathan he joitakin onnenpoikia. — — Toiset towerit ilmoittivat siunneen ja löivät korttinsa pöytään.

Kahden kaksolle jäivät nyt Lewenius ja Longman, taistelemaan tuka kasjan perifi.

Lewenius löi ensin. Hänellä oli esikoisena patakuningas, joka maa oli silloin valttina.

Longman pisti sen äsfällä.

Jnnostuneena toi Lewenius esiin patanifun, mutta Longman lähätti sen filmille rouwan samaa maata.

„Pelastan ainakin itseni . . ; pistäpäs tuo jos voit“, sanoi Lewenius, wiskaten patamiitosen esille.

„No, tottapa tuon kymmeninen ainakin hävittää“, sanoi Longman, wiskaten kymmenisensä esille.

Lewenius kävi tuhkan harmajakki. Hän keikahti taapäin paljon juhlailemman näköiseksi kuin hän ennen koskaan oli tänä iltana ollut.

„Sinä ilkiö, joka olet kaiken maailman juonet päähästi koonnut . . . — — sinä warastit waltin jakaisjafi“, sanoi Lewenius vihassa kähisten ja nousten pöydästä pois.

„Warastinko? — Niinkö? Luuletkos, että kruunun warat ovat kaikkien kopeloitavina? Luulet, että rangaisematta saat moijia lasketella . . . Lewä Mikkoahan olet alkujaan ollut sin ja luulet, että voit ilman aikojaan lewennellä kenelle tahdot“, sanoi Longman, seisaalleen hänkin nousneena ja kokoillen rahoja.

Samassa wanut Lewenius kiinni sen tuolinsa kaarmiin, jolla hän oli istunut.

Köytännöllisenä miehenä huomasi Longman riippuwalla silmänurkallaan tämän liikkeen, mutta hän ei hätäillyt; wälttämätöntä oli hänelle korjata rahat ensin hywään talteen. Hän wältti ensimmäisen iskun ja ennenkun Lewenius oli lewehdellänsä ehtinyt tuolinsakaan kylläkki koholle nostaa toista warten, oli Longman saanut kouraanja kyttilajalan ja täyttä wäkeään mäihäsi hän sen leweällä puolella Leweniusta otsaan.

„Woi tuhannen piru, mitä teittään, weli Longman! Hänhän meni seljälensä niinkuin torakka ja tuommainen punainen wanne otsassa; onpa niinkuin puolikannusen pohja olisi hänen otsaansa kopsahtanut!“ huudahti nimismies tämän nähtyänsä.

„Mitä sinä puhut, roisto . . . yhtäläinen roisto kuin hänkin; osaatpa sinäkin juonitella ja, ja —wa—warastaa“, puuttui Kommander puheesen.

Longman'nin antamasta iskusta oli Lewenius kaatunut seposten seljälleen. Kädet lewällään, haapuroitti hän jotakin turwaa, mistä hän olisi kiinni saanut, päästäksensä taasenkin töppöfillensä. Semmoisen oli hän löytäwänsäkin pöhdänjassassa, johon hän tarttui kiinni, mutta sillä huonolla seurauksella, että hän weti pöhdän pulloinen, wesineen, lasineen wasten filmiään. Kaikkihan ne nyt meniwät nurin, mutta olihan hänen päällensä ainakin nyt yhtä paljon kuin sisälläkin.

Leweänä ja kiiruusti nousi nyt Lewenius ylös, ikäänkuin häpeäwänä saatua puustiansa. Hän oli pulleampana entistänsä ja näytti ahmiwan kitaansa kaikki muut wähäpätdisyhydet.

Waralla kaikkea tämmöistä warten oli kuitenkin Longman ja nimismies.

„Tuhannen saikara-sääri sinä, Longman, ja sinä nimismies kurja . . . te molemmat kehnot hongankolijastajat . . . Totta puhuen, teihin ei woi oikea mies katsoakaan“, huusi Lewenius raiwostuneena.

„Niin, niin, semmoisia he owat. Koko ajan owat he

warastaneet fortteja ja meitä tappuuttaneet; näinhän minä nytfin, että Longman warasti", sanoi Kommander.

Ei ollut; vielä Kommander'in lause loppunut, ennenkun Lewenius oli hyökännyt Longman'nin kimpuun. Kun Kommander näki, että hänen osaweljensä tämän-höllifissä tappioisfa joutui nyrkkitaistelussa Longman'nin kansfa häwiölle, hyökkäsi hänkin Longman'nin kimppuun.

„Tiedä huutia; ethän ole sen parempi kuin wiheliäinen Rommaffo — — ulos minun huoneestani!“ Karjui nimismies, riuhtoen samassa Kommander'ia irti temmeltävästä ryhmästä.

Pikemmin kuin nimismies arwajakaan, antoi Kommander hänelle semmoisen läimähksen, että lensi tuotakin tuotemmaffi seljällensä, saaden kaatuisfaan tuolin kulmaan, ison haawan poiskeensa. Siihen hyppäsi Kommander vielä peitämään puoluperruksissa olewaa nimismiestä.

Silläwälin antoi Longman Leweniukselle oikein oikeasta kädestä kufa käski. Luifewista nyrkeistään jakeli hän semmoisia iskuja, ettei Lewenius parfa kerinnyt mitään yrittämäänkään puolustukseensa: hänellä oli kylläfi työtä kaatumisestaan, nousemisestaan ja taasnkin kaatumisestaan. Silloin sai Lewenius Longmanin ja nimismies Komanderin edestä.

Kun toinen pari selwisi ensimmäisestä törmähksestään, ryhtyi sekii samaan leikkiin. Siitä syntyi semmoinen ryhmä ettei kirjan-oppineetkaan olisi siitä mitään selwää saaneet. Annettiin waan oikeaan ja wasempaan ja wiimeiseltä huolivat he wiifi kufa heistä mällin sai; kunhan waan annettiin ja saatiin, sama se. Wihdoin sai Lewenius wasemmalle siwullensa semmoisen huimauksen, että häneltä katkesi pari kylkiluuta. Tämän perästä ei hän enään kennytt ottamaan ja antamaan, eikä nousemaan ja kaatumaan, waan hän jäi siihen makaamaan, mihin hän wiimeksi kaatui. Siinä hän sitten surkeasti walitteli ja woiwotteli. Toisetkin olivat saaneet ja antaneet kylläksensä, ja hekin lakkasivat tuosta sekanaifesta riehunnasta. Yksi ja

toinen uupui heistä ja pian oli jokin jossakin huoneen sopeessa lattialla nukkumassa..

Ei ollut hauska näkö nyt tuossa äsken niin siistissä huoneessa. Huonekalut olivat hajan hajan kumossa ympäri huonetta, useimmat pirstaleiksi muserrettuina. Särkyneitä lasien ja vesikannun palasia oli ympäri lattiaa, ja särkyesään olivat ne sisällöksiensä holwanneet lattialle kaiken muun hyvän lisäksi. Tämän kuvan tähdentää nuot lattialla hajan hajan makaavat miehet, jotka seljällään ollen syltä leweällä kuorjaten wetelewät hurstasta unta.

Melkein kohta kuin nuot siivistyneet herrat olivat lähteneet Heikki-raiskan tyköä pois, heittäen hänet viheliäiseen tilaansa, tuli muutamia saman pitäjään miehiä paikalle. He tunsiivat kohta Heikin ja laupiaan samaritankuksen tavoin auttivat he hänet ylös tuosta tukalasta tilasta ja weivät kansansa kylään.

Kovaa omantunnon tuskaa kärsi Heikki sinä yönseutuna, jona hän oli yötä kirkonkylässä, palatessaan tuolta onnettomalta kaupunkiretkeltä. Tuntui siltä kuin kaikki helmetin liekit olisivat kaikella voimallaan walahtaneet hänen päällensä, polttamaan ja ahdistamaan häntä. Vilelle kolmiakymmentä ikävuottansa oli hän kunniansa ja ihmishyhtensä säilyttänyt, ja sen nojalla oli hän ihmisenä säilyttänyt wähäpätöisen arwonsa yhteiskunnan jäsenenä ja perheen isänä. Kaikki oli nyt mennyt, kaikki kadotettu. Hän oli alentunut luontokappaleen tilaan, rypemään tienwieresessä, kyskemättä auttamaan itseänsä, ja tämän kaikki oli aikaansaanut itsensä ja maailman perinpohjainen tuntemattomuus. Kuinka hän woipikaan nyt seisoa ihmisien edessä, kun hän oli näin pahoin tahrannut omantuntonsa ja ihmiselli-

fen armonsa; mitä sanoisivat he hänelle, eikö jokaisen huulilla ollut pilkkahymy, katsellessaan häntä? „Kuinka woinkaan mennä siiveän waimoni luo, joka on sanomattomasti luottanut minuun, ja toivonut minusta niin paljon? Ei, ei, minä en mene sinne, minä en voi näyttääntä yhdellekään ihmiselle, sillä minä en voi vastata heille — — ei, minä menen — mutta mihin minä menisin, sillä kaikilla on ihmisiä ja minä en saa omaatuntoani pois tyköäni — — huonosti on asiani, yritinpä vielä mihin yritinkin. Ei ole muuta neuwoa kuin koettaa nousta lankeemuksestaan ja parannetulla elämällän koettaa takaisin voittaa ihmishyhtään ja kaikkea mikä kadotettu on“, mietti ja ajatteli Heikki.

Waikka hän oli jo aikoja sitten täydellisesti selwennyt äsköisestä pöhnästään, ei kuitenkaan hän woinut nukkua silmäntähtä, niin kowasti poltteli hänen tuntoaan. Ehtimiseen käwi hän hewostaan hoitelemassa ja waalimassa, tarjoten hänelle ruokaa ja juomaa enemmän kuin se tarvitsikaan, siinä tunnossa, että hän on tuolle uskolliselle elukallekin tehnyt paljon wäärhyttä. Tuskin yksikään ihminen on hartaammin odottanut aamunkoittoa, kuin Heikki odotti, päästäksensä lähtemään wiimeistä tawalta menemään kotiinsa.

Heti kun rupefi päiväksi sarastamaan, pani hän hewosen aisoihin ja lähti.

Kotiveräjällä oli Heikin waimo jo vastaan-ottamassa.

„Herra Zumala! oletko sairas . . ? olethan walkea kuin palttina“, huudahti waimo miehensä nähtyään, kokiän samassa aukoa weräjä minä kerkesi.

„Woi eukko kulta! Sairas on nyt Heikkisi sekä sielun että ruumiin puolesta“, sanoi Heikki, tarttuen waimoonsa sylki ja pusrakhtaen itkuun.

„No, mikä Zumalan tähden sinulle on tullut . . ? puhu — sano!“ hätäili waimo hämmästyksestä wawisten.

„Kaikki on mennyt, kaikki on kadotettu“, änkytti mies nyhkimisensä seasta.

„Voi onnettomuus . . . ! Varastettu?!“ sanoi waimo hätätyksisensä.

„Ei pennin wahinkoa minulle ole tavarain puolesta tullut, mutta miehen kunnia ja arwo on mennyt“, sanoi Heikki surumielisesti.

„Mitä sitten on tapahtunut . . . ? Minä en ymmärrä sinua . . . olet kowan lewottoman ja kalpean näköinen; tarwitset tyhnytä. — Käy nyt huoneesen, sielläpä häntä sitten saadaan enemmän tuumitella“, sanoi waimo wähän tyhnyneenä.

Mafuloisena päästeli Heikki hewostansa ja laitteli sille tallissa syötäväitä. Hitaisesti purki hän sitten kuormansa ja kantoi aittaan; sen tehtyään meni hän tupaan, riisui waatteensa ja istui nolona penkille.

„Mitä sinulle, hywä ystävä, on tullut, sanohan nyt toki, muutoin minä tulen kowin lewottomaksi?“ sanoi waimo, tullen lempeän näköisenä hänen luoksensa ja istuen hänen wiereensä penkille.

„Voi euffo kulta, minä olen ollut filmifikana juowuksissa tällä matkallani“, sanoi Heikki wärisewin äänin.

„Se oli sängen pahasti tehty, ukko kultani . . . ! Jouduitko huonoon seuraan, jossa petyit tekemään tuon rikoksen?“ sanoi waimo kauhistuen.

„Ei mikään seura eikä kukaan ystävinyinen ole minua pettänyt eikä wietellyt . . . Itse minä olen waromattomuudellani itseni pettänyt“, sanoi Heikki surumielin.

„Parasta on, että lähdemme kamariin keskustelemaan; lapset rupewat saamaan huomiota“, sanoi waimo hiljaa.

Ja he lähtivät kamariin.

„Kerro minulle awomielisesti kaikki, minä kuuntelen“, kehotti osan-ottawa waimo.

Ja Heikki kertoi pienimmätkin kohtaukset perinpohjaisesti, mitä hänelle matkalla oli tapahtunut.

Tyhneenä, wakawana ja maltillisena kuunteli waimo kertomuksen erityisjärkejä miehensä tunnustawassa kertomuksessa,

fanomatta sanaakaan sinne tai tänne sen hyvästä tahi huonoista puolista.

„Anna, rakas Hannani, minulle anteeksi! Minä voin wakuuttaa sinulle, että se oli ensimmäinen ja viimeinen kerta. Minä tahdon wastaisella elämälläni sowittaa mitä nyt rikkonut olen“, janoi Heikki murtuneella mielellä kertomuksensa loputtua.

Waimo nousi ylös. Sanaakaan lausumatta kiersi hän kätensä miehensä kaulaan. Rauwan olivat he siinä puhumatta mitään; he eivät woineet puhua, sillä kummankin tunto oli kowasti liikutettuna.

Viimein oikasi waimo itsensä suoraksi.

„Totta kyllä on, ettei hyvää mainetta ja nimeä saawuteta yhtä pian kuin menetetään, mutta minä luotan sinuun, minä tunnen sinut ja toiwon . . . Jumalan avulla on se onnistuwa. — Wäärinhän — kowin wäärinhän se olisi, ellen sinulle anteeksi antaisi . . . Silloinhan lisäisit kiwiä kuorman päälle ja sinulla nähty olewan kuormaa kylliksi . . . Kaikki unhotettu ja anteeksi annettu . . . Unhotakaamme molemminpuolin mitä tapahtunut on ja alkakaamme uudestaan . . . — Mutta sinä olet kowin wäshnyt ja uupunut . . . tarwitset lepoa . . . — se oli waan arwaamattomuudesta tullut hetken hairahdus . . . — kyllä sinusta vielä mies tulee . . . Pane nyt waan maata ja lewähdä“, puhesi waimo viimein puhumaan, ja hän katsoi miestään niin lempeästi silmiin.

„Niin, eikö sinulla ole nälkä? — en ollut muistakaan — syö nyt ensin ja pane sitten lewähtämään“, jatkoi waimo ja rupeesi sitten laittamaan kiireesti ruokaa kamariin.

Heikin shödesä meni waimo tupaan. Hän otti kaupunkitullijaiset esille ja rupeesi niitä jatelemaan lapsille.

„Äiti, äiti, onko isä kipeä, onko . . .? sanokaa, äiti“, uteli yksi ja toinen lapsista.

„Olkaa nyt waiti! Isä on tosin wähän kipeä, mutta kyllä hän pian paranee. Olkaa nyt waan kauniisti ja hiljaa,

että isä saapi vähän lewätä“, sanoi äiti lapsilleen, jaellen heille makeisia.

Muiden tuliaisten joukosta löysi Hanna sen pullon, jonka kauppiamies oli Heikille antanut matka-ewääksi ja josta hän matkalla ollessaan tuon turmansa oli saanut. Ditis otti hän pullon käteensä ja riensi sen kanssa kamariin.

„Eihän tämä sinun lääkepullosi ole vielä hetikään puolillaankaan ja yhtäkaikki se on sinut semmoiseen wiheliäisyyhteen saattanut. — Etkö maista tästä vähäsen, että wirtisthyisit?“ sanoi waimo naurussa suin.

„Wie pois se minun filmäini edestä tahi lyö se seinään“, sanoi Heikki.

„Älä häntä nyt sentähden noin ankara ole . . .; kyllä tälle muunkinlainen keino tietään, ettei se saa ketään wahingoittaa“, sanoi waimo.

Samassa alkoi porstuasta kuulua kiireistä kopinaa; sen kuultuansa lähti waimo pulloinensa kiireesti pois.

Duwan owi aukefi ja sisään astui wanha, läähättävä ja hätääntyneen näköinen wanha muori.

„Joko se ryökäle on nyt tullut? Woi hyvä Jumala mitä minun pitää kuulla . . . eihän tuo ennen tuommainen . . .“ kuuli Heikki tulijan katkonaisesti sanowan.

Samassa otettiin awain sukkelaсти kamarin owesta pois.

Sydän lensi Heikillä kylmäksi, kuullessaan tuon wanhan, wapisewan ja tutun-omaisen äänen. — Se oli hänen anoppi-muorinsa, joka tuli, kuultuaan Heikki kaupunkiretket, asiaa tarkemmin tiedustelemaan.

Muori ei suinkaan pitänyt Heikkiä huonosssa arwossa, ei, mutta päinwastoin kunnioitti hän häntä siwona, kunniallisena ja rehellisena miehenä, ja useammasti kuin kerran oli hän julistisesti kiitellyt Jumalaa, kun hänen lapsensa oli saanut niin kelmollisen elämäkumppanin. Mutta toiselta puolen oli hän ankaran waateliaas tarkastelija ja arwostelija ihmisten elämälle. Ei ollut mummolle siinä kyllä, että elettiin noin waan jota-

kuinkin hurkskaasti ja rehelligesti, mutta itsekkin koko elämänsä ajan hurkskaasti ja kristillistä elämää viettäneenä, waati hän nuhteetointa elämänwanhurkskautta ihmisiltä ja sitäkin enemmän niin likeisiltä omaisiltaan kuin wämyltsänsä.

„Olkaa nyt, äiti, wähemmällä! Lasten kuulten ei sowi mitään sopimattomia isästä puhua. Lähdemme porstuafamariin, siellä saamme wapaammin puhua“, kuuli Heikki waimonsa äitiwanhallensa hiljaisesti sanowan.

„Onko siinä nyt perää, kun ihmiset sanowat Heikin kaupunkimatallaan maantien ojaassa ajelehtineen awutoinna juoksuksissa . . .? Voi hywä Jumala mihin minun lapseni piti joutua“, sanoi muori itkua pusjertaen kamarisiin tultuansa.

„Kauhoittukaa nyt, äiti. Asia ei ole niin suuri kuin teille on tahdottu uskotella. Kylmästä sateesta wilustuneena, on hän wäristessään ottanut wähän kauppamiehen lahjoituksesta ewäspullostasta ja tottumaton kun on, oli hän wähän huumaantunut; siinä taikki“, selitti Hanna sämyijästi.

„Kumpahan olisi sanasi tosi . . . kumpahan olisi siinä taikki. — Mutta minä pelkään. Pitkällisessä elämässäni olen minä tullut siihen kokemukseen, että kun kerran joku pahatyo on aljettu, harwoin on siitä tunnialla woitu perähtyä“, puheli mummo tytisten.

„Minä en pelkää, äiti, ensinkään . . . Minä tunnen hänet . . . Hänessä on kyllä miestä . . . olkaa, äiti, aiwan huolletta . . . ettekö ole hywin wäsynyt . . .? Minä laitan ruokaa, että saatte syödä. — Lewätkää tässä kamarissa yötä. Heikki tarvitsee lepoa . . . hän on wäsynyt matkasta“, puheli Hanna, koettaen kaikki asiat parhain päin kääntää.

„Minä en woi nyt syödä enkä lewätä. Murhe on nykyään ollut leponani ja khyneleet ruokanani. Kuitenkin on sydämeni saanut paljon lohdutusta toiwowasta puheestasi . . .; kun siinä, lapseni, jaksat, toiwoa, shttyh toiwon kipinä minunkin wanhaan sydämeeni. Jumala teitä siunatkoon ja auttakoon.

Rufoilkaat hänestä voimaa uuteen elämäänne, hän woipi teitä auttaa."

Näin sanoen lähti mummo mennä kōnttyröimään omalle mökillensä, josfa hän wāhilla waroillansa elää titusteli erään pienen tyttōsen kanssa, „sillä" kuultiin hänen usein sanowan „ei hän tahdo elää kenenkään rasitukseksi."

Heikki oli kuullut joka sanan waimonsa ja anoppinsa keskustelusta. Tämä pani hänen sydāmensä uudestansa kowan koetuksen alle. Hän tiesi anoppinsa waatiwan paljon. Tāhän asti oli hän pyssynyt ihmisenä ja tuo waatelias anoppikin oli ollut hänen elāmānsä ja kättykseensä tyhtywäinen, wieläpä maininnut usein kiitoksellakin siitä. Hän, joka oli tāhän saakka pitānyt ihmisenä ja welwollisuutensa täyttāwänä perheen isänä wāwyhänsä, ja luottawasti toiwokkaana ilolla katsonut heidän sopusointuisia elāmānsä edistymistä — hän oli tuon lanteemuksen tähden ruwennut näin ākkiä wāwystānsä tuolla lailla ajattelemaan. — Hywā Jumala! mitä muut wāhemmin hywāā ajattelewat ja toiwowat ihmiset hänestä fitten ajattelewatkaan?

Tāmmōisiä ajatuksia ja tunteita risteili Heikin sielussa yhtenä pyrhnä. Näitä mieltiesfään tuli hän semmoiseen sielun tuskiaan, että oikein henkeä ahdisti ja tuskanhiki walui ruumiista. „Joko se ryökäle on nyt tullut . . ? Woi hywā Jumala mihin minun lapseni piti joutua!" soiwat katkeamatta ukkoisen jyrinänä hänen korwissaan ja nämät anopin sanat tuntuivat huutawan tuomiota ja anteeksi antamattomuutta. Rauwan jai lempeä ja anteeksi antawa waimo lohduitella murtunutta miestānsä, ennenkuin tämä woi wāhānkään rauhoittua. Yönseudun waimonsa kanssa puheltuansa ja yön lewāhdehthānsä oli hän kuitenkin jo paljon lewollisemmalla mielellä.

Näin oliwat asiat Heikin yksinkertaisessa kodissa, mutta kuinka paljon toijin oliwatkaan ne nimismiehellä. Nimismie-

hen waimo ei saanut unta koko tuona viime yönä filmiinsä, sillä kaikki elämän warjopuolet astuivat nyt tähdessä peloittawassa haamussa hänen filmiensä eteen. Hän oli ensimmältä elänyt onnellista perhe-elämää miehensä kanssa, ja rauha ja rakkaus oli vallinnut heidän välillensä. Mutta nyhyään oli hänen miehensä ruvennut kowasti juomaan ja tämä näytti pilaawan ja turmeleman kaikki. Suomatoveriansa kanssa oli hän melkein joka ilta yhden tai toisen luona juomassa ja mäsäämäsä, joissa tiloissa ei korttipeliäkään unhoitettu. Tämän tähden ei hän ollut paljon kostaan yhtä kotonansa, sillä wasta muiden ihmisten ylösnousun edellä wetäysi hän kotiinsa noilta retkiltänsä. Usein hän weti peränsään juomaweikkonsa iltafilla kotiinsa, jossa sitten usein pidettiin melkein samankaltaista melua kuin viime yönäkin.

Usein oli hän koettanut miestänsä siweästi ja hiljaisesti muistuttaa ja waroittaa tuommoisesta sopimattomasta elämäntawasta, mutta hän waan ärthi ja juuttui siitä filmittömäksi. Tämä teki heidän välillensä elämän raskaaksi ja kylmäksi, ja lisäsi wiheliäisyyttä wiheliäisyyden päälle. Sentähden heitti hän kaikki nurkumiset ja pyhylemiset pois ja koetti siwehden hengessä hiljaisuudessa kärkeä kaikki, waikka kylä oli sydän täysi ja kipeä. Jokapäiwäisen toimeentulon lähteet supistuivat supistumistaan ja usein sai perhe kärkeä puutosta wälttämättömmimmistäkin elämän tarpeista, sillä niukat wirkatulot eivät riittäneet ankaran juomisen ja korttipelin ohessa jokapäiwäisen elämän kohtuullisimpiinkaan vaatimuksiin.

Tämmöisiä asioita pyöri waimon mielessä koko pitkän yön. Jos hän jollainkin yritti menemään jonkinlaiseen unenhorrofkseen, räjähti silloin aina joku melunpuusta toisesta huoneesta hänen korwiinsa. Silloin säikähti hän niin kowin, että tuntui siltä kuin kylmä wesi-ämpäri olisi walettu pitkin selkää. Siihen vielä lisäsi tuli se, että lapsi usein heräsi ja äänteli kimalasti, sillä tämäkin oli tullut sairaloiseksi alin-omaisen lewottomuuden tähden. Silloin aina koki äiti nousta istualleen

wuoteen laidalle, waalimaan ja hoitelemaan pienokaisensa. Surkumielellä säählitti hän lapsensa kärjimisistä ja siinä samassa tunsi hän omassa sydämessäänkin sanomatonta murhetta ja tuskaa — niin, olihan hän äiti.

„Woi hyvä Numala, tätä menoa ei woi kestää kauan . . . Siwäthän nuot toki ennen ole tuommoisia olleet . . . ; asia nähtää waan pahenewan . . . niinhän se on: jofa ei parane, se pahenee. — — Woi minikälaista meteliä he pitävät . . . siellä mahtaa siwo olla. Pitäisi lähteä heitä katsomaan ja herätteleämään, sillä muut ihmiset owat jo aikoja olleet ylhäällä ja pian alkaa pyrkiä heitä tänne asioilleen. Mutta päätäni niin huimaa ja pyörryttää, ja koko ruumiini tuntuu woimattomalta ja raukealta, kuinka woinkaan nousta ylös?“ ajatteli ja tuumi kärjistä waimo itsensä päiwän jo korkealla ollen.

Näitä tuumiessaan hinasi hän itsensä lattialle ja yritti nousemaan seisallensa, mutta korwat rupešiwat niin kummallisesti soimaan, sähiseämään ja sähiemään. Päätä pyörrytti, maailma musteni silmissä ja hän läitistyi wuoteen wiereen lattialle. Kuitenkin oli hänellä niin paljon tajua ja woimaa, että hän woi hinata itsensä wuoteesen takaisin. Siinä hän koki filmiänsä ummessa pitäen selwitellä ja toinnutella itseänsä. Onneksi oli wuoteen wieressä tuolilla wesikarahwiini, ja kuin hän sai siitä suurella waimalla juoduksi lasin wettä, tointui hän ästöisestä huimauksesta. Warowasti nousi hän nyt ylös, ja saatuaansa waatteet yllensä, lähti hän horjuen ja seinistä kiinni pitäen menemään herrojen huoneeseen.

Mikä näky oli siellä. Tuolit, pullot ja pöhdät oliwat hujan hajan rikki lyötyinä ympäri lattiaa. Särkyneet astiat oliwat sisällyksensä lewittäneet niin lewälle kuin ne suinkin woimat ulottua. Siellä täällä lattialla taidotonna maata rötöttävät miehet oliwat vielä tuota märkhyttä runsaassa määrässä yhdellä tahi toisella tawalla lišänneet.

Kyllä särki waimon sydäntä kaikkea tuota nähdesään, mutta minikäpäs teki. Toši asia oli filmäin edessä ja nuot

makaajat tuosja olivat elävinä — ei — fuolleina todistajina asian todellisuudesta.

Warowasti ja horjuen lähene hän miestänsä ja alkoi häntä hiljaksensa herätellä.

„Nouse ylös, kello on jo kohta yhdeksän!“ sanoi waimo ja nyki miestänsä hiljalleen.

„Anna minun maata“, ärähti mies ja kääntyi toiselle kyljelleen.

„Ei se sowi, kello on yhdeksän tuosja paitassa ja ihmiset rupeawat pyrkimään astioilleen; nouse, hywä ihminen, ylös!“ pitkitti waimo.

„Mentööt tänne pyrkijät h—ttiin“, öriji mies.

„Ei, ei se käy laatuun . . . kuule nyt! . ! hymmärräthän tuon itselin . . .“ hätäili waimo.

„Anna minun olla!“

„En minä woi antaa . . . että fertiäisfin wähänkään huoneita siiwota . . . Woi, woi, nouse nyt!“

„Mene tuosta tiehesi woiwotuksines!“ sanoi mies ja kääntyi taas toiselle kyljelle.

Kun waimo näki kaikki waiwansa turhaksi, rupefi hän hiljastseen itkeä nyhkimään.

Kuitenkin oli Longman herännyt waimon miestänsä herätellesjä. Hän rupefi hieromaan silmiänsä ja tirkistelemään ympärillensä. Toinnuttuaan niin paljon, että hän tajusi missä hän oli, alkoi hän kömpä ylös.

„Dhhoh, hoh, hoh, hoh! Saakelin raskaaltapa nyt pää tuntuu“, ähkyi hän ylös kömpiesjään. Toifferoiden sinne tänne, löysi hän wihdoin semmoisen tuolin, johon hän woi istua. Hän otti kellon taskustansa ja silmäi siihen.

„Yhdeksän ja wiesiin aamua. Jopa nyt olisi aika lähteä liikkelle. Täällä on illalla warmaan ollut hauska elämä, luulen ma“, sanoi hän sitten, kääntyen nyhkimää waimoa kohden.

„Siltä se näyttää“, sanoi waimo wiesisä filmin.

„Ei nyt jowi . . . kyllä nyt pitää nousta . . . Konstaa joka sorffa ja pian!“ rupefi Longman ähvästämään, kolhien samassa itsefutakin jokseenkin säälimättömästi saappaansa kärjellä.

„Uh, huh, puh“, uufi Kommander.

„Uih, uijui“, uufi Lewenius.

„Ole siivolla“, komenfi nimismies.

„Tässä ei auta nyt siivous eikä mikään, vaan ylös nyt pitää nousta; kello alkaa käydä jo hymmentä“, fanoi Longman perään antamattomasti.

Samassa ruvettiin kiireesti kolfuttamaan osea.

Rouwa kiirehti työfin kautta porstuaan.

„Onko nimismies kotona?“ kuultiin kolfuttajan fanowan.

„Ei, ei hän ole“, fanoi waimo.

„Missjäs hän on?“ Minulla on kiire, enkä joutaisi odottaa.

„Wallesmanni meni ulos kävelemään.“

„Milloin luulette hänen sieltä palaawan?“

„En tiedä warmaan, mutta luulen puolenpäivän jälkeen.“

„Sepä oli paha, sillä minulla on kowin kiire. Ei ole muuta neuwoa kuin odottaminen; saisiinko teidän työkisjä olla niin kauwan?“

„Onhan sielläkin niin ahdas . . . kyllä teille siellä itävä . . . Etkö teillä ole muualla asioita ajettavana?“ fanoi waimo waaleten.

„Oli sihan sitä vähän tuolla kaupparmiehesjä.“

„Niin, käykää siellä ensin; minä luulen että wallesmanni tulee siifi kotia kuin sieltä palaatte“, kehoitteli waimo jo vähän keweämmällä sydämellä.

Mies lähti.

Kiireesti palasi waimo saliin.

„Sen kolhot, kun ei niiltä saa yötänjäkään rauhasa nufua, eikä he ojaa häwetäkään yhtään vähää“, murisi nimismies ylös kömpiesjään.

Kommander oli jo nousnut. Hän istui runnellun sohvan laidalla, tuskapunaisena ja pulleana kuin paksuin limpunmöykky; siinä hän ähki ja puhki, ja nähtyi wiettävän fangen tufalaa elämää.

Lewenius yrityi noufemaan, mutta häneltä pääfi surfea parahdus; kattenneet kylkiluut tekivät pahaa wastusta ja hän ei päässyt paikalta päkähtämään.

„No miten sinun afiafi owat, weli Lewenius?“ kyhyi Longman, sillä hän rupefi hämărăstä muistamaan höllifiä taphtumia.

„Huonosti, huonosti, welikulta. En woi nousta hlös . . . tuo firottu kylki . . . Kyllä fe oli kowa huimaus sinulta, weli“, fanoi Lewenius ähtien.

„Minä muistelen jotakin riitaa tapahtuneen wälilläimme, fiitä tuntuu minunkin ruumiisfani, sillä luulenpa faaneeni- fin, jos antanutkin lienen . . ; ethän waan, weli, wihaa pidä?“ fanoi Longman.

„Eikö hitossa . . . fe ei faa tulla kyhyhykseenkään . . ; olisihan silloin oikein fiwistymätön kollo — — eei, femmoisen en toki ole . . . Kun waan pääfisin tästä hlös“, fanoi Lewenius ja koetti hymyillä, mutta fe käwi kowin irwistele- mällä.

„Tuohon käteen, weikkonen“, fanoi Longman ja kiirehti ojennetuin käfin Leweniukselle mafuulleen kättänsä tarjoamaan.

Suutansa wäyriftellen ojensi Lewenius hänelle kätensä.

Nimismies ja Kommander istua mörröttiwät myhkinä.

„No mitenkä fe meidän kansamme on?“ fanoi wiimein Kommander.

„Tuo posteni . . . fiinä sen roisto . . .“ ärähti nimis- mies.

„Ettäkö minä roisto . . ? Älä femmoisia puhu . . ; hhtäläifiä roistojahan olemme kaikin“, ärähti Kommander ja pöyhisti kuin limpputaikina.

„Eikö jo höllinen yritys piifaa, kun wielä hanfite riitaa?“

Heittäkää jo hitolle kaikki ja ollaan ystämykset kuten ennentin", sovittelei Longman.

„Samaa minäkin toimoisin“, jäesti Lewenius seljältään.

„Antakaa kättä toisillenne ja sopikaa pois“, tiilasi Longman.

„Menetettyt rahani“, janoi Kommander.

„Mitäpä niillä rahoilla wäliä on; ne voitamme toisella kerralla takaisin . . . sopikaa pois“, toimitti Lewenius wuorostaan.

„Noh!“ janoi Kommander.

„Noh!“ wirkkoi nimismiestkin.

He ojensivat toisilleen kättä.

Tätä kaikkea oli heikko waimo kuunnellut ja katsellut.

„Minä pyhittäisin, että wieraat toimittaisivat itsensä lähemään; kohta on tuo mies taasenkin kimpussa ja tämmöinen siivo“, rohkeni waimo sanoa.

„Ole sinä siinä“, ärähti talon isäntä.

„Ätkää nyt, mamma kulta, meihin suutu; kyllä me menemme pian“, sanoivat wieraat melkein yhteen ääneen.

Ja he hankkivat lähtöä.

Sitä ennen täytyi heidän kuitenkin miehensä nostaa Lewenius kamarin jänkyyn, sillä hän ei tyennyt liikkumaan. He toimittivat lääkärin sitomaan hänen katkenneita kylkiluitansa. — Hywäpä oli, että kuunasfa oli lääkäri.

„Nyt ei tekisi pikkunen pahaa“, janoi Longman, kun he olivat saaneet Leweniusen wuoteesen.

„Sitä ei nyt tule; viimeinen oli karahwiinisfa pöhdän kaatuissfa“, janoi rouwa.

„Se oli saakelin häijy asia“, janoi talon isäntä, raapien forwallistaan.

„Mutta kuulkaapas, weikkoiset! Kenen luona nyt ensikeran kotoonnumme?“ kysyi Kommander pyhlemänä.

„Jopa noiden kotoontumisien luulisi riittävän; kowin fanhealta ja jumalattomaltapa tuo viimehöllinenkin jälki näht-

tää . . ; saiji tuommainen meno jo loppua, sillä minä en jaksa sitä kestää", sanoi waimo wapijowalla äänellä.

Nimismies loi waimoonsa syhkän katjeen. Sanaa lausumatta puristiwat Longman ja Rommander nimismiehen ja Leweniuksen kättä ja sitten he lähtiwät.

„Kyllä se on onnettomia kaikista onnettomista miehistä, joka naimisiin menee . . . Tuommoista niiltä saapi kuulla . . . Kyllä me, minä, sinä ja Lewenius, olemme kuitenkin onnettomuudesjakin onnellisia, kun emme ole antaneet itseämme tohmelin alle sitoa. — Tuulinpa minä tuota nimismiehen ämmääkin esimmältä siwistyneeksi ihmiseksi, mutta nyt hymärjsin, että hän on raaka kuin nauris“, kuultiin Longmannin sanowan Rommanderille mennessään.

Se oli lauwantai päivä, jolloin Heikki omantunnon ahdistamana tuli kotiinsa tuolta onnettomalta kaupunki-maikaltaan. Pyhä-aamuna oli hän wähäpuheinen, miettiwän ja alakuloisen näköinen, waikka waimonsa oli kylläkin kokenut häntä lohduttaa. Kun Heikki oli eineen syönyt, pisti hän piippuunsa, istui penkille ja weteli sawuja waiwi ollen. Emäntä puuhaili talouden toimien kanssa, puutteli pienempiä lapsia ja toimitti heitä syömään.

„Kuirkas nyt luulet lainakirjaston homman kähwän, jota niin hartaasti olet harrastanut?“ sanoi waimo ja istui Heikin wiereen, sillä hän oli saanut lapset laitetuksi eineelle.

„Sitäpä minä tässä juuri mietin . . ; ajattelen tänään lähteä kirkolle, aloittelemaan rahan keräystä“, sanoi Heikki.

„Semmoisen tapauksen perästä . . . Oletkos tarkoiti miettinyt asiaa . . . mitä luulet ihmisten sanowan?“ sanoi waimo waaleten.

„Ole siitä aivan huoleti. Minä en tahdo hituakaan olla parempi kuin olen, enkä tahdo hairahdustani salata yhdestäkään ihmiseltä, sillä minusta tuntuu siltä kuin silloin varastaisin jotakin semmoista, jota ei minulla itselläni ennestään ole. Ei, minä tahdon olla semmoinen kuin olen ja toivon voivani vastata elämälläni näyttää, että minä olen itseni herra. — Minä aion alkaa toimeni semmoisena kuin olen, wai mitä sinä arvelet?“ puhkesi Heikki puhumaan.

„Minä en ensinkään epäile sinun hyviä aikomuksiasi; minä tunnen sinut . . . sinä olet hyvä mies. Se waan minua hämmästytti, että lähtisit juuri tuon tapauksen kielestä, jolloin ihmisillä on niin paljon puhumista. Mutta nyt tajuan tarkoituksesi tähdellisesti . . . ; mene waan Jumalan nimeen“, janoi waimo.

„Tottahan me panemme alun matkaan, niinkuin puhe on ollut?“ kysyi Heikki.

„Totta kaiheti.“

„Minkähän verran panisimme?“

„Onhan sovittu, että panisimme kolmisenhymmentä markkaa, mutta sydämmeni on nyt niin iloinen ja luottamusta täynnä, että ehdoittelen wiittäkymmentä“, janoi waimo ja katsoi miestänsä niin lempeästi silmiin.

„Sinä olet minun hyvä enkelini“, janoi Heikki ja tierksi lätensä waimonsa kaulaan.

„Mutta sinun pitää kiireesti lähteä, että joudut kirkkoon“, janoi waimo.

„Kuinkas muutoin, kirkkosahan sitä toki pitää olla . . . kuinkas muutoin . . . minun pitää ottaa hevonen“, janoi Heikki.

Ja Heikki lähti. — —

Heleästi ja juhlallisen voimakkaasti weisafi seurakunta aamuvirttä Heikin kirkkoon astuesssa. Juhlallinen tunne waltasi hänet ja hiljaa hiipien meni hän ensimmäiseen penkkiin, missä sijaa oli. Tuntui siltä että kaikkitietävä Jumala on

läsnä ja tämän tunnon vaikuttamana painoi hän päänsä penkkiin ja taipui hiljaiseen rukoukseen. Synnintunnustuksen aikana tunsi hän itsensä kaikkein viheliäisimmäksi syntiseksi mitä maa koskaan on päällensä kantanut, ja tämän tähden laskeentui hän mielesfään tomuun ja tuhkaan, rukouksen anteeksi saamista. Saarnan aikana nähti hän ahmiwan joka sanan, mitä pappi Jumalan sanan valossa sanoi ja siitä sai hän sydämelleen suuren lohdutuksen.

Kirkonmenojen jälkeen seisoi Heikki kirkkomäellä ja esitteli suurelle väkijoukolle innokkaasti asiaansa. Pontewasti selitti hän, kuinka hyödyllinen laitos lainakirjasto on, jota ei heidän syrjäisesä kylänsään vielä ollut, wadoten siihen, että tämän hyödyn isokyläläiset parhaiten tietävät, jotka owat jo monta vuotta saaneet nauttia lainakirjastoa. Hän kehoitti jokaisista asianharrastajaa uhraamaan rahansa hywällä mielellä lainakirjaston perustamista warten heidän syrjäiseen kyläänsä, sillä he eiwät woi käyttää hywäksensä isollakylällä olewaa kirjastoa etäisyhtensä wuoksi ja kuitenkin owat he kansalaisia ja wieläpä omanpitäjäläisiäkin.

Usea antoi Heikille siinä roponsa, mutta wielä useampi kehoitti häntä lähmään kotonansa, koska eiwät he nyt olleet tilaisuudessa ropoansa antamaan.

Zuuri kuin väkijoukko oli hajaantumaisillansa, astui Heikin eteen väkijoukon takaa eräs mies.

„Etkö sinä ole sama mies, joka viime perjantai iltana makasit juowuksissa?“ sanoi mies iwallisesti Heikille.

Se oli Rommander, joka siten, iwahymy huulilla, tahtoi tehdä pilkkaa Heikistä. Oliko hän ollut kirkossa? Ei, siellä hän ei ollut, eikä yffikään noista hänen siwistyneistä ystämistään, waan Rommander oli tullut kirkkowan sekaan, irwistelätfteen noilla raa'oilla talonpojilla.

„Dlen kylä, mutta minulla on lupa parantua . . . ; silloin käytiin itseni sopimattomasti, mutta kukaan ei ole näkewä sitä toista kertaa tapahtuwan“, sanoi Heikki wafawasti.

„Tyytymättömyyden murinaa kuului väkijoukosta. „Wielä se tuo Kommander riepukin . . ! Koko pitäjässä ei ole kurempaa ratkua kuin hän . . . ja yhtäaikaan lehtaa . . . Heikkiä ei ole nähty koskaan ennen . . .“ sanoi joku joukosta. —

Miehestä mieheen, talosta taloon kulki Heikki rahoja keräillen ja innolla ihmiset suosivat hänen hankettansa. Muutamassa paikassa tuli nimismies, Longman ja Kommander Heikkiä vastaan.

„Kuinka sinä niin raakamaisesti ja sitamaisesti itsetsi käytät, kun viime perjantai-iltana olit niin juowuokissa, ettet päässyt seljältäsi ylös?“ sanoi nimismies Heikille tuimasti.

„Niinhän tuota tuli . . .“ sanoi Heikki nolosti.

„Niinhän tuota tuli“, matki nimismies oikein järjestyksmiehen tavalla. „Pitäisi sitä toki tietää huutia . . ; sinä saat siitä vastata oikeudessa, johon nyt sinut haastan“, jatkoi hän fitten.

„Eihän minulla entisiä senlaatuista rikoksia olekaan; sopisihan teidän tällä kerralla olla asiaan kajoomatta, toista kertaa ette, luullakseni, siihen tilaisuutta saakaan“, sanoi Heikki alakuloisesti.

„Ei puhettakaan . . . wai siihen jättää . . ! Semmoinen raakuus joutaa saada ansaitun rangaistuksen, varoitukseksi ja hyväksi esimerkiksi muille . . . Wai asiaan kajoomatta . . ! Ddotahan“, sanoi nimismies tuimasti.

Heikin kunniantunto heräsi. „Jos niin on, niin kahdeksatoista markallahan tuosta pääsee“, sanoi hän ja katsoi rohkeasti nimismiestä silmiin.

Tämä oli enemmän kuin nimismies wirka-innossaan kärsi. Sananlausumatta löi hän Heikkiä postelle niin paljon kuin jaksoi; se käwikin tähdystä, sillä nimismies oli iso ja rotewa, mies.

„Wai vielä sinä tässä suutasi pieksät . . ; siitä minä annan. Oletkin josta paikassa suuna ja päässä, ja sanomaleh-

tiin räähkymässä, mutta nyt laskeentuin onnessi aurinko" janoi nimismies tulistuneena.

„Se oli teiltä väärä teko. Sillä ei tullut rikokseni sovitetuksi, eikä teillä ole lupaa minua tutkimatta omin käsin rangaista“, janoi Heikki vakavasti.

Näiden tapausten ajan olivat Kommander ja Longman, ilwehmy huulilla, katselleet asiain menoa. Kommander ei voinut olla puhkeematta puhumaan näin edullisissa oloissa, jolloin raaknuus sai sivistykseltä niin ajallisen, tuntuwan ja nähtävän muistutuksen.

„Kyllä sinä taisit nyt saada ja taidat vastakin saada . . . Mutta kyllä se olikin raa'an ihmisen teko . . . ; olla niin fikana juovuksissa, se on paljon se“, janoi hän.

„Enpä minä ymmärrä mikä sivistyksen keskipiste te mahtaisitte olla. Olettehan suuri juoppo ja epäsiweellinen ihminen . . . ; kyllä teidän tapanne tunnetaan. Vai siinäkö teidän sivistyksenne on, kun olette nimenne jälkipäätteesen pistäneet latinaa? — Minä luulen, että teidän ilonne minun wahingostani tulee olemaan hywin lyhyt“, janoi Heikki loukatulla tunnolla.

Kommander kiristeli hampaitaan ja oikoi nyrkkejäänsä, mutta nimismies kielteli häntä ja Heikki lähti kävelemään pois.

Nimismiehen isku oli ollut niin navaakka, että Heikin poski ajettui kelpolaililla ja joka sormensija nähti paksuna wanteena hänen kaswoissaan. Siitä huolimatta kulki Heikki waan rahankeruullaan iltaan saakka. Nimismiehen Heikille antamasta iskusta oli lewinnyt tieto joka paikkaan ja kaikki ihmiset pitivät sen wääränä ja sopimattomana tekona.

Kun ilta tuli, teki Heikki tiliä kerääntyneistä rahoista. Klokseen huomasi hän niitä olewan wähen yli kolmensadan markan. Karttusa oli ollut kansan käsi. Nousewa kansallissivistys oli jo walaisfut paikkakuntaa ja sen walossa olivat ihmiset käsittäneet tehtävänsä ja rientäneet roponsa uhraamaan ansaihmistensä eduksi.

Illoisella ja keweällä sydämellä lähti Heikki ajelemaan kotiinsa. Sinne päästyänsä oli lempeä vaimonsa häntä vastaan ottamassa, vaikka oli jo jotenkin myöhäinen, sillä vaimo oli walwostellut ja odotellut miestänsä kotiin tulewaksi.

„No, mitenkä nyt olet onnistunt, onko tullut rahoja?“ kysyi waimo huoneesen tultua.

„Paremmiin kuin osasimme aawistakaan; minulla on koossa jo yli kolmensadan markan“, sanoi Heikki.

„Meidänkö panemaimme rahain kanssa?“

„Ilman niittä. Meidän lupaamamme rahat tulewat siihen lisäksi“, sanoi Heikki.

„Kopa nyt oli kumma! Semmoisen tapauksen perästä niin paljon rahaa . . . Sillähän saa jo melkoisen kirjaston“, sanoi waimo.

Heikki kawahti waimonsa kaulaan. „Ihmiset nähtywät jo suurimmalta osalta minulle anteeksi antaneen“, kuisiasi Heikki siinä ollessaan waimollensa ja kyynelet herahiwat hänen silmiinsä.

Ennen joulua oli Heikin lainakirjaston rahstoon kerääntynyt niin paljon lisää, että siinä oli nyt ummelleen neljästataa markkaa. Hän lähti nytkin kaupunkiin, ostamaan kirjoja kirjakaupasta puuhaamaanja lainakirjastoon, sekä toimittamaan muiratin ajoutanja. Hän meni saman kauppiaan luo, jonka kanssa hän oli ennenkin kauppaa lähnyt, ja siinä hän sai majapaikan nytkin niin kauwaksi kuin hän kaupungissa wiipyi. Mutta nyt ei Heikki ottanutkaan kauppamiehen tarjoamia maja- ja kaupantekiais-ryhppyjä, eikä tarjottua matkapulloakaan, ja sitäkos muutosta kauppamies suuresti ihmetteli. Awoshdamisesti kertoi Heikki silloin, minkä wahingon tuo wiimes saatu matkapullo hänelle tefi ja että hän täst'edes aikoo wälttää semmoisia tapauksia Kauppamies, kuultuanja Heikin päätöksen, ei pitänytkään sitä pahana, kehoitti waan häntä pshymään päätöksesään ja anto änelle runsaasti muita kaupantekiaisiä.

Heikin tarkoitus oli saada lainakirjasto woimaan joulun-

pyhiksi, jolloin olisi niin paljon aikaa lueskelemaan. Hän oli kuullut, että isolle kylälle oli ilmestynyt eräs futjeskelewa kirjansitoja ja sentähden oli hän kiirehtinyt kaupungissa käymistään, saadakseen hänellä kirjat sidotetuksi ennen joulua. Kirjansitoja oli saanut kuulla, että tuolla syrjäkylässä oli tukulta sitomistytötä, sentähden tuli hän Heikin luo, ennentun tämä ojasi aavistakaan.

„Hyvää päivää! Onko tämä Keron talo?“ kysyi hän huoneesen tultuaan.

„On. Istukaa!“ sanoi Heikki, tulijaa sen tarkemmin katsomatta.

„Olen kuullut, että teillä on lainakirjasto sidotettavana ja minä olisin halukas ottamaan sen työn tehdäkseni“, sanoi vieras.

„Oletteko sama kirjansitoja, jonka olen kirkon kylällä kuullut tekewän sitä työtä?“ kysyi Heikki, nousten suoraksi jonkun työnsä äärestä, jota hän oli kumarassa tehnyt, ja katsoi vierasta filmiin.

Sekä vieras että Heikki näyttivät hämmästyvän, kun tarkemmin näkivät toisensa

„Te olette sama mies, joka minua yrittite ryhöväämään tuolla maantiellä syksyllä“, sanoi Heikki, kävelen miehen luo ja lastien kätensä hänen olkapäälleen.

„En minä . . . johan nyt isäntä joutawia . . .“ sanoi mies hätäillen.

„Elei teillä waan ole kirjoja, panen minä teidät kiinni ja lähetän sidottuna nimismiehelle, sillä te olette juuri sama mies; semmoista ei tee kunniallinen mies“, sanoi Heikki lujasti.

Miehellä ei ollut minkäänlaisia kirjoja ja hän rupefi kovasti hätäilemään.

„Minä sidon kaitki kirjat ilmaiseksi, kun annatte minun olla rauhasssa“, sanoi mies.

„Minä en huoli semmoista miestä työhöni millään ehdolla“, sanoi Heikki ja alkoi katsella nuoria.

„Kuunneltaahan toki mitä minä sanon“, sanoi mies hädisään.

„No.“

„Minua kehoitettiin . . . neuvottiin . . .“

„Kehoitettiin, neuvottiin. Mihin?“

„Teitä ryöstämään.“

„Minua ryöstämään —! Se on walhe — puhukaa, sanofaa totta; tässä ei mutkat auta.“

„Se ei ole walhe.“

„No kuka sitten?“

„Kommander.“

„Tunnetteko hänet?“

„Niwan hywin . . . ; hänhän on wanhoja kiskä-kumppaneitani.“

„No, mutta eihän Kommander ole kirjansitoja.“

„Enpä minäkään oikeastaan . . . ; sitä olen wasta sitten harjoittanut, kun toinen ammatti petti tahi oikeimmin sanoen: kun minä petin ammattini.“

„Missä hän olisi ollut tilaisuudessa teitä rikokseen kehoittamaan?“

„Puutteet ja nälkä pakoittivat minun lähtemään liikkeelle, sillä waimollani ja lapsillani ei ollut mitään syömistä. Päätin tulla tähän teidän warakkaasen pitäjääsen, saadakseni kirjain sitomisella ansaitakseni jotakin, täällä kun wiljellään paljon kirjallisuutta. — Kotoa lähteisä ei ollut minulla rahaa eikä ewästä, ja nällä kuroi suoliani. Tultuani kirkonkylän edelliseen kylään pitäjääsjänne, huomasin erään liki tietä olewan talon ulkokuonnetten takana Kommanderin. Hywilläni riensin minä hänen luokseen ja pyysin lainaksi jotakuta markkaa, mutta hän sanoi, ettei hänellä ole rahaa yhtäkään penniä. Silloin selitti hän minulle, että tästä meni juuri siwuitse eräs kaupungista palaawa, joka oli niin juowukissa, ettei tiennyt mitään tästä maailmasta; hewonen mennä lotosteli waan omia aikojaan. Jos minä kiireesti lähtisin hänen jälkeensä, saisin

minä muka aiwan helposti anastetuksi hänen rahansa, ennenkuin kylään hewonen miehen weisi, eikä kukaan tietäisi asiasta niin mitään. Minä sitten muka woisin antaa hänellekin osan niin helposti saaduista rahoista.

„Oh! Sehän olisi kowin kauhea asia“, sanoin minä kauhistuksissani.

„Entäpä ja . . . ; ottaisiwathan jottkut muut kuitenkin hänen rahansa ja mitä parempi se heillä olisi“, sanoi Rommander kylmästi. Silloin huomasin minä, että hän oli hyvässä pöhnässä.

Näljältä ja epätoiwolta pakotettuna, ja omantuntoni ahdistamana lähdin minä suuressa tuskassa kannikoimaan teidän jälkeenne. Sydäntäni helpoitti paljon, kun näin hewosenne seisowan ja teidän makaawan, niinkuin luulin, tiedotoinna tien wieressä, sillä rahojen anastuksen luulin käyhän nyt aiwan helposti.“

Tässä wieras keskeytti kertomuksensa.

„Mitä te sillä tarkoittitte, kun piditte sitä kekälettä minun nokkani alla?“ kysyi Heikki.

„Minä tahdoin siten koetella, onko teillä tuntoa ja taitoa ensinkään“, sanoi mies.

„Sanoitte omantuntonne teitä ahdistaneen, mutta olittehan rywähs-yrityksenne suulas ja kekseliäs puheisanne kuin paatunein konna; kuinka nämät sanat sopiwat yhteen?“

„Kyllä minulla paha omatunto oli, mutta minun täytyi koettaa tukauttaa sitä kaikilla kysäily-ajoilta saaduilla koukuilla ja sanarikkauksilla.“

„No, entä sitten?“

„Kuinka sen yrityksen käwi, sen tiedätte itse. Kun lähdin teidän tyköänne, tuntui siltä kuin murhamies olisi ajanut minua takaa. Oli niinkuin itse teossa olisiin todellakin tehnyt rywähtsen ja omaa tuntoani poltti niin kowin. Minä en uskaltanut pyhähtyä tähän pitäjääseen, sillä joka ihminen näytti kuiskaawan toisille: tuossa on se mies, joka on tehnyt ryw-

wähksen! Kappaleen aikaa toisessa pitäjässä oltuani, rupefi enim pelkoni haihtumaan. Minä ajattelin: ehkäpä se mies ei ollutkaan teidän pitäjistä, jota yritin ryhöväämään, vaan jostakin ulompaa, ja niin muodoin ei ehkä tieto tuosta rumasta yrityksestäni ole lewinnytkään tänne; paitfi sitä tunjin siitakin jotakin helpoitusta tunnosjani, kun kuitenkaan en tehnyt ryöstöä, waikka kyllä yritin. Näillä ajatuksilla ja toivoilla elähytettyinä, rohkenin minä jonkun ajan päästä palata tähän pitäjään, toivosja saadafseni runsaampaa thön-ansjota. Täällä ollessani kuulin yhtä ja toista puhuttawan eräästä ryöstö-yrityksestä, mutta en kertaakaan kuullut mainittawan ryöstettävän nimeä, enkä arweluita kuka ryöstäjä olisi. Milloin waan kuulin vähänkään siihen suuntaan miwahtawia puheita, oli niinkuin kylmää wettä olisi walettu päälleni. Pian kuitenkin huomasiin, ettei kenelläkään ollut vähintäkään tietoa oikeasta ryöstön yrityksen tekijästä.

Jonkun aikaa kirkonkylässä fidelthyäni kirjvoja, kuulin jatumalta, että teidän hallusfanne on fidottawa lainakirjasto, jonka haluaisitte saada joulukfi sidotukfi. Tiettyhän se, että sen kuultuani riefin heti teidän luokfsenne, missä kuulin kofolta thötä löhythwän. Niin tawoin olen joutunut teidän käfsiinne ja siihen paikkaan, johon en olisi ikänä tahtonut tulla ja josta en olisi suonut kuulewani koskaan puhuttawankaan. — Jos minä nyt joudun kiinni, niin waimoni ja lapseni näänthwät kauhusta, kun saawat asian kuulla.”

„Mitki ette ottaneet mainetodistusta mukaanne, lähtiesfänne outoihin paikkafuntiin?”

„Enhän sitä luullut tarwitsewani, kun en senkään kauemmakfi aikonut matkustaa; sitäpaitfi en aikonut kauwan olla pois kotoa.”

„Teidän selityksenne kuulostaa hywin todenmukaiselta, mutta suurin konnakin woipi pahoja tekojaan peitellä rehellihsyden warjolla. Wastatkaa minulle rehellisesti: onko teitä koskaan ennen tuomittu häpeällisellä rikofesta thäi olettefo

nykyään syytöksen alaisena jostakin semmoisesta?" sanoi Heikki ja katsoi kiinteästi miestä silmiin.

„Mitään muu rikos ei paina omaa tuntoani, paitsi se, minkä olen tehnyt teitä vastaan, enkä ole ennen enkä nyt ollut syytettynäkään mistään semmoisesta, sen woin wakuuttaa; kuitenkaan en tahdo sitä salata, että olen ferran sakoitettu juopumisesta.“

„Minä panen teille ainoan ehdon: tahdotteko hankkia papinkirjanne tänne? Jos sen teette ja jos se on yhtäpitävä puheenne kanssa, niin meistä tulee hyvät ystävät. Kun tämän olette myöntänyt, saatte heti ryhtyä työhön; sillä wälin pidän minä teitä filmällä“, sanoi Heikki.

„Siihen suostun mielelläni“ sanoi mies, hengittäen helpommassi. „Nythän toki ei waimoni ja lasteni tarwitse kuulla sitä hirveää sanomaa, että minä olen joutunut kiinni ja että minun syytetään ryöväämisen hrityksestä“, lisäsi hän sitten ja khyneleet pyöriwät hänen filmisjään.

„Nyt minä uskon puheenne todeksi; ollaan ystävät ja weljet“, sanoi Heikki, puristaen miehen kättä ja hänenkin filmäsjään pyöri khyneel.

„Käräjät tulivat ja Heikki meni haastettuna lain eteen vastaamaan ensimmäisestä juowuksissa olostaan. Nimismies oli kantajana, ja Lewenius, Longman ja Kommander oliwat kutsutut wierasmiehitki — kuinkas muutoin. Heikki tunnusti, tuomarin khynessä, olleensa kowasti juowuksissa; wieraitamiehiä ei tarwittu ja oikeus tuomitsi syytethn juopumisen salkoon.

„Sen siitä nyt sait . . . olisit ollut niinkuin ihmiset“, sanoi Kommander, kun Heikki tuli lakituwasta.

„Hym! Enhän toki kuitenkaan ole ketään hlyttänyt muita ihmisiä ryöväämään“, sanoi Heikki kylläkin pisteliäästi.

„Mitä?“ kysyi Kommander punastellen.

Heikki ei vastannut mitään, käveli vaan pois.

Sakoitettuna miehenä tuli nyt Heikki kotia. Kuitenkaan ei häntä otettu tylysti vastaan, sillä hänen vaimonsa tiesi miehensä olevan sekä tahtoa että voimaa pitämään lupauksensa, ettei hän koskaan enää ole juonuksissa. Tämä vaimon ystävällisyys ja luja luottamus antoi Heikille uutta intoa ja voimaa lupauksensa täyttämisesä.

Sillävälän oli mieraan papinkirja tullut. Se oli yhtäpitävä omistajansa kertomuksen kanssa. Sen nähtyään sanoi Heikki: „Olette totta puhuneet. Minä huomaan, että teillä on rehellinen luonne, mutta että puute, kärsimykset ja wiettykset owat saattaneet teidän harhateille. Tetijinhön aivan wäärin, jos rupeaisin teitä, itsekin samanlaisesti rangaistuna kuin tekin, syyttämään rikoksen hrityksestä. Kun meillä kerran on ollut voimaa rehelliseen tunnustukseen, niin minä toiwon, että meillä on myös voimaa elämän parannukseinkin“, sanoi Heikki.

Tämän jälkeen hyleilivät nämät kaksi rikoksellista toifansa. Se ei ollut mitään ulkokullattu hyleileminen, sillä se tapahtui kummankin tunteen pakosta ja kumpikin heistä tunsi sydämesfään halua ruweta elämään uutta, parempaa ja laittamatonta elämää.

No, niinhän se oli. Molemmat olivat rehmineet, koettaneet ja hrittäneet. Toinen oli yksinfertaisena kansan lapsena koettanut täyttää welwollisuuksiaan, mutta erehtyi pyrinndisfään ja toinen oli saanut haistaa ammattikunnan monipuolisia hyviä ja huonoja puolia, ja fiinä oli hän oman löyhäperäisyytensä wuoksi ollut joutumaisillansa hirweimpään rikokseen mitä ajatella woipi. Ollihan kummallakin syytä weljestyä ja pyrkiä nousemaan hlös lankeemuksistaan.

„Kuinka se nyt oikeastaan on?“ Mikä on teidät estänht perustamasta omaa liikettänne, kun kuitenkin olette tyllin ty-

fenerwä ammattiinne?" sanoi eräänä kertana Heikki kirjansitojalle, joka ahkerasti puuhaili tyhönä kanssa.

„Mitäpääs muu kuin wiina. Kaikki ammattini mestarit owat tunnustaneet minut mitä parhaimmaksi työntekijäksi ja ammattini tuntiaaksi, mutta juoppouteni tähden ei ole yksikään heistä minua woinul lauman tyhösään pitää; eikä minulle mitään arwoa antaa. Sentähden olen joutunut kaikkien hylkyksi, ja silti on tähtynyt minun yrittää yhtä ja toista ammattiini kuulumatonta tointa, saadakseni jotakin perheeni elatukseksi ja toimeen tuloksi“, selitti hän.

„No mutta ettekö voi nytkään jättää pois tuota turmelowaa juomaa?“

„Usein olen yrittänyt sitä tekemään, mutta aina on yrityksen huonosti käynyt.“

„Mutta jos nyt taasen yrittäisitte; olisihan meitä nyt kaffi samanlaista yrittäjää ja me voisimme olla toinen toisellemmme awuksi“, sanoi Heikki ja katsoi miestä silmiin.

„Minä tahdon taasen koettaa ja yrittää. Jumala sen tietää, että rakastan waimoani ja lapsiani, mutta woimaa ei minulla ole ollut seisoa himoani vastaan“, sanoi mies ja hynselcet nousewat hänen silmiinsä.

„Kukoilkaamme Häneltä woimaa hyviä aikomuksiamme toimeen; pannaksemme; jolla on sekä halua ja tahtoa meitä auttaa synnin loasta; hänen awullansa woimme me woittaa kaikki kiujaukset“, sanoi Heikki wakawasti.

On kulunut aikaa pari vuotta. Lainakirjasto on ollut sen aikaa käytännössä ja Keron Heikki on sitä hoitanut. Walloisan kynttilän tawalla on se lewittänyt waloa ympärillensä. Kansalaisensa owat vähitellen tulleet huomaamaan, että Heikissä on miestä paljon enempi seisomaan kuin lankeemaan ja he kunnioittawat häntä paikkakunnan warakkaampana ja ym-

märtäväisempänä miehenä. — Anoppimuorikin on jo aikoja sitten antanut Heikille anteeksi tuon ensimmäisen ja viimeisen hairahduksen, sillä hän on huomannut wäyhyensä mieheksi, jolla on voimaa nousta ylös lankeemuksensa jälkeen. Mummo on jo käynyt kowin wanhaksi ja voimattomaksi itseään hoitamaan, silti on hän wihdoin suostunut muuttamaan wäyhyensä ja tyttärensä luo. Usein hän katsoo Heikkiä kauwan aikaa silmiin ja silloin sanoo hän tavallisesti: „En minä yhteen aikaan luullut tuota Heikkiä telpomieheksi.“ Tuota sanoessaan wetäysi hänen kulumikkaat, rypyyiset ja teltaiset kaswonsa wiehteämmän näköiseksi.

„Tanu Niininen“ — hän, joka oli lainafirjaston sitonut ja joka oli ollut langeta niin suureen rikokseen epätoivosjaan, mihin wäkewät juomat oliwat hänen syösseet — niin, hänkin on pitänyt lupauksensa, sillä hän ei ole sittemmin pannut suuhunsa mitään wäkewiä kuin hän oli Heikille luvannut niistä luopuwansa. Suurena apuna oli Heikki hänelle tiusausten aikoina. Luottamusta saaneena on hän saanut runsaasti työtä ja säästävänä miehenä kun nyt on, on hän woinut kutsua waimonsa jo lapsensa luokseen. Heikin avulla on hän perustanut oman liikkeensä. Toimella ja tarkkuudella toimittaa hän ammattiinsa kuuluvat työt ja tämän nojalla on hän niin paljon waurastunut, että hänen perheellensä on riittävä ja murheeton toimeentulo. Heillä ei ole vielä koskaan semmoista ollut ja Niinisen waimo kiittää sydämestään Numalaa miehensä elämän käännöksen tähden.

Nimismies oli juoppoutensa ja wirtawirheittensä wuoksi menettänyt wirtansa. Hänen waimonsa oli kuollut surusta ja murheesta. Näiden tapausten perästä pafeni nimismies paikakunnasta, jättäen paljon welkoja jälkeensä. Samoin tefiwät Lewenius ja Longman. Kommander koki vielä jonkun ajan epärehellisesti kitkuttaa ammattiaan, mutta tauan ei se menestynyt; viimein hänkin pötki sääriinsä ja kaikki siihen ammattiin kuuluwa työ lankefi Niiniselle.

! Utta kirjallisuutta!

Se oli sallittu. Kirjoitti *Esko Virtala*. Hinta: 3 m. 25 p.

Taas uusi kirjailija! Ja tämä hänen ensimmäinen teoksensa on jo tuottanut tekijälle Pohjolaosakunnan palkinnon. Sen etevyys asettaakin hänet heti ensimmäisten kansan elämää kuvailevain kirjailijajaimme joukkoon.

Räisäspoika. Kirjoitti *Kyösti*. Hinta: 1 m. 25 p.

Kyösti on jo ennestään tuttu suomalaiselle yleisölle Kölliskö nimisen teoksen kautta.

„Tämä uusi kuvaus, joka paikka paikkoin vilkastuu täyteen vauhtiinsa, ei puutu elävyyttä ja on senvuoksi ominansa pitämään lukijaa tarkkaavaisena aina loppuun asti.“

Elämän Havainnoita IX. Kirjoitti *P. Päivärinta*.

Jouluksi valmistuu tämän tunnetun kokoelman X vihko ja sillä on tekijä päättänyt lopettaa kokoelmansa.

Kariviittoja. Novelli. Kirjoitti *Aatto S.* Hinta: 1 m. 25 p.

Eräs tunnettu arvostelija on lausunut: Kertomustapa on sujuva, vilkas ja luonnollinen. Sen lisäksi on se sitä oikeaa realismiä, joka samassa on likeisimmässä yhteydessä idealisuuden kanssa, joka ei peitä, mitä elämässä on varjopuolta, mutta kuvaa sen elämän valopuolen valossa, niin ett'ei pimento pääse yksin valtaan, niinkuin se elämässäkään tavallisesti ei tee. —

Kertomuksia. Kirjoitti *Leo Tolstoi*. Venäjän kielestä suomensi K. H.

Tämä 1:nen vihko, jossa on 90 sivua, maksaa ainoastaan 65 p., sen päällys on varustettu tekijän kuvalla. Toinen vihko ilmestyy syksyllä v. 1888. Näitä kertomuksia lukenevat vanhat ja nuoret mitä suurimmalla mielihyvällä.

Kertomuksia: Taistelu myllyn luona. Työnlakkautus. Neljä päivää Jean Gourdonin elämästä. Kirjoitti *Emil Zola*. Ranskan kielestä suomensi E. Erkkö. Hinta: 1 m. 60 p.

HEIKKI REENPÄÄN
KIRJASTO

Kaunokirjalli-
suus I

Päivärinta

KANSALLISKIRJASTO

1880
Alkuperäistä kirjallisuutta, ilmestynyttä keväällä 18
Werner Söderström'in kustannuksella Porvoossa:

Se oli sallittu.

Kirjoitti Esko Virtala.

Hinta: 3 m. 25 p.

Taas uusi kirjailija! Ja tämä hänen ensimmäinen teosensa on jo tuottanut tekijälle Pohjolaosakunnan palkinnon. Sen etevyys asettaakin tekijän heti ensimmäiseksi kansan elämää kuvailevain kirjailijaimme joukkoon.

RÄISÄSPOIKA.

Kirjoitti Kyösti. Hinta: 1 m. 25 p.

Kyösti on jo ennestään tuttu suomalaiselle yleisölle *Kölliskö* nimisen teoksen kautta.

„Tämä uusi kuvaus, joka paikka paikoin vilkasta täyteen vauhtiinsa, ei puutu eleveyttä ja on senvuoksi omansa pitämään lukijaa tarkkaavaisena aina loppuun asti

NAISKASVATUKSESTA.

Havaintoja ja mietteitä

Kirjoitti Lucina Hagman.

Hinta: 1 m. 50 p.

131⁰⁰
Suomen Naisyhdistyksen palkitsema.
